

Džek London

BIJELI OČNJAK

Naslov originala:
WHITE FANG

U prijevodu Antona Glavine

PRVI DIO

Prva glava **POTRAGA ZA MESOM**

Tamni četinari mrštili su se s obje strane zaleđene rijeke. Nedavno je vjetar oduvao led sa stabala i sad se činilo kao da se naginju jedna prema drugima, crna i zlobna u sumraku. Nad zemljom je vladala mukla tišina. Sama zemlja pružala je sliku pustoši bez života, bez kretanja, usamljena i ledena tako da nije bila čak ni tužna. Kao da se naslućivao smijeh, ali nekakav smijeh strasniji od svake tuge, sumoran poput smijeha sfinge, smijeh leden kao mraz, mračan kao sudbina. Kao da se ohola i neuhvatljiva mudrost sudbine smijala jalovosti života i naporima da se preživi. Bila je to divljina, neukročena i ledenog srca, divljina sjevera.

Ipak je širom zemlje bilo života koji je prkosio svemu. Niz smrznutu rijeku vukla se zaprega snažnih pasa. Nakostriješeno krzno bilo im je posuto ledenim iglicama. Dah im se smrzavao u vazduhu čim bi izašao iz gubice, šireći se u oblačićima pare, koja se skupljala na krznu i pretvarala u ledene kristale. Na psima su bili kožni amovi vezani remenjem za sanke koje su vukli. Sanke nisu imale salinaca. Bile su načinjene od jake brezove kore i cijelom površinom su ležale na snijegu. Prednji dio sanki bijaše zavrnut poput svitka da bi mogle sabijati mekani snijeg što se kao talas uzdizao pred njima. Na sankama je bio čvrsto privezan dugi četvrtasti sanduk. Bilo je i drugih predmeta – ćebadi, sjekira, lonče za kavu i

tava, ali je najviše mjesta zauzimao dugi, uzani, četvrtasti sanduk.

Pred psima je na širokim krpljama koračao čovjek. Drugi je išao za sankama. Na sankama, u sanduku, ležao je treći čovjek, čije su brige bile završene – čovjek koga je divljina savladala i satrla tako da se više nikada ne pokrene i ne bori. Divljina ne voli kretanje. Život je vrijeđa jer je život kretanje, a divljina uvijek teži da uništi kretanje. Ona zamrzava vodu da ne teče u more, izbija sok iz stabala dok im se ne sledi i njihova moćna srž, a najokrutnije i najstrašnije napada i teži da savlada čovjeka – to najnemirnije biće, koje se vječito buni protiv sudbine da svako kretanje na kraju dovede do prestanka kretanja.

Ali još ne bijahu mrtva dvojica ljudi, koji su, neustrašivi i nesavladani, gazili – jedan pred sankama, a drugi za njima, obučeni u krzna i mekano uštavljene kože. Trepavice, obrazi i usta bijahu im obloženi kristalima zamrznutog daha tako da se nisu mogli poznati. To im je davalo izgled avetinjskih maski, grobara iz svijeta utvara koji sahranjuju nekakvu sablast. Ipak su se ispod te kore krili ljudi koji se probijaju kroz pustoš, porugu i tišinu, sićušni pustolovi bačeni u veliku avanturu koji se bore protiv svijeta toliko udaljenog, stranog i beživotnog poput bezdana Svemira.

Koračali su bez riječi štedeći snagu svojih tijela. Tišina ih je okruživala sa svih strana svojom prisutnošću. Djelovala je na njihove duše kao što veliki pritisak duboko u vodi utiče na tijelo ronioca. Satirala ih je snagom prostora bez kraja i snagom neumoljive odluke. Satirala ih je do najdubljih kutaka njihovog duha cijedeći iz njih, kao sok iz grožđa, svu lažnu vatru, oduševljenje i neumjesno samopouzdanje ljudske duše, dok nisu shvatili da su ograničeni i maleni, sitne čestice slabog znanja i male pameti usred igre i kovitlanja velikih, slijepih elemenata i sila.

Prošao je sat, a zatim još jedan. Blijeda svjetlost kratkog dana bez sunca počinjala je da se gasi kad se slab i udaljen krik začu u mirnom vazduhu. Brzo se propinjao dok ne dostiže najviši ton, malo zastade, drhtav i napregnut, da bi se polako izgubio. Mogao je to da bude jecaj izgubljene duše da nije u sebi nosio neki tužan bijes i gladnu čežnju. Čovjek koji je išao naprijed osvrte se i pogleda svoga druga. A onda oba klimnuše glavom jedan prema drugome preko uzanog, dugog sanduka.

Ču se još jedan krik probijajući tišinu oštro poput igle. Oba čovjeka se osvrtoše u pravcu otkud je dolazio. Bilo je to negdje iza njih, u snježnom prostranstvu koje su upravo pregazili. Njemu odgovori treći krik, opet pozadi i ponešto ulijevo od onoga drugog.

– Za nama su, Bile – reče čovjek pred sankama.

Glas mu bijaše promukao i nestvaran. Govorio je s vidljivim naporom.

– Nema mesa – odvrati mu drug. – Već danima nisam vidio zečjeg traga.

Više nisu govorili, mada su pažljivo slušali krike gonilaca što su odzvanjali za njima.

Kad se smrknulo, skretoše pse u čestar jelika uz obalu rijeke i načiniše logor. Mrtvački kovčeg, postavljen pored vatre, služio im je kao sto i sjedište. Psi, zbijeni s druge strane vatre, režali su i gložili se među sobom, ali nijedan nije pokazivao nimalo volje da odluta u mrak.

– Čini mi se, Henri, da su ostali začudo blizu – reče Bil.

Čučeci kraj vatre i stavljajući komad leda u lonac za kavu, Henri samo potvrdi glavom. Nije progovorio sve dok nije sjeo na sanduk i počeo da jede.

– Znam gdje im je koža sigurna – reče. – Više vole da jedu nego da budu pojedeni. Prilično su pametni ovi psi.

Bil odmahnu glavom: – Oh, ne znam ja.

Drugar ga radoznalo pogleda: – Ovo je prvi put da govoriš kako nisu pametni.

– Henri, – odgovori drugi žvačući polagano pasulj – jesi li čuo kako su larmali dok sam ih hranio?

– Jest, larmali su više nego obično – priznade Henri.

– Koliko pasa imamo, Henri?

– Šest.

– Eto, Henri... – Bil zastade začas da bolje istakne ono što će reći. – Kao što rekoh, Henri, imamo šest pasa. Iz vreće sam izvadio šest riba. Svakome psu sam dao po jednu i, Henri, jedna riba je bila premalo.

– Krivo si brojao.

– Imamo šest pasa – ponavljao je drugi ravnodušno. – Izvadio sam šest riba. Jednouchom nije dopala ni jedna. Poslije sam se vratio po vreću i dao i njemu ribu.

– Pa imamo samo šest pasa – reče Henri.

– Henri, – nastavi Bil – neću da kažem da su ono sve bili psi, ali ih je sedam dobilo ribu.

– Sad ih je samo šest – reče ovaj.

– Onoga sam vidio kako trči po snijegu – govorio je Bil s hladnom sigurnošću. – Vidio sam ih sedam.

Henri ga sažaljivo pogleda i reče:

– Biću presrećan kad završimo ovo putovanje.

– Šta hoćeš time da kažeš? – upita Bil.

– Hoću da kažem da ti ovo što vozimo ide na živce i počinješ da viđaš utvare.

– I ja sam to mislio – odgovori Bil ozbiljno. – I, eto, kad sam ga vidio kako trči po snijegu, pogledao sam opet i vidio mu trag. Onda sam prebrojao pse i opet ih je bilo šest. Eno traga u snijegu. Hoćeš li da odeš i vidiš? Pokazaću ti gdje je.

Henri ne odgovori, nego je ćutke dalje žvakao sve dok ne dovrši večeru i ne zali je lončetom kave. Onda obrisa usta nadlanicom i reče:

– Onda, ti misliš da je...

Prekide ga dugo i tužno zavijanje negdje iz tmine. On zastade da čuje, a zatim završi rečenicu mašući rukom u pravcu otkud se čuo krik –

– ...jedan od njih?

Bil potvrdi glavom.

– Rekao bih to prije nego šta drugo. Sam si vidio kakvu su gužvu načinili psi.

Krik za krikom i glasovi što su im odgovarali pretvoriše tišinu u ludu kuću. Čuli su se krici sa svih strana, a psi su prikrivali svoj strah zbijajući se tako blizu vatre da im je jara

osmudila krzno. Bil nabaca još drva, a zatim zapali lulu.

– Čini mi se da si se ti malo snužio – reče Henri.

– Henri... – on zamišljeno povuče dim nekoliko puta prije nego što će nastaviti – Henri, razmišljam koliko je ovaj srećniji nego što ćemo biti ja i ti!

On pokaza palcem na sanduk na kome su sjedili, gdje se nalazila treća ličnost.

– Ja i ti, Henri, kad umremo, bićemo srećni ako nad našim tijelom bude toliko kamenja da psi ne mogu do nas.

– Ali mi nemamo roda, ni para, ni svega ostalog kao on – odvrati Henri. – Ja i ti ne možemo sebi priuštiti ovako daleku pratnju.

– Ja se čudim, Henri, što je ovakav momak, koji je tamo u svojoj zemlji bio nekakav lord ili tako nešto, i nije morao da brine brigu za hljeb i gdje će leći – zašto je dolazio ovamo, u ovaj kraj bogu za leđima – to nikako ne razumijem.

– Mogao je doživjeti starost da je ostao kod kuće – složi se Henri.

Bil zausti da nešto kaže, ali se predomisli. Umjesto toga pokaza prema zidu tmine što ih je pritiskao sa svih strana. U mrklome mraku nije se naziralo ništa. Moglo se vidjeti samo par očija kako se kriješe kao živo ugljevlje. Henri pokaza glavom drugi par, pa treći. Logor im bijaše opkoljen krugom svjetlucavih očiju. Tu i tamo bi se poneki par pokrenuo ili nestao, da se začas opet pojavi.

Psi su bili sve nemirniji, te se u jednom nastupu straha pribiše još bliže uz vatru skupljajući se i pužući ljudima oko nogu. U gužvi jedan pas bi oboren na samu ivicu ognja, te zastenja bolno, dok je miris oprženog mesa ispunjavao vazduh. Usljed ovog komešanja i krug očiju se uznemiri i čak uzmače malo, ali se uskoro opet zaustavi čim se psi umiriše.

– Grdna je nesreća, Henri, što nemamo municije.

Bil je popušio lulu i sad je pomagao drugu da prostre ležaj od krzna i ćebadi na jelove grančice što ih je prije večere bio nabacio na snijeg.

Henri zagunđa i poče da razvezuje mokasinke.

– Koliko još metaka veliš da imaš? – upita.

– Tri – ču se odgovor. – A želio bih da ih je trista. Onda bih im ja pokazao, đavo da ih... !

Ljutito je zaprijetio pesnicom prema svjetlucavim očima, a onda je oprezno razapeo mokasine pored vatre.

– Još da hoće proći ovaj mraz – nastavi on. – Već dvije nedjelje je 45° ispod nule. I volio bih da nisam nikad pošao na ovaj put, Henri. Ovo mi se nikako ne sviđa. Osjećam da nije dobro. Kad već govorim šta bih želio, želio bih da je ovo putovanje već završeno, da ja i ti sjednemo u Fort M'Gariju, eto baš sada, i da igramo kribež, eto to bih htio.

Henri zagunđa i zavuče se pod pokrivač. Kad je počeo da drijema, razbudi ga drugarov glas.

– Čuj, Henri, kad je onaj drugi došao i odnio ribu, zašto ga psi nisu napali? Zbog toga se brinem.

– Mnogo se ti brineš, Bile – začu se sanjiv odgovor. – Nikad nisi bio takav. A sad

prekini i spavaj, a ujutro ćeš biti kao čigra. Sad te stomak muči, eto zašto se brineš.

Ljudi su spavali duboko dišući, jedan uz drugog pod istim pokrivačem. Vatra se smirivala, a užarene oči stegoše krug što su ga opasivale oko logora. Psi se ustrašeni zbiše režeći tu i tamo, prijeteci kad bi se koji par očiju suviše primakao. Jednom se tako uzbuniše da se Bil probudi. On se pažljivo izvuče ispod pokrivača da ne remeti san svoga druga i nabaca još drva na vatru. Kad se vatra opet rasplamsala, krug očiju se razmače. On pogleda uzgred po psima nabijenim u gomilu. Protrlja oči i oštro se zagleda. Zatim se ponovo uvuče pod pokrivač.

– Henri, – reče on – ej, Henri!

Henri zagunđa rasanjujući se i upita:

– Šta je sad opet?

– Ništa, – odgovori Bil – samo sad ih opet ima sedam. Baš sam ih prebrojao.

Henri ovu vijest dočeka gundanjem, koje se pretopi u hrkanje čim ga ponovo obuze san.

Ujutro se prvi probudio Henri, te izvukao drugara ispod pokrivača. Iako je već bilo šest, do svanuća su ostala još puna tri sata, pa Henri poče u mraku pripravlјati doručak, dok je Bil savijao ćebad i pripremao sanke za pokret.

– Ej, Henri – upita iznenada. – Koliko reče da imamo pasa?

– Šest.

– Nije – reče Bil likujući.

– Zar opet sedam?

– Ne, nego pet, jednog je nestalo.

– Do đavola! – viknu gnjevno Henri, ostavi doručak i pođe da prebroji pse.

– Tako je, Bile – zaključī on. – Nema Debelog.

– A kad je pošao, nestalo ga je kao podmazane munje. Ništa nisam vidio zbog dima.

– Nije mu bilo pomoći – zaključī Henri. – Živa su ga proždrli. Kladim se da je još skičao dok im je slazio niz ždrijela, prokleti da su!

– Uvijek je bio blesav pas – reče Bil.

– Ali nijedno pseto nije tako blesavo da na ovaj način počini samoubistvo. – On ispitujući pogleda preostalu zapregu da bi ocijenio osobine svake životinje. – Kladim se da nijedan od ovih neće to učiniti.

– Uvijek sam mislio da s Debelim nešto nije u redu.

Takvo bijaše posmrtno slovo psu na putovanju po sjeveru – manje šturo od posmrtnog slova mnogim drugim psima – i ljudima.

Druga glava
VUČICA

Pošto pojedošu doručak i svezaše oskudnu opremu za sanke, ljudi okretoše leđa živahnom ognju i otisnuše se u mrak. Smjesta se javiše krici, neizrecivo tužni – krici koji se kroz tamu i studen zvahu i odazivahu jedni drugima. Razgovor se prekide. Svanulo je u devet sati. U podne se nebo na jugu ogrija ružičastim svjetlom i pokaza gdje se krivina Zemlje ispriječila između podnevnog sunca i sjevera. Ali to ružičasto svjetlo ne potraja dugo. Siva svjetlost dana zadržava se do tri sata, kao i ona izbljedje i koprena arktičke noći pokri usamljenu i tihu zemlju.

Kad pade noć, krici gonilaca – zdesna, slijeva i pozadi – primakoše se bliže, tako blizu da su više puta izazvali stravu među psima koji su vukli sanke stvarajući kratkotrajnu paniku.

Jednom takvom prilikom, pošto su on i Henri vratili pse na mjesta, Bil reče:

– Nek nađu negdje kakvu lovinu, nek odu i ostave nas na miru!

– Strašno idu na živce – složi se Henri.

Više nisu razgovarali sve dok se ne ulogoriše.

Henri je, nagnut, stavljao led u lonac proključalog pasulja kad ga iznenadi zvuk udarca. Bilov uzvik i oštro i bolno režanje među psima. Uspravio se još na vrijeme da vidi nejasnu priliku kako po snijegu nestaje u zaklonu tmine. Onda vidje Bila kako stoji među psima likujući, a istovremeno i pokunjen, držeći u jednoj ruci jaku toljagu, a u drugoj rep i polovinu na suncu osušenog lososa.

Odnese mi polovinu, – objasni on – ali sam ga ipak odalamio. Jesi čuo kako skiči?

– Na šta je bio nalik?

– Nisam vidio, ali imalo je četiri noge i gubicu i krzno, i ličilo je na psa.

– Biće, mislim, pripitomljeni vuk.

– Đavolski je pitomo, šta bilo da bilo, dolazi ovamo kad hranimo pse i odnosi komad ribe.

Te noći, pošto su večerali i sjeli na dugi sanduk da popuše lulu, krug užagrenih očiju im se primakao još bliže nego prije.

– Da hoće naići na krdo sobova, ili čega bilo, pa da odu i puste nas na miru – reče Bil.

Henri zagunda tonom koji nije sasvim odobravao i onda četvrt sata sjedahu ćutke. Henri je zurio u vatru, a Bil u krug očiju što su gorjele u tmuni, upravo izvan dometa ognja.

– Da smo sad bar na kapiji Fort M'Garija – počeo on opet.

– Dosta je tih tvojih želja i kuknjave – prasnu gnjevno Henri. – Stomak te muči, eto šta ti je. Progutaj kašiku sode, pa će ti biti bolje, a biće i meni lakše s tobom.

Ujutro Henrija probudi žestoka Bilova psovka. Henri se osloni na lakat i vidje drugara među psima, pored razbuktales vatre, gdje krši ruke s gnjevnim izrazom na licu.

– Hej! – zovnu ga Henri. – Šta je sad opet?

– Nestalo je Žapca – odgovori on.

– Nije zar?

– Jest kad ti kažem!

Henri iskoči ispod pokrivača i priđe psima. Pažljivo ih prebroja i onda, zajedno sa

svojim drugarom, poče da proklinje sile divljine koje im oteše još jednoga psa.

– Žabac je bio najjači pas u zaprezi – reče Bil na kraju.

– I nije bio blesav – dodade Henri.

Tako za dva dana bi izrečeno i drugo posmrtno slovo.

Utučeni, pojedošu doručak i upregoše u sanke preostala četiri psa. Dan im prođe isto kao i prethodni. Ljudi su koračali bez riječi preko lica smrznutog svijeta. Tišinu nije prekidalo ništa osim krikova progonilaca, koji su im stalno bili na tragu. S dolaskom noći, u toku popodneva, krici se približiše, a s njima i progonioci, prema već ustaljenoj navici. Psi se uzbuniše i uplašišu stvarajući paniku, koja još više utuče dvojicu ljudi.

– Eto, to će vas zadržati, marvo blesava – reče Bil zadovoljno te noći ustajući pošto je završio posao.

Henri ostavi jelo i dođe da vidi. Njegov drugar je vezao pse na indijanski način, pomoću štapova. Svakome psu je oko vrata vezao remen. Njime je, sasvim blizu vrata, vezao štap duži od metra da pas ne može zubima dohvatiti remen. Drugi kraj štapa bio je opet remenom vezan za kočić zaboden u zemlju. Tako pas nije mogao pregristi remen što mu je bio vezan oko vrata, a štap mu je branio da ga uhvati zubima na drugom kraju.

Henri klimnu glavom odobravajući.

– Jedino će to zadržati Jednougog – reče on. – On siječe zubima kožu kao nož i još dva puta brže. Ujutro će svi biti na broju, čili i veseli.

– Možeš se kladiti da hoće – potvrdi Bil. – Ako uzmanjka koji, ja se odričem kave.

– Oni znaju da nemamo čime da ih bijemo – primijeti Henri kad su legli pokazujući krug užarenih očiju, koji ih je opkoljavao. – Više bi se bojali da možemo ispaliti koji metak. Svake noći nam se sve više primiču. Skloni oči s plamena i dobro pogledaj – tamo! Jesi li vidio onoga?

Neko vrijeme su se dvojica ljudi tako zabavljala posmatrajući pokrete nejasnih likova na granici svjetlosti vatre. Gledajući pažljivo i uporno par očiju koje su se krijesile u mraku, polako su razaznavali obrise životinje. Mogli su čak da prate i njene pokrete.

Pažnju im je privukao neki zvuk među psima. Jednoui je ispuštao kratke i požudne krike vukući kraj svoga štapa prema tmuni i zastajući samo začas da zubima bijesno napadne drvo.

– Pogledaj, Bile – prošapta Henri.

U prostor osvijetljen vatrom privukla se porebarke životinja slična psu. Kretala se oprezno ali smjelo, posmatrajući s nepovjerenjem ljude, dok je pažnju usmjerila na pse. Jednoui je zatezao štap prema uljezu i požudno skamukao.

– Ova jednouha luda ne izgleda baš uplašena – reče Bil tiho.

To je vučica – šapatom odgovori Henri. – Eto kuda su nestali Debeli i Žabac. Ona služi kao mamac čoporu. Ona odmami psa, pa ga ostali razderu i pojedu.

Vatra je pucketala. Jedno drvo se otkotrlja uz glasan štropot. Na ovo nepoznata životinja ponovo odskoči u tminu.

– Henri, ja mislim... – poče Bil.

– Šta misliš?

– Mislim da je to onaj što sam ga opalio tojagom.

– U to uopšte ne sumnjam – glasio je Henrijev odgovor.

– I baš sad bi htio da kažem – nastavi Bil – da je prisnost te životinje prema logorskoj vatri sumnjiva i nemoralna stvar.

– Ona zacijelo zna više nego što pristojan vuk smije da zna – složi se Henri. – Vuk koji se pridružuje psima kad ih hrane sigurno ima dosta iskustva.

– Stari Vilan je imao jednog psa koji je bio utekao s vucima – razmišljao je glasno Bil.

– Ja to znam. Ubio sam ga u čoporu na jednoj ispaši sobova na Liti Stiku. A stari Vilan je plakao kao dijete. Reče da ga nije bilo tri godine. Cijelo to vrijeme je proveo među vucima.

– Mislim da si pogodio, Bile. Taj vuk je pas i već je više puta primao ribu iz čovjekove ruke.

– I ako mi se pruži prilika, stradaće taj vuk, koji je, u stvari, pas – izjavi Bil. – Mi ne smijemo izgubiti više nijednu životinju.

– Ali imamo samo tri metka – bunio se Henri.

– Čekaću dok ne budem siguran da neću promašiti.

Ujutro Henri podstaje vatru i pripremi doručak, dok mu je drugar još hrkao.

– Tako si slatko spavao – reče mu Henri pošto ga je pozvao da jedu. – Nisam imao srca da te budim.

– Bil, još bunovan, počne da jede. Opazi da mu je lonče prazno i pruži ruku za kavom. Ali lonac kave je bio pored Henrija, izvan Bilovog domašaja.

– Ej, Henri, – prekori ga blago – nisi li nešto zaboravio?

Henri se pažljivo osvrte i odmahne glavom. Bil mu pruži prazno lonče.

– Za tebe nema kave – reče Henri.

– Zar je nestalo? – upita Bil zabrinuto.

– Jok.

– Misliš da nije dobra za moju probavu?

– Jok.

Bila obuze gnjev i lice mu se podli krvlju.

– Onda me zanima kako ćeš mi to objasniti.

– Trkač je nestao – odgovori Henri.

Bez žurbe, kao čovjek već pomiren s nesrećom, Bil okrete glavu i s mjesta gdje je sjedio prebroja pse.

– Kako se to dogodilo? – upita ravnodušno.

Henri sleže ramenima. – Šta ja znam. Osim ako mu Jednouhi nije pregrizao remen. Sam nije mogao, to je sigurno.

– Prokletinja jedna. – Bil je govorio polako i ozbiljno ne pokazujući gnjev koji ga je bio obuzeo. – Kad nije mogao da se sam oslobodi, pregrizao je Trkačev remen.

– Eto, sad su završene i Trkačeve nedaće. Dosada su ga sigurno probavili, pa se skita naokolo u želucima dvadesetak vukova.

To je bilo Henrijevo posmrtno slovo za posljednjeg izgubljenog psa.

– Bile, evo ti kave. Bil odmahnu glavom.

– Hajde, evo ti – nagovarao ga je Henri prinoseći lonac.

Bil odmače svoje lonče. – Neka me vrag odnese ako uzmem. Rekao sam da neću ako nestane ijedan pas, i neću.

– Kava je jako dobra – reče Henri da bi ga namamio.

Ali Bil bijaše uporan, te pojede sav doručak zalivši ga jedino psovkama upućenim Jednouhom zbog psine koju im je načinio.

– Večeras ću ih svezati podalje jednog od drugoga – reče Bil kad su nastavili put.

Jedva su bili prešli stotinu metara kad se Henri saže i podiže nekakav predmet na koji je nagazio krpljama. Bilo je tamno i nije se moglo vidjeti šta je to, ali je pipajući razabrao o čemu se radi. On baci predmet nazad, tako da se odbio o sanke i pao pred Bilove krplje.

– Evo ti, možda će ti trebati. Bilu se ote uzvik. To bijaše sve što je ostalo od Trkača – štap uz koji je bio privezan.

– I kožu su pojeli – reče Bil. – Štap je čist kao pištaljka. Pojeli su remenje s obje strane. Strašno su gladni, Henri, biće muke do kraja puta.

Henri se prkosno nasmija. – Ovako me još nikad vuci nisu vijali, mada sam preživio i gorih stvari. Bile, sinko moj, ove dosadne rage nisu dorasle da dohakaju tvom drugaru.

– Ja više ništa ne znam – promrmlja zloslutno Bil.

– Znaćeš kad stignemo u M'Gari.

– Nisam baš oduševljen – ustraja Bil.

– Nešto si mi blijed, eto šta je – reče Henri samouvjeren. – Treba ti kinina i znaš da ću te nakljukati čim stignemo u M'Gari.

Bil zagunđa da se ne slaže s dijagnozom i učuta. Dan je bio isti kao i svi drugi. Razdanilo se u devet. U podne je nevidljivo sunce osvijetlilo južni horizont, a zatim je počelo studeno i sivo popodne, koje će se za tri sata pretopiti u noć.

Upravo pošto je sunce uzalud nastojalo da se pomoli, Bil izvuče pušku iz remenja na sankama i reče:

– Ti nastavi, Henri, a ja odoh da malo procunjam.

– Bolje da ostaneš uz sanke – bunio mu se drugar. – Imaš samo tri metka, a niko ne zna šta se može dogoditi.

– Ko sada kuka? – upita Bil likujuć.

Henri ne odgovori, već nastavi put sam ne osvrćući se često i zabrinuto posmatrajući sivu pustoš, kuda je nestao njegov drugar. Sat kasnije, idući prečicama, Bil stiže sanke.

– Naširoko su rasuti – reče on. – Prate nas, a istovremeno gledaju da ulove štogod. Vidiš, znaju da smo im siguran plijen, iako moraju čekati. Dotle žele da ulove za jelo bilo šta što im naleti.

– Hoćeš da kažeš oni misle da smo im siguran plijen? – bunio se Henri.

Međutim, Bil se nije obazirao na to:

– Vidio sam ih nekoliko. Prilično su mršavi. Držim da nedjeljama nisu prožderali ništa

osim Debelog i Žapca i Trkača, a ima ih toliko da im nije mnogo doteklo. Jako su mršavi. Rebra su im kao daska za pranje rublja, a želudac zalijepljen za kičmu. Prilično ih je obuzelo očajanje, ja ti kažem. Uskoro će se pomamiti, a onda se čuvaj.

Nekoliko minuta kasnije Henri, koji je sada gazio za sankama, zazvižda tiho. Bil se osvrte i pogleda, a zatim zaustavi pse. Za njima je, ne krijući se, prtinom koju su maločas ugazali kaskala neka čupava i mršava prilika. Njušila je trag i kretala se neobičnim korakom, bez napora, kao da klizi. Kad oni stadoše, zastade i ona i diže glavu posmatrajući ih netremice, a nosnice su joj podrhtavale dok je hvatala i proučavala njihov miris.

– To je vučica – reče Bil.

Psi polijegaše na snijeg, a on prođe pored njih do drugara za sankama. Zajedno su posmatrali neobičnu životinju koja ih je danima proganjala i već uspjela da im uništi pola zaprege.

Pošto ih je neko vrijeme ispitujući gledala, životinja priđe nekoliko koraka. Ovo je ponavljala više puta, tako da već nije bila udaljena ni stotinu metara. Onda uzdignute glave zastade nedaleko od čestara jelika ispitujući ih pogledom i njuhom. Posmatrala ih je nekako čudno i čeznutljivo, kao što to čine psi, ali u toj čežnji uopšte nije bilo pasje privrženosti. Bila je to čežnja rođena od gladi, okrutna kao njeni očnjaci, nesmiljena poput mraza.

Bila je prevelika za vuka. Njena usukana prilika spadala je među najveće primjerke vrste.

– U plećima je visoka gotovo sedamdeset pet centimetara, – reče Henri – a kladim se da u dužinu dostiže metar i po.

– Čudne je boje za vuka – cijenio je Bil. – Nikad nisam vidio crvenog vuka. Čini mi se gotovo kao cimet.

Životinja svakako nije bila cimetove boje. Krzno joj bijaše pravo vučje. Tu i tamo preovlađivala je siva boja sa crvenkastim prelazom koji se pojavljivao i nestajao, više kao neko priviđenje, sad sivo – izrazito sivo, a onda opet sa nagovještajem neke crvene nijanse koja se ne može svrstati među svakodnevne pojave.

– Liči na velikog eskimskog psa kakve prežu u sanke – reče Bil. – Ne bih se čudio da zamahne repom.

– Hej, kuco! – zovnu je on. – Kako li te zovu, hodi ovamo!

– Uopšte se ne plaši – nasmija se Henri.

Bil mahnu prijeteći rukom i viknu glasno, ali se životinja ne uplaši. Jedina promjena koju su mogli zapaziti bijaše pojačan oprez. Još ih je posmatrala s izrazom nesmiljene čežnje gladi. Oni bijahu meso, a ona je gladovala i pošla bi da ih pojede kad bi samo smjela.

– Slušaj, Henri, – poče Bil nesvjesno snižavajući glas do šapata zbog onoga o čemu je razmišljao. – Imamo tri metka. Ali pogodak je siguran. Ne mogu promašiti. Odvukla nam je tri psa i to se mora spriječiti. Šta veliš?

Henri klimnu glavom u znak pristanka. Bil oprezno izvuče pušku ispod remenja. Poče da je diže k ramenu, ali ne dovrši kretanju jer u tom času vučica skoči s prtine u stranu i

nestade u čestaru.

Dva čovjeka se zgledaše. Henri zazvižda shvatajući.

– Trebalo je da znam – korio je Bil samog sebe glasno spremajući pušku. – Naravno, vuk koji zna da se umiješa među pse kad im se dijeli hrana mora poznavati i vatreno oružje. Kažem ti, Henri, ta mrcina je uzrok svih naših nevolja. Da nije bilo nje, sad bismo imali šest pasa umjesto tri. Kažem ti, Henri, ja ću joj doći glave. Suviše je vješta da bih je mogao ustrijeliti na čistini, ali ja ću joj podvaliti. Prirediću joj busiju, ne zvao se ja Bil.

– Ne treba da se udaljuješ – opomenu ga drugar. – Ako te napadne čopor, ta tri metka će ti vrijediti koliko tri vriska u paklu. Zvjeri su prilično gladne, Bile, i kada navale, ništa te neće spasiti.

Te noći su se rano ulogorili. Tri psa nisu mogla vući sanke tako brzo ni dugo kao šest pasa, pa se na njima vidjelo da su iscrpljeni. A i ljudi legoše rano pošto se Bil pobrinuo da pse sveže tako da ne mogu doprijeti jedan do drugoga.

Međutim, vuci su postali drskiji tako da su se ljudi budili nekoliko puta. Prilazili su tako blizu da pse obuže divlji strah, a povremeno je trebalo podsticati i vatru, koja je pustolovne razbojnice držala na sigurnom odstojanju.

– Čuo sam od mornara kako morski psi prate brod – primijeti Bil uvlačeći se pod ćebe pošto je nabacao drva na vatru. – Eto ovi vuci, to su ti morski psi, samo na suvu. Oni znaju šta rade bolje nego mi, a ne idu za nama tek tako. Uhvatiće nas, ja ti kažem, Henri, sigurno će nas ščepati.

– Tebe su već napola zgrabili čim govoriš tako – odvrati Henri oštro. – Čovjek je napola izgubio bitku čim počne pričati da je izgubio. A ti pričaš kao da su te već upola pojeli.

– Oni su izlazili na kraj i s ljudima boljim od nas – odvrati Bil.

– Oh, ne kukaj više, to me zamara.

Henri se ljutito okrete na svoju stranu, iznenađen što Bil ne reaguje na sličan način. To nije odgovaralo Bilu, koji se lako srdio zbog oštarih riječi. Henri je dugo razmišljao o tome prije nego što će zaspati, a kad su mu se skupile vjeđe, obuže ga ovakva misao: – Nema sumnje, Bil se grdno uplašio. Moraću sutra da ga ohrabrim.

Treća glava

KRIK GLADI

Dan poče dobro. Noću se nije izgubio nijedan pas, i ljudi prilično laka srca nastaviše put kroz tišinu, tamu i studen. Činilo se da je Bil zaboravio svoje slutnje od protekle noći. Čak se oko podne šalio sa psima kad su na džombastoj stazi prevrnuli sanke.

Bio je to nezgodan krkljanac. Sanke su bile prevrnute naglavačke i stiješnjene između jednog debela i velikog kamena, te su morali odrješiti pse da bi razmrsili zbrku. Dvojica

ljudi bijahu nagnuta nad sankama pokušavajući da ih isprave kad Henri primijeti kako se Jednouhi udaljuje.

– Hej, Jednouhi! – viknu on, uspravi se i okrete prema psu.

Ali Jednouhi potrča po snijegu vukući remenje za sobom. A tamo dalje na stazi kojom bijahu prošli čekala ga je vučica. Približivši joj se, pas odjednom postade podozriv. Prvo uspori, pa usitni korak, a zatim stade. Sa čežnjom je posmatrao vučicu, ali ipak pažljivo i sumnjičavo. Činilo se kao da mu se ona osmjehuje pokazujući zube, više umiljavajući se nego prijeteći. Kao da se igra, ona mu priđe nekoliko koraka pa stade. Jednouhi joj se približi, još podozrivo i sumnjičavo, uspravljena repa, načuljenih ušiju i uzdignute glave.

Pokuša da je onjuši, ali mu ona izmače igrajući se i kao da se stidi. Odmicala je svaki put kad bi joj se približio. Odvlačila ga je, korak po korak, izvan zaštite njegovih prijatelja – ljudi. Jednom kao da je nejasno osjetio opasnost, osvrte se i pogleda unazad prevrnute sanke, pse s kojima je bio upregnut i dva čovjeka koji su ga zvali da se vrati.

I ma šta mu se začinjalo u pameti, nestajalo je pred vučicom, koja mu se približavala, njuškala ga trenutak, a zatim se stidljivo povlačila pred njim.

U međuvremenu se Bil sjetio puške, ali je ona bila zaglavljena pod prevrnutim sankama. Dok mu je Henri pomogao da ispravi tovar, Jednouhi i vučica su stajali jedno uz drugo, predaleko da bi smio rizikovati metak.

Jednouhi je svoju pogrešku uvidio kad je već bilo kasno. Ugledaše ga kako trči prema njima, prije nego su mogli shvatiti šta ga je uplašilo. A onda vidješe desetak vitkih i sivih vukova gdje trče preko snijega poprijeko u namjeri da mu presijeku put. Sad ni vučica više nije bila stidljiva ni razigrana. Režeći ona skoči na Jednouhog. On je odgurnu ramenom i, videći da mu je odsječen uzmak, a u želji da stigne do sanki, promijeni pravac pokušavajući da se vrati trčeći ukруг. Svakog časa se pojavljivalo sve više vukova koji su se pridružili hajci. Vučica je u stopu trčala za Jednouhim.

– Kuda ćeš? – upita Henri iznenada svog drugara hvatajući ga za ruku.

Bil se ote. – Ne mogu više da izdržim – reče. – Ne dam da nam ugrabe više nijednog psa ako ikako budem mogao.

S puškom u ruci on upade u grmlje pored staze. Bilo je jasno kakva mu je namjera. Uzevši sanke kao centar kruga kojim se kretao Jednouhi, Bil je htio da stigne do njegove putanje prije nego progonitelji. S puškom u ruci, pri dnevnom svjetlu, možda će moći da otjera vukove i spase psa.

– Hej, Bile! – vikao je Henri za njim. – Budi oprezan! Nemoj da rizikuješ!

Henri sjede na sanke i poče da posmatra. Ništa drugo nije mogao da učini. Bil se već bio izgubio iz vida. Jednouhi pojavljivao i nestajao između grmlja i razbacanih jelika. Henri je smatrao da mu nema spasa. Pas je bio svjestan opasnosti u kojoj se nalazio, ali je trčao spoljnim, širim krugom, dok su se vukovi kretali unutrašnjim, kraćim putem. Nije se moglo pomisliti da će Jednouhi prestići progonioce kako bi presjekao njihov krug i stigao do sanki.

Putanje su im se brzo približavale tački na kojoj će se sastati. Henri je znao da će se

negdje na snijegu, na mjestu koje on nije mogao da vidi od guštare i stabala, sresti čopor, Jednouhi i Bil. I zaista začas, mnogo brže nego što je očekivao, to se i dogodilo. On ču pucanj, a odmah zatim brzo jedan za drugim, još dva pucnja i tada je znao da Bil nema više municije. Čulo se i snažno režanje i urlanje. Prepoznao je krik Jednouhog, pun boli i strave i vučji urlik, glas smrtno pogođene životinje. I to bijaše sve. Krici se utišaše i mir se ponovo spusti nad samotni kraj.

Dugo je sjedio na sankama. Nije bilo potrebe da ode i vidi šta se dogodilo. Znao je baš kao da se sve odvijalo njemu pred očima. A onda se iznenada prenu te izvadi sjekiru ispod remenja. Zatim sjedaše dugo razmišljajući dok su mu uz noge dršćući čučala dva preostala psa.

Konačno ustade, klonuo kao da mu je nestalo sve gipkosti i poče da preže pse u sanke. Jedan remen prebaci sebi preko ramena i stade da vuče zajedno sa psima. Nije išao daleko. Čim se počelo smrkavati, požuri da se ulogori pazeći da ima dovoljnu zalihu drva. Nahrani pse, skuva i pojede večeru i prostre ležaj pored vatre.

Ali mu ne bi suđeno da odspava. Prije nego što je sklopio oči, vukovi se približiše toliko da se nije osjećao siguran. Nije se morao naprezati da ih vidi. Bilo ih je svuda oko njega i oko vatre, u tijesnom krugu su mu pred očima ležali, sjedjeli, privlačili se pužuci potrbuške, šunjajući se tamo-amo. Neki su čak spavali. Poneki bi se savio u snijegu poput psa i spavao, što je čovjeku bilo uskraćeno.

Održavao je veliku vatru znajući da je to jedino sredstvo kojim se može odbraniti od njihovih očajnika. Njegova dva psa su se prislanjala uz njega tražeći zaštitu, sa svake strane po jedan, skamićući i cvileći, režeći očajnički kad bi se neki vuk suviše približio. U takvim trenucima, kad bi njegovi psi zarežali, uzbunio bi se cijeli krug, vukovi su skakali na noge i nastojali da se probiju naprijed, režeći u horu i zavijajući od gladi. Zatim bi opet polijegali, da tu i tamo poneki vuk nastavi prekinuti san.

Krug se oko njega stalno stezao. Malo-pomalo se tu i tamo poneki vuk privlačio za širinu prsta, te se krug suzio tako da bi ga zvjeri gotovo mogle dosegnuti jednim skokom. Tada je on uzimao ugarke iz vatre i bacao ih na čopor. Svaki put je uslijedilo brzo povlačenje, praćeno srditim urlicima i uplašenim režanjem kad god bi dobro usmjereni ugarak pogodio i osmudio suviše smjelu životinju.

Jutro je zateklo čovjeka ispijenog i umornog, očiju podbulih od nespavanja. U mraku je skuvao doručak, a oko devet sati, kad vukovi uzmaoše pred svjetlošću dana, on poče da ostvaruje zamisao, koja ga je okupljala za vrijeme dugih noćnih sati. Posjekao je nekoliko mladih jela, načinio od njih skelu i privezao je remenjem visoko uz okolna stabla. Od remenja je načinio i uže kojim će, uz pomoć pasa, izvući mrtvački sanduk na vrh skele.

Uхватili su Bila, a možda će se dočepati i mene, ali tebe sigurno neće, mladiću – reče on obraćajući se pokojniku, smještenom u ovaj grob na drveću.

Zatim nastavi put, a olakšane sanke su poskakivale iza pasa, koji su s gotovošću grabili naprijed znajući i sami da će biti bezbjedni čim stignu do Fort M'Garija. Vukovi su ih sada proganjali ne krijući se, trčeći za njima i s obje strane isplaženih jezika, dok su im se

pri svakom pokretu talasala mršava rebra. Bijahu veoma mršavi, prava kost i koža s mišićima tankim poput uzica, tako da se Henri čudio kako uopšte uspijevaju da se održe na nogama i ne popadaju po snijegu.

Spusti se noć i s njom nastade užas. Izgladnjeli vukovi bijahu sve drskiji, a i čovjek je počeo da osjeća posljedice nespavanja. Zguran pored vatre i ogrnut ćebetom, držeći sjekiru među koljenima, nije se mogao oteti drijemežu, dok mu se sa svake strane privijao po jedan pas. Jednom se razbudi i vidje pred sobom, ne dalje od tri metra, velikog sivog vuka, jednog od najvećih iz čopora. Posmatrajući ga, zvjer se odmjereno protegnu poput lijenog psa zijevajući mu pravo u lice. Gledao ga je kao sopstvenu stvar, kao da se uistinu radi o odlomljenom ručku koji će ipak uskoro biti pojeden.

Jednom se tako trže iz drijemeža, koji ga je pritiskivao poput more, i ugleda pred sobom riđu vučicu. Sjedjela je u snijegu udaljena od njega ni dva metra i posmatrala ga požudno. Dva psa su mu režala i skičala pored nogu, ali se ona nije obazirala na njih. Posmatrala je čovjeka, a on joj uskoro uzvрати pogled. U njenom držanju ne bijaše ničeg prijetećeg. Gledala je vrlo požudno, ali je on znao da je tome uzrok velika glad. On bijaše hrana, i pogled na njega je izazivao draženje njenog čula okusa. Kad otvori gubicu, poteče joj slina, i ona se obliza radujući se unaprijed.

Čovjeka spopade grč straha. Brzo se maši ugarka da ga baci na nju. Ali čim se mašio, još prije nego što prstima uhvati drvo, ona odskoči na sigurnu udaljenost. Bi mu jasno da je navikla da je gađaju predmetima. Ona zareža pri povlačenju pokazujući očnjake sve do korijena i tada nestade izraza požude, koji se pretvorio u proždrljivu zloću, tako da čovjek uzdrhta.

Cijele noći je zapaljenim ugarcima odbijao gladni čopor. Kad bi protiv svoje volje zadrijemao, budilo ga je skičanje i režanje pasa. Svanu i jutro, ali svjetlost dana prvi put ne rastjera vukove. Čovjek je uzalud očekivao da se udalje. Oni ostadoše u krugu oko njega i njegove vatre, drsko ispoljavajući uvjerenje da je već njihov, a to mu razbi svu hrabrost koju donese jutarnja svjetlost.

Čak i kad se sasvim razdanilo, ne smjede se udaljiti od vatre da nasiječe drva. Na petšest metara od njega stajala je ogromna osušena jela. Pola dana mu prođe u nastojanju da vatru proširi do toga drveta, držeći uvijek u pripravnosti nekoliko zapaljenih grana da njima gađa svoje neprijatelje. Kad je stigao do stabla, razgleda okolnu šumu da bi stablo oborio tamo gdje je bilo najviše drva za vatru.

Noć mu je bila ista kao i prethodna, izuzev što potreba za snom postade neizdržljiva. Više ga nije moglo razbiti ni režanje pasa. Osim toga, psi su neprekidno režali, pa njegova otupjela čula više nisu razabirala da li reže jače ili slabije. Jednom se iznenada prenu i vidje da mu je vučica prišla na korak. Sasvim mehanički, ne ispuštajući je iz ruke, on zabi zapaljenu granu u njene ralje. Ona odskoči urlajući od bolova, dok je on uživao u mirisu nagorenog mesa i osmuđene dlake, posmatrajući vučicu kako maše glavom i gnjevno reži, udaljena od njega svega nekoliko metara.

Ovaj put, međutim, prije nego što će ponovo zaspati, on veza sebi za desnu ruku

zapaljenu borovu granu. Samo nekoliko časaka su mu oči bile sklopljene, kad ga plamen oprlji i razbudi. Tako se branio nekoliko sati. Svaki put kad bi se probudio, tjerao je vukove udarcima, dodavao drva na vatru i ponovo vezivao borovu granu za ruku. Sve bijaše dobro dok jednom nije loše vezao granu, koja mu spade čim je zaspao.

Sanjao je. Činilo mu se da je stigao u Fort M'Gari. Bilo je toplo i ugodno i on se kartao sa šefom. Takođe mu se činilo kao da su tvrđavu opkolili vuci. Urlali su na samoj kapiji tako da su on i šef ponekad prekidali igru, slušali i smijali se uzaludnim naporima vukova da uđu. A onda, tako je bio čudan taj san, začu se lom. Vrata se širom otvoriše. Mogao je da vidi kako vukovi poplavljuju prostorije u tvrđavi. Skakali su pravo na njega i na šefa. Kad se kapija širom otvorila, njihovo je urlanje postalo mnogo glasnije. Ovo urlanje ga je zabrinjavalo. San mu se pretapao u nešto drugo – on nije znao šta, ali ga je stalno pratilo urlanje.

Bacajući ugarke na vukove koji su bili najbliži, čovjek je moćio u snijegu svoje nagorene rukavice i skakao da bi ohladio stopala. Nigdje nije bilo pasa. On je dobro znao da su poslužili kao obrok u dugotrajnom ručku koji je počeo prije više dana, kada su pojeli Debelog, u kojem će i sam biti pojeden kao posljednji zalogaj u toku idućih dana.

– Još me niste šćepali! – urlao je prijeteći bijesno pesnicom prema gladnim zvijerima. Njegova vika uzbudi čitav krug, što izazva opšte režanje, a vučica mu se prišunja posmatrajući ga s gladnom požudom.

On poče da ostvaruje jednu novu zamisao. Vatru je proširio u veliki krug. Sam je čučao usred kruga na pokrivačima, koji su ga štitili od snijega što se topio. Kad se tako skrio unutar vatrene ograde, cijeli čopor se radoznalo okupio na ivici ognja da vidi šta se to dogodilo s njim. Dosada nisu mogli prilaziti vatri, a sada posjedaše u tijesno zbijenom krugu, isto kao što čine psi, trepćući i zijevajući, istežući svoja mršava tijela na toploti, na koju nisu bili navikli. Vučica sjede i, podigavši njušku prema zvijezdama, poče da zavija. Jedan po jedan vukovi joj se pridružiše, sve dok cijeli čopor, sjedeći na stražnjim nogama, nosovima uprtim u nebo, ne poče da zavija krik gladi.

Stiže i svanuće i dnevna svjetlost. Vatra je jenjavala. Nije bilo više drva. Trebalo je donijeti nova. Čovjek pokuša da izađe iz plamenog kruga, ali vukovi nagrnuše prema njemu. Zapaljene grane su ih prisiljavale da skaču u stranu, ali više nisu bježali. Uzalud je pokušavao da ih rastjera.

Kad je vidio da ne može i skočio nazad, jedan vuk poleti za njim u krug, promaši ga i sa sve četiri šape nađe se u vatri. Stravično je zaurlao režeći u isto vrijeme i zgrabio unazad da ohladi šape u snijegu.

Čovjek sjede na ćebad i podavi noge. Tijelo mu se povi u pasu. Opuštena ramena i glava, pala na koljena, govorahu da se predao sudbini. Tu i tamo bi pridigao glavu da vidi kako polako nestaje vatre. Krug plamena bijaše iskidan u dijelove, između kojih su nastali otvori. Dijelovi su postajali sve manji, a otvori se širili.

– Mislim da sada mogu slobodno da dođu kad god hoće – progundā on. – U svakom slučaju ja hoću da spavam.

Jednom se razbudi i, upravo pred sobom, u jednom otvoru između dva plamička ugleda vučicu kako ga posmatra.

Opet se probudio, samo časak kasnije, mada se njemu činilo da su bili prošli sati. Dogodila se neka čudna promjena – tako čudna da se potpuno rasio. Nešto se događalo. Onda mu bi jasno šta je. Nije bilo više vukova. Ostao je samo ugažen snijeg sa tragovima koji su svjedočili koliko su mu se bili približili. Opet ga je obuzeo san, glava mu je padala na koljena kad se ponovo iznenada uspravio.

Čuo je ljude kako viču, škripanje sanki, šuštanje amova i skičanje pasa koji su se naprezali. Iz rječnog korita u logor među drvećem udoše četvore sanke. Grupa ljudi se okupi oko čovjeka koji je čučao usred napola ugašene vatre. Drmali su ga i pokušavali da ga probude. On ih pogleda kao da je pijan i progunđa neobičnim pospanim glasom:

– Crvena vučica... prvo je došla da se hrani sa psima... jela je hranu za pse... onda je žderala pse... a poslije je pojela Bila....

– Gdje je lord Alfred? – zaurla mu na uho jedan od ovih ljudi tresući ga grubo. On polagano odmahnu glavom.

– Ne, njega nije pojela... on počiva na drvetu, na posljednjem logorištu.

– Mrtav? – viknu čovjek.

– U sanduku – odgovori Henri mrzovoljno, oteresavši sa svoga ramena ruku čovjeka koji ga je ispitivao.

– Čujte, pustite me na miru... ne mogu više... laku noć svima.

Kapci mu zaigraše i sklopiše se. Glava mu klonu na grudi. Dok su ga polagano spuštali na ćebad, njegovo hrkanje odjeknu kroz ledeni vazduh.

Začu se još jedan zvuk. Slabo je dopirao iz daljine krik gladnog vučjeg čopora u potrazi za drugim zalogajem umjesto za čovjekom koji je upravo bio izmakao.

DRUGI DIO

Prva glava

BOJ OČNJAKA

Vučica je prva čula glasove ljudi i kevtanje pasa upregnutih u sanke i prva je odskočila od čovjeka pritiješnjenog u krugu njegove ugašene vatre. Čopor je nerado napuštao već gotovo uhvaćen plijen i stoga su vuci neko vrijeme osluškivali glasove prije nego što će pobjeći za vučicom.

Naprijed je trčao veliki sivi vuk, jedan od vođa čopora. On je naveo čopor da slijedi vučicu. Opominjući, režao je na mlade članove čopora i grizao ih očnjacima kad bi pokušali

da ga prestignu. On je takođe ubrzao trk čim je spazio vučicu koja je lagano kaskala po snijegu.

Ona se poravna s njim, kao da joj je to bilo određeno mjesto, i ujednači svoj korak sa trkom čopora. Vuk nije režao na nju, niti je pokazivao zube kad bi skočila ispred njega. Naprotiv, činilo se kao da joj je naklonjen, jer je rado trčao uz nju, a ona je režala na njega i pokazivala mu zube kad bi joj se suviše približio. Ponekad bi ga ujela za pleće, ali se on nije ljutio. Samo bi odskočio u stranu i potrčao naprijed, kao kakav smeteni seoski momak.

Ovo je predstavljalo samo jednu nepriliku za vođu čopora, mada je bilo i drugih nevolja. Uz vučicu je sa druge strane trčao usukani stari vuk, već sav posivio i pun ožiljaka iz mnogih sukoba. Uvijek joj je trčao s desne strane. Ovo je činio stoga što je imao samo jedno oko, i to lijevo. Običavao je da je gura i trči prema njoj sve dok mu njuška puna ožiljaka ne bi dodirnula njen rep, ili pleće, ili vrat. Kao i vuka koji je trčao slijeva, i ovoga je odbijala zubima, ali kad bi joj oba istovremeno pokazala svoju naklonost, ona bi, grubo gurnuta, bila primorana da brzim ujedima na obje strane odbija dva ljubavnika, dok bi istovremeno održavala korak sa čoporom i pazila na put pred sobom. U takvim prilikama su oba mužjaka kezila zube i režala prijeteći jedan na drugoga. Oni bi se možda i potukli, ali su ljubavna igra i rivalstvo ustupali mjesto prečoj nuždi – gladi, koja je mučila čopor.

Poslije svakog odbijanja stari vuk bi naglo odskočio od oštrozubog objekta svoje čežnje i sudario se sa mladim trogodišnjakom, koji mu je trčao uz desni bok. Mladi vuk bijaše potpuno razvijen i, ako se uzme u obzir izglednjelost čopora, posjedovao je natprosječnu snagu tijela i duha.

Tog dana su pretrčali više milja. Trčali su i noću, a i sljedeći dan ih zateče u pokretu. Trčali su površinom zaleđenog i mrtvog svijeta. Nigdje se ništa živo nije micalo. Samo su se oni kretali kroz mirno prostranstvo. Jedino su bili živi oni koji su tragali za ma čim živim što bi mogli proždrijeti da nastave život.

Prešli su nekoliko uzvisina i desetak rječica u nižem predjelu prije nego što im traganje bi krunisano uspjehom. Naišli su na sobove. Prvo su sreli velikog mužjaka. Tu je bilo meso i život, a nije ga čuvala nikakva tajanstvena vatra ni bačeni ugarci. Poznavali su njegove velike papke i lopataste rogove, ali ovaj put zaboraviše uobičajeno strpljenje i oprez. Borba bijaše žestoka i kratka. Napadoše velikog mužjaka sa svih strana. On ih je parao i razbijao im glave dobro usmjerenim udarcima svojih velikih papaka. Satirao ih je i lomio svojim ogromnim rogovima. Gazio ih je po snijegu u bijesnoj borbi. Međutim, bio je osuđen na propast. Pao je sa zubima vučice zabijenim u grlo i mnogim drugim zubima koji su ga posvuda ujedali i živa proždimali prije nego što je prestao da se bori i prije nego što je zadao posljednji udarac.

Bilo je mnogo hrane. Mužjak je težio oko 400 kilograma – punih deset kila za svakog od četrdesetak vukova u čoporu. Kao što su mogli dugo da gladuju, tako su isto znali mnogo pojesti. Uskoro je nešto malo razbacanih kostiju bilo sve što je preostalo od divne životinje koja se suočila s čoporom samo nekoliko sati ranije.

Nastalo je vrijeme spavanja i odmora. Mladi mužjaci, punih želudaca, počеше da se

glože i kavže i to se nastavi još nekoliko dana, koji su prethodili rasturanju čopora. Glad bijaše prošla. Vukovi su sada bili u kraju punom divljači i, mada su još lovili u čoporu, bijahu mnogo oprezniji i odvajali su od malenih stada sobova samo skotne ženke i one-moćale stare mužjake.

I tada, u ovom kraju izobilja, čopor se razdvoji na dvije grupe, koje se uputiše raznim pravcima. Vučica i uz njen lijevi bok mladi vođa, a s druge strane stari Jednooki povedoše svoju polovinu čopora naniže, prema Mekenzijevoj rijeci i preko nje u jezerska područja na istoku. Brojno stanje ostatka čopora smanjivalo se iz dana u dan. Vukovi su se odvajali dvoje po dvoje – mužjak i ženka. Ponekad bi neki usamljen mužjak bio otjeran oštrim zubima suparnika. Konačno ih ostade samo četvoro – vučica, mladi vođa, Jednooki i ambiciozni trogodac.

S vremenom je vučica postala vrlo divlja. Sva trojica njenih udvarača nosili su tragove ugriza. Ipak nijedan joj ne odvrati istom mjerom, niti se branjahu od nje. I pred najjačim ujedima su joj podmetali pleća i nastojali da je udobrovolje mašući repom i skakućući oko nje. Ali, mada su prema njoj sva trojica bili sušta blagost, bijesno su napadali jedan drugoga. Častoljublje trogodišnjaka prevršilo je svaku mjeru. On napade Jednookog s one strane s koje je bio ćorav i razdrije mu uho u resice. Iako je već posivjeli stari momak mogao da vidi samo na jednu stranu, on protiv snage i mladosti suparnika primijeni mudrost i duge godine iskustva. Izgubljeno oko i njuška puna ožiljaka svjedočili su o njegovom iskustvu. On je bio preživio toliko sukoba da se ni trenutka nije dvoumio šta treba da uradi.

Bitka poče pošteno, ali se ne završi tako. Niko nije znao šta će se desiti, jer se treći vuk pridružio starijem i tako, zajednički, stari i mladi vođa napadoše častoljubivog trogodišnjaka da ga unište. S dvije strane bijaše izložen nesmiljenim očnjacima svojih nekadašnjih drugova. Zaboravljeni bijahu dani kad su lovili zajedno, divljač koju su obarali, glad što ih je morila. Sve je to bila prošlost. Sad je u pitanju bila ljubav – stvar ozbiljnija i okrutnija čak i od lova na hranu.

U međuvremenu je vučica – uzrok svega ovoga – sjedjela zadovoljno na stražnjim nogama i posmatrala. Nju je to čak zabavljalo. Došlo je njeno vrijeme – a ono se nije često javljalo – kad se kostriješe grive, očnjak sudara s očnjakom ili dere i cijepa podatno meso, sve u borbi za nju.

U ovoj borbi za ljubav pogibe trogodišnjak, kome to bijaše prva pustolovina ove vrste. Dvojica rivala stajahu svaki s jedne strane njegovog leša. Oni posmatrahu vučicu kako sjedi na snijegu, kao da se smiješi. Ali stariji vođa bijaše mudar, vrlo mudar u ljubavi kao i u borbi. Mladi vođa okrete glavu da oliže ranu na plećki. Tako je krivina njegovog vrata bila izložena protivniku. Star vuk i samo jednim okom vidje pruženu priliku. On jurnu odozdo i zagriže očnjacima. Bijaše to dug, razdirući i dubok ujed. Zubi uz put razderaše veliku vratnu žilu. Tada on odskoči.

Mladi vođa zareža grozno, ali mu se režanje pretvori u isprekidan kašalj. Krvareći i krkljajući, već preklan, on skoči na starijeg boreći se dok ga je život napuštao, noge mu

gubile oslonac, svjetlost dana tamnila u očima i njegovi udarci i skokovi postajali sve kraći i kraći.

Kad mladi vođa ostade nepokretan u snijegu, Jednooki se prišunja vučici. U njegovom ponašanju bijaše pomiješano likovanje i oprez. Očekivao je odbijanje i čudio se što ga ona nije dočekala ljutite iskeženih zuba. Prvi put ga je primila ljubazno. Onjuši se s njom, pa, skačući i trčeći, čak pristade i da se poigra, kao što se igraju štenad. A on se, uprkos svojim ozbiljnim godinama, iskustvu i mudrosti, ponašao kao štene, i još luđe.

Oni ne ostadoše na jednome mjestu, nego predoše cijeli kraj, dok ne stigoše do Mekenzijeve rijeke, niz čiji tok se polagano uputiše. Često su napuštali rijeku i polazili u lov uz obale manjih tokova koji su se u nju ulivali, ali su se uvijek njoj vraćali. Ponekad su nailazili na druge vukove, obično u parovima, ali se pri takvim susretima ni s koje strane nije ispoljavala naklonost. Nije bilo radosti zbog susreta niti želje da se obrazuje čopor. Nekoliko puta su naišli na usamljene vukove, uvijek mužjake, koji su na svaki način nastojali da se pridruže Jednookom i vučici. Ovaj se opirao, a kad bi i ona stala uz njega nakostriješene dlake i pokazujući zube, samci su podvijali rep, okretali leđa i polazili svojim putem.

Jedne noći pune mjesečine, dok su trčali kroz šumsku tišinu, Jednooki iznenada zastade. Podiže njušku uvis, ukruti rep i raširi nozdrve udišući vazduh. Jednu nogu podiže, kao što čine psi. Nije bio zadovoljan, nego je i dalje njušio trudeći se da shvati poruku koju mu je donosio miris. Njegova družica se zadovolji njušeći samo ovlaš i, da bi ga razuvjerila, potrča dalje. Iako je pošao za njom, sumnje su ostale i nije mogao a da povremeno ne zastane i pažljivo prouči upozorenje.

Ona izađe oprezno na ivicu velike čistine među drvećem. Neko vrijeme je stajala sama. Tek onda joj priđe Jednooki prikradajući se i puzeći, sav pretvoren u oprez, dok mu je iz svake dlake zračila beskrajna sumnja. Tako su stajali rame uz rame, posmatrajući, slušajući i njušeći.

Do ušiju im dopriješe glasovi zakavženih pasa, grleni povici ljudi, oštre i ljutite riječi žena i, jedanput, piskav i plačljiv glas djeteta. Ništa se nije moglo vidjeti, osim velikih kožnih šatora, plamena vatre, koji bi na čas sakrio čeljad u prolazu i dima što se polagano dizao u mirnom vazduhu. Nosovi su im primali hiljade mirisa indijanskog logora, koji su im donosili priču gotovo nerazumljivu Jednookom, ali zato do sitnica poznatu vučici.

Ona je bila neobično uzrujana i njušila je uživajući sve više i više. Ali Jednooki bijaše sumnjičav. To je ispoljavao pokušavajući da je odvede. Ona se osvrte, dodirnu mu vrat njuškom, umirujući ga, a zatim ponovo poče da posmatra logor. U očima joj bijaše čežnja, ali ne čežnja gladi. Drhtala je od čežnje da krene naprijed, da se približi vatri i kavzi sa psima, da izmiče i izbjegava udarce ljudskih nogu.

Jednooki se nestrpljivo vrtio pored nje. Nju ponovo obuze nemir i ona opet osjeti neodoljivu želju da nađe ono za čim je tragala. Okrete se i otkasa nazad u šumu, na veliku radost Jednookog, koji je izmicao po nekoliko koraka pred njom, sve dok dobro ne zađeše pod okrilje drveća.

Druga glava JAZBINA

Dva dana su se vučica i Jednooki skitali oko indijanskog logora. On bijaše zabrinut i uplašen, ali je logor privlačio njegovu družicu, kojoj se nije odlazilo. Ali kad jednog jutra oštar pucanj puške izbliza zapara vazduh i zrno udari u deblo svega nekoliko palaca od glave Jednookog, više nisu oklijevali, nego pobjegoše dugim koracima, koji ih uskoro udaljiše nekoliko milja od opasnosti.

Nisu prešli mnogo – svega nekoliko dana puta. Želja vučice da nađe ono za čime je tragala pretvori se u prijeku potrebu. Već bijaše veoma teška i mogla je da trči samo sporo. Jednom je, goneći zeca – koga bi inače lako uhvatila – morala da odustane i legne da se odmori. Jednooki joj priđe, ali kad njuškom blago dodirnu njen potiljak, ona pođe zubima na njega tako brzo i divlje da se on preturio unazad na vrlo smiješan način kako bi izbjegao njene zube. Ona bijaše razdražljivija nego ikada prije, a on sve strpljiviji i brižniji.

A onda ona nađe ono što je tražila. Bilo je to nekoliko milja uz rječicu koja se u ljetnim mjesecima ulivala u Mekenzijevu rijeku, ali sada bijaše zaleđena sve do dna kamenitog korita – mrtva rijeka sazdana od izvora do ušća od čvrste bjeline. Vučica je umorno kaskala uz rijeku, a drugar joj je išao znatno naprijed, kad ona naiđe na visoku i strmu obalu sazdanu od gline. Ona se okrete i otkasa do obale. Proljećne oluje i topljenja snijega su podlokali obalu i na jednom mjestu do uskog procijepa izdubila malenu špilju.

Ona zastade na ulazu u špilju i pažljivo razgleda zidove. Zatim s jedne i s druge strane obiđe dno zida, sve do mjesta gdje se njegova nagla strmina pretapala u zemljište blažih oblika. Vrativši se do špilje, ona uđe kroz uski otvor. Nešto manje od metra je morala da puzi, a zatim se zidovi proširiše tako da se vučica nađe u malenoj okrugloj komori, širokoj gotovo dva metra. Glavom je jedva dopirala do stropa. Ona pažljivo ispita špilju, dok Jednooki, koji se bio vratio, ostade na ulazu posmatrajući strpljivo. Ona se obrte oko sebe nekoliko puta, a zatim s umornim uzdahom, nalik na groktanje, sklupča tijelo, ispruži noge i leže s glavom okrenutom prema ulazu. Jednooki se uzdignutih ušiju radoznalo osmjehivao prema njoj, a ona je prema svjetlosti dana vidjela kako joj dobroćudno maše repom. Zatim je jednim pokretom začas povila šiljke svojih ušiju unazad i uz glavu, dok je gubicu otvorila i miroljubivo isplazila jezik pokazujući na taj način da joj je drago i da je zadovoljna.

Jednooki bijaše gladan. Iako je ležao na ulazu i spavao, san mu bijaše nemiran. Stalno se budio i ćulio uši prema svijetlom svijetu koji ga je okruživao, gdje je aprilsko sunce obasjavalo snijeg. Dok je drijemao, do ušiju mu je dopiralo šaputanje skrivenih kapi tekuće vode, na što bi se trgao i pažljivo osluškivao. Sunce se vraćalo i razbuđena zemlja sjevera ga je prizivala. Život se ponovo kretao. U vazduhu se osjećalo proljeće, dah života probuđenog pod snijegom, soka što prožima drveće i pupoljaka koji probijaju okove leda.

Zabrinuto je posmatrao svoju družicu, ali ona nije pokazivala nikakvu želju da ustane. On pogleda napolje i vidje pet ili šest snježnih ptica. Pođe da se digne, a zatim se opet osvrte družici, leže i zaspao. Kroz uši mu prođe slab piskav zvuk. Jednom ili dva puta je pospano počeošao njušku šapom. Zatim se probudi. Upravo pred nosom mu je zujao u vazduhu jedan usamljeni komarac. Bijaše to sasvim razvijen komarac koji je prezimio smrznut negdje u deblu, a sad ga je otkrivila toplota sunca. Nije više mogao da odoli pozivu koji ga je privlačio. Osim toga mučila ga je glad.

Dopuza do družice ne bi li je privolio da ustane. Ali ona samo zareža i on ponovo izađe sam na svjetlost sunca, gdje vidje da je snijeg mekan i da se teško ide po njemu. On ode uz zaleđeno riječno korito, gdje je snijeg u sjeni drveća bio još zamrznut i tvrd. Išao je osam sati i vratio se po mraku, gladniji nego što je bio na polasku. Pronašao je divljač, ali nije ništa ulovio. Propadao je kroz raskvašeni snježni pokrivač, dok su polarni zečevi trčali po snijegu lako kao i uvijek.

Na ulazu u špilju zastade, jer ga iznenada obuze sumnja. Iz špilje su dopirali neobični slabi zvuci. Takve glasove nije puštala njegova družica, a ipak su mu nekako bili poznati. Oprezno se uvuče potrbuške, ali ga dočeka opominjuće režanje vučice. To ga nije zbunjivalo, mada se pokorio i ostao podalje, ali su ga zanimali ti drugi glasovi – slabašno, prigušeno cviljenje.

Družica ga razdraženo potjera, a on se sklopča na ulazu i zaspao. Kad svanu jutro i slaba svjetlost prodre u jazbinu, on ponovo počeo tražiti izvor glasova, koji je odnekle poznavao. U prijetećem režanju vučice osjećao se neki nov prizvuk. Osjećala se ljubomora i on je dobro pazio da se ne približi više nego što smije. Ipak je opazio, između njenih nogu i dugačkog trupa, pet čudnih majušnih živih stvarčica, veoma slabih i bespomoćnih. One su cviljele. Oči im bijahu zatvorene. Bio je začuđen. To nije bilo prvi put da je u svom dugom i uspješnom životu vidio nešto slično. Događalo se više puta, ali je uvijek za njega predstavljalo novo iznenađenje.

Ženka ga je zabrinuto posmatrala. Svaki čas bi zamumljala, a kad bi joj se učinilo da on hoće da se približi, mumljanje se pretvaralo u oštro režanje. Njoj se to nije nikad događalo, ali je instinkt, iskustvo svih vučjih majki, čuvao sjećanja na očeve koji su žderali svoje bespomoćno novorođeno potomstvo. Kod nje se to ispoljavalo u vidu jakog straha i stoga je branila Jednookom da priđe i razgleda izbliza vučice, kojima je bio otac.

Ali nije bilo opasnosti. Jednooki je osjećao da ga pokreće impuls, a to bijaše instinkt naslijeđen od svih vučjih očeva. To je on samo osjećao u svojoj biti i bilo je sasvim prirodno da okrene leđa svojoj novorođenoj porodici i pođe u potragu za mesom, potrebnim za život.

Pet ili šest milja uzvodno od jazbine rijeka se račvala pod pravim uglom, a njene pritoke su dolazile iz planina. Idući uz lijevu pritoku, vuk naiđe na svjež trag. On ga onjuši i nađe da je sasvim svjež, pa se brzo pritaji gledajući u pravcu traga. Onda se pažljivo okrete i pođe desnom pritokom. Stope bijahu mnogo veće od njegovih i on je znao da na takvom tragu za nj neće biti mesa.

Oko pola milje uz desnu pritoku njegove osjetljive uši uhvatiše zvuk zuba koji nešto glođu. On se prikrađe plijenu i vidje da to bodljikavo prase, uspravljeno na stražnjim nogama, grize koru drveta. Jednooki se privuče oprezno, ali ne nadajući se ničemu. On je poznavao tu vrstu, iako takvu životinju nije nikad ranije vidio tako daleko na sjeveru, iako mu nikad nije poslužila za hranu. Ipak je odavno znao da postoje i takve stvari kao što su sreća, ili prilika, pa stoga nastavi da se prikrađa. Ko zna šta se može desiti, jer sa živim stvarima se uvijek događa nekako drukčije.

Bodljikavo prase savi se u klupko načičkano dugim i oštrim bodljama, usmjerenim na sve strane, da dočeka napad. Dok je bio mlad, Jednooki je jednom prilikom onjušio sličnu naoko nepokretnu loptu načičkanu bodljama i ona ga je udarila repom. Odnio je jednu bodlju zabodenu u njušku, gdje je ostala nedjeljama, pekući ga poput vatre, sve dok nije sama ispala. Stoga on leže i smjesti se udobno držeći njušku na bezbjednoj udaljenosti od repa životinje. Čekao je tako potpuno miran. Ko zna, možda će se nešto dogoditi. Bodljikavo prase će se možda ispraviti. To bi omogućilo da kandžama razdere mekani i nezaštićeni trbuh.

Poslije pola sata on se ipak diže, gnjevno zareža na nepokretnu loptu i nastavi put. Suviše često je uzalud čekao da se bodljikavo prase ispravi, da bi sad želio da gubi vrijeme na takav način. Pošao je uz desnu pritoku. Dan je odmicao, a on ne ulovi ništa.

Očinski instinkt ga je snažno gonio. Morao je naći mesa. U toku popodneva naiđe na ptarmigana (alpska kokoš – lat. *Lagopus alpinus*). Upravo je bio izašao iz guštare i našao se oči u oči sa glupavom pticom. Čučala je na deblu, ni dva pedlja od njegovog nosa. Ugledaše se. Ptica se trže i pokuša da odleti, ali je on udari šapom i obori na tle, a onda skoči na nju i zgrabi je zubima, dok se ona vukla po snijegu pokušavajući da se vine u vazduh. Kad je pod zubima osjetio meso i krhke kosti, on poče da jede. A onda se prisjeti i pođe nazad noseći ptarmigana u zubima.

Otrprilike milju iznad mjesta gdje se rijeka račvala on je, trčeći, kao obično, na svojim mekanim šapama poput sjenke koja klizi i pažljivo istražuje svaki novi vidik, ponovo naišao na velike tragove što ih je otkrio u rano jutro. Kako su išli njegovim pravcem, on pođe po tragu, spreman da na svakoj okuki rijeke ugleda životinju koja ih je ostavljala u snijegu.

On proviri iza stijene na mjestu gdje je rijeka naročito naglo skretala i oči mu opaziše nešto što ga natjera da brzo pognu. To bijaše životinja čije je tragove vidio na snijegu – velika ženka risa. Čučala je, kao i on toga dana, pred čvrsto sklupčanom bodljikavom loptom. Ako je on do sada bio sjenka koja klizi, sad postade avet takve sjene, koja se šunjala naokolo dok ne stiže do mjesta niz vjetar, nedaleko od tihih i nepokretnih životinja.

Vuk leže na snijeg, položi pticu pored sebe i kroz iglice niske jele poče da posmatra igru života što se odvijala pred njim – risa i bodljikavo prase kako čekaju, svaki od njih riješen da preživi. Takva bijaše čudna igra lova. Život jednoga sastojao se u tome da pojede ono drugo, dok je opstanak drugog ovisio o tome da ne bude pojeden. A on, Jednooki, vuk, ležeći u zaklonu, igrao je svoju ulogu u tom lovu čekajući neku čudnu sreću koja bi mu

pomogla da se dočepa mesa, od kojega je zavisio njegov život.

Prođe pola sata, pa čitav sat i ništa se ne pomače. Bodljikava lopta kao da je bila od kamena, ris od mermera, a Jednooki se ne micaše kao da je mrtav. Pa ipak su sve tri životinje bile gotovo do bola napregnute u borbi za život i teško da je ijedna od njih ikada bila budnija, mada su izgledale skamenjene.

Jednooki se malo pomjeri i posmatraše s povećanom pažnjom. Nešto se događalo. Bodljikavo prase konačno zaključí da je neprijatelj otišao. Polagano i oprezno, bez ikakve strepnje na šta će naići, poče da odmotava svoj neprobojni oklop. Polagano, sasvim polagano se bodljikava lopta ispruži u svoj dužini. Jednookom poteče voda na usta, jer bijaše i nehotice uzbuđen zbog prisustva živog mesa koje se pred njim ispružilo poput ručka.

Bodljikavo prase se još ne bijaše potpuno ispravilo – kad spazi neprijatelja. U tom trenutku ris udari munjevito. Šapa, naoružana oštrim savijenim kandžama, sunu ispod mekanog trbuha i razdera ga brzim pokretom. Da je prase bilo sasvim razvijeno, da nije spazilo neprijatelja u trenutku prije udarca, šapa bi izmakla nepovrijeđena, ali ovako, brz udarac repom postrance zabode u nju oštre bodlje dok se povlačila.

Sve se to dogodilo u jednom trenutku – udarac, protivударac, samrtnički krik bodljikavog praseta i začuđen, bolan urlík velike mačke. Jednooki ustade uzbuđen, načuljenih ušiju i uzdrhtanog ukrućenog repa. Risovu ženku obuze gnjev. Divljački se baci na stvar koja ju je povrijedila. A bodljikavo prase, skičeći i grokćući razderane utrobe, pokuša da se ponovo sklupča u loptu i zaštití, te uz put još jednom ošinu repom veliku mačku tako da ona opet bolno i začuđeno urliknu. Zatim poče da se povlači i kiše. Nos joj bijaše načičkan bodljama poput jastučeta za igle. Šapama je pokušavala da se oslobodi oštrih bodlji, gnjurala je njušku u snijeg i u divljem bolu i strahu trljala je o grančice neprekidno skaćući naokolo, naprijed, nazad, gore i dolje.

Stalno je kihala bijesno udarajući svojim kratkim repom. A zatim se umiri i sjede. Jednooki je posmatrao. Čak ni on nije mogao da ne ustukne i da mu se i nehotice ne nakostriješi dlaka na leđima kad ona iznenada skoči bez upozorenja, pravo uvis, uz dug i strahovit urlík. Zatim otrča prtinom urlajući pri svakom koraku.

Jednooki se odvaži da se pomakne tek kad je njeno urlíkanje zamrlo i sasvim nestalo u daljini. Koračao je oprezno, kao da je sav snijeg posut uspravnim bodljama spremnim da mu se svaki čas zabodu u mekane šape. Bodljikavo prase, iskeženih dugih zuba, dočeka ga bijesnim skičanjem. Ono se opet smotalo u loptu, ali ne tako čvrsto kao prije; mišići mu bijahu suviše razderani. Bijaše gotovo napola presječeno i mnogo je krvarilo.

Jednooki punim ustima zagradi krvlju natopljen snijeg i poče da žvaće i guta. Ovo mu samo još jače izazva glad, ali on bijaše suviše star da bi zaboravio na oprez. Čekao je. Legao je i čekao, dok je bodljikavo prase škripalo zubima, stenjalo i groktalo i povremeno ispuštalo slabe krikove. Uskoro Jednooki vidje kako se bodlje opuštaju i drhtaj prožima tijelo bodljikavog praseta. Zatim se i drhtaj iznenada prekide. Začu se još jedanput prkosno škljocanje dugih zuba, a onda se poviše sve bodlje, tijelo se opusti i više se ne pomače.

Bojažljivo i oklijevajući, Jednooki šapom sasvim ispruži bodljikavo prase i obrte ga na leđa. Ništa se ne dogodi. Ono je sigurno bilo mrtvo. On ga pažljivo posmatraše jedan trenutak, a zatim ga oprezno zgrabi zubima i pođe niz rijeku, dijelom vukući prase, a dijelom ga noseći, s glavom okrenutom u stranu da ne bi zagrizao bodlje. Onda se sjeti nečega, ispusti teret i otkasa nazad do mjesta gdje je ostavio ptarmigana. Nije oklijevao ni časa. Dobro je znao šta treba da učini, te brzo pojede pticu. Poslije toga se vrati po svoj teret.

Kad je lovinu toga dana dovukao u špilju, vučica ga pogleda, okrete njušku i ovlaš ga liznu po vratu. Ali već idućeg trenutka ga upozori da se udalji od vučića, mada njeno režanje nije bilo grubo kao obično, već više izvinjenje nego prijetnja. Pomalo je nestajalo njenog instinktivnog straha od oca njenog potomstva. On se ponašao baš kao što treba da čini vučji otac, nije pokazivao nimalo grešne želje da proždere mlada bića koja je ona donijela na svijet.

Treća glava SIVI VUČIĆ

On bijaše drukčiji nego njegova braća i sestre. Njihova dlaka je već odavala riđastu nijansu, naslijeđenu od majke vučice, a samo je on u tome ličio na oca. On bijaše jedini sivi vučić u nakotu. Bijaše pravi vučji izdanak, u stvari oblikom prava slika i prilika starog Jednookog, s tom razlikom što je imao dva oka, a njegov otac samo jedno.

Oči sivog vučića nisu bile otvorene dugo vremena, a već je mogao da sve jasno razazna. Još dok su mu oči bile zatvorene, on je pipao, kušao, njušio. Dobro je poznavao svoje dvoje braće i dvije sestre. Već je počinjao da se rve s njima, doduše slabački i nespretno, pa čak i da se kavži, tako da mu je maleno grlo treperilo nekim čudnim hrapavim zvukom (pretečom režanja) kad god bi se naljutio. I, već mnogo prije nego što mu se oči otvoriše, znao je da pipanjem, okusom i njuhom razazna majku – izvor toplote, tečne hrane i nježnosti. Ona je imala nježan jezik, koji je tako prijatno milovao prelazeći preko njegovog malenog i mekanog tijela. To bi ga privuklo da se privije uz nju i uspava.

Prvi mjesec života proveo je uglavnom spavajući, ali sad je već dobro vidio i duže vremena bi ostajao budan, pa je dobro upoznao svijet oko sebe. Njegov svijet bijaše tmuran, ali on to nije znao, jer nije poznavao nikakav drugi. Bio je slabo osvjetljen, ali se njegove oči nisu nikad morale prilagođavati drukčijem svjetlu. Njegov svijet bijaše malen. Granice su predstavljali zidovi jazbine, ali vučić nije znao za široki svijet napolju, pa ga nisu stješnjavale uzane granice njegovog bitisanja.

Brzo je otkrio da se jedan zid njegovog svijeta razlikuje od onih ostalih. To je bio ulaz u špilju i izvor svjetlosti. Otkrio je da je drukčiji od ostalih zidova mnogo prije nego što je počeo da misli, prije nego što je svjesno počeo da ispoljava svoju volju. Njega je to

neodoljivo privlačilo još prije nego što su mu se otvorile oči, prije nego što je mogao da vidi. Svjetlo iz otvora je djelovalo na njegove zatvorene vjeđe, izazivalo iskričavo svjetlucanje u očima i vidnim živcima, bilo je tople boje i neobično ugodno. Život koji se krio u njegovom tijelu, u svakom njegovom vlaknu, koji je bio suština njegovog tijela, težio je k tome svjetlu i privlačio ga k njemu, isto kao što hemijski proces okreće biljku prema suncu.

U početku je uvijek, prije nego što je mogao poimati, puzao prema ulazu u špilju. To su činili i njegova braća i sestre. U to vrijeme niko od njih nije nikada puzao prema tamnim uglovima stražnjeg zida. Svjetlo ih je privlačilo kao da su biljke; hemija života koja ih je stvorila zahtijevala je svjetlost kao nasušnu potrebu, a njihova tijela, malena poput lutaka, puzala su slijepo, tjerana hemijskim procesom, kao vitica loze. Kasnije, kad se svako od njih razvilo kao jedinka, kad su postali svjesni pobuda i želja, pojačala se privlačna snaga svjetlosti. Stalno su puzali i protezali se prema njoj, a majka ih je vraćala nazad.

Na taj način je sivi vučić naučio da njegova majka posjeduje i druge osobine, a ne samo mekani i nježni jezik. Pužući istrajno prema svjetlosti, otkrio je i njen nos, kojim bi ga oštro odgurnula, a kasnije i šapu što ga je obarala i prevrtala brzim, dobro usmjerenim udarcem. Tako je upoznao i nanošenje bola, a povrh svega je naučio kako da ga izbjegne – prvo ne izlažući se riziku, a zatim, ako već rizikuje, izvrđavajući i uzmičući. To su bile svjesne akcije nastale kao rezultat njegovih prvih zaključaka o svijetu. Vučić je u početku izbjegavao ozljede automatski, na isti način kao što je puzao prema svjetlosti. Poslije je uzmicao jer je znao šta je ozljeda.

Vučić je bio divlji. Takva su mu bila i braća i sestre. To se moglo i očekivati. Bio je mesožder, potomak životinja koje su ubijale da bi mogle jesti meso. Otac i majka su mu živjeli isključivo od mesa. Mlijeko, koje je sisao čim je život zatreperio u njemu, nastajalo je neposredno od mesa, a sada, budući da je živio već mjesec dana, oči su mu se otvorile prije jedne sedmice, pa je i sam počeo da se hrani mesom što bi ga vučica već upola probavila, pa ga onda povraćala za svojih pet sve većih vučića, koji su od njenih sisa tražili suviše mlijeka.

Bio je najdivljačniji od cijelog nakota. Režao je hrapavo i glasnije od svih drugih. Njegove male ljutnje bijahu žešće od njihovih. On je prvi naučio da ostale vučice obara vještim udarcem šape. Prvi je hvatao druge vučice za uho, vukao, natezao i režao kroz čvrsto stisnute vilice. On je, zacijelo, davao najviše posla majci pri njenom nastojanju da vučice zadrži daleko od izlaza iz špilje.

Sivog vučića je iz dana u dan sve više privlačila svjetlost. Neprekidno je pokušavao da pređe onaj metar puta do ulaza u špilju, ali je uvijek bio vraćen. On nije znao da je to ulaz. Nije znao uopšte ništa o ulazima – o prolazima kroz koje se iz jednog mjesta stiže u drugo. Nije poznao nikakvo drugo mjesto, a još manje način kako bi došao do njega. Tako je za njega ulaz u špilju bio zid – zid svjetlosti. I, kako je sunce bilo napolju, zid bijaše sunce njegovog svijeta. Privlačio ga je kao što svijeća privlači moljca. Stalno je nastojao da ga dosegne. Život koji se tako brzo širio pred njim neprestano ga je tjerao prema zidu

svjetlosti. Život koji se krio u njemu znao je da je to jedini put što vodi napolje, put kojim je morao da krene. Ali on sam nije znao ništa o tome. Nije ni znao da išta postoji napolju.

Kao i većina stvorenja divljine, i on je rano iskusio glad. Došlo je vrijeme kad je ne samo prestalo dolaziti meso već je presušilo i mlijeko u majčinim sisama. U početku su vučići cviljeli i skičali, ali su najčešće spavali. Za malo vremena ih obuze dubok san izazvan glađu. Nije više bilo natezanja ni kavge, nije bilo malih ljutnji ni pokušaja da se reži; prestadoše i pohodi prema bijelom zidu. Vučići su spavali, a život u njima je tinjao i gasio se.

Jednooki je bio očajan. Odlazio je daleko i samo malo spavao u jazbini, koja postade tužna i bijedna. I vučica ostavi mladunčad i pođe u potragu za hranom. Prvih dana pošto su se vučići okotili, Jednooki je nekoliko puta odlazio do indijanskog logora i pljačkao zečje zamke, ali poslije topljenja snijega otopi se i led, oslobodi rijeku, te Indijanci krenuše dalje, tako da mu presuši i taj izvor hrane.

Kad je sivi vučić ponovo došao k sebi i počeo se zanimati za bijeli zid, vidio je da se stanovništvo svijeta smanjilo. Preostala mu je samo jedna sestra. Ostalih više nije bilo. Kad je ojačao, morao se igrati sam, jer mu sestra više nije dizala glavu, niti se micala. Njegovo maleno tijelo zaobli se od hrane koju je sada jeo; ali je za nju ta hrana stigla prekasno. Ona je stalno spavala – majušni kostur omotan kožom u kojoj je plamičak života tinjao sve slabije i slabije, dok se nije ugasio.

Onda odjednom sivi vučić više nije viđao oca da se pojavljuje i nestaje u zidu, niti da spava na ulazu. Ovo se dogodilo na kraju drugog perioda gladi, koji nije bio tako težak kao prvi. Vučica je znala zašto se Jednooki ne vraća, ali nije bilo načina da sivom vučiću ispriča šta je vidjela. Loveći i sama duž lijeve pritoke, gdje je živio ris, slijedila je trag kojim je Jednooki išao dan ranije. I našla ga je na kraju traga, odnosno našla je ono što je od njega bilo ostalo. Bilo je mnogo znakova borbe koja je tu vođena i tragova što ih je risova ženka ostavila kad se poslije pobjede povlačila u svoju jazbinu. Vučica je prije povratka našla jazbinu, ali su tragovi govorili da je ris u njoj i nije se usuđivala da uđe.

Četvrta glava ZID SVIJETA

Do vremena kad mu je majka počela napuštati špilju i polaziti u lov, vučić je dobro naučio zakon koji mu je zabranjivao da se približi izlazu. Taj zakon mu nije bio utvuljen samo silom, majčinim nosom i šapom, nego se u njemu razvijao instinkt straha. U toku svog kratkotrajnog života, provedenog u špilji, nije sretao ništa čega bi trebalo da se plaši. Ipak mu je strah bio urođen. Do njega je taj strah došao iz daleke prošlosti, kroz hiljade i hiljade života. To bijaše nasljeđe što ga je primio neposredno od Jednookog i vučice, ali je do njih ono stizalo preko pokoljenja vukova koji su nekada živjeli. Strah! To je zavještanje

divljine kome nijedna životinja ne može da izbjegne ni da ga zamijeni za tanjir supe.

Jednom je, ležeći budan, čuo neobičan glas u bijelom zidu.

On nije znao da to volverin (američki mesožder) stoji napolju dršćući zbog svoje smjelosti, njuškajući oprezno da ustanovi šta se nalazi u špilji. Vučić je znao da je to njuškanje nešto strano, nerazvrstano i, prema tome, nepoznato i strašno – jer je nepoznato bio jedan od glavnih elemenata koji su izazivali strah.

Dlaka se nakostriješi na leđima sivog vučića, ali sasvim u tišini. Kako je on mogao da zna da se treba nakostriješiti na tu stvar koja je njuškala? To nije bio rezultat saznanja, nego vidljiv izraz straha koji je osjećao i za koji nije bilo objašnjenja u njegovom životu. Međutim, strah je bio praćen još jednim instinktom – pritajivanjem. Vučić bijaše izbezumljen od straha, ali je ležao nepokretno i bez glasa, zaleđen, skamenjen u svojoj nepomičnosti, na izgled mrtav. Vraćajući se kući, majka mu zareža kad nanjuši volverinov trag i utrča u špilju pa ga poče lizati i milovati njuškom s neobičnom žestinom i ljubavlju. Vučić je shvatio da je izbjegao neku veliku opasnost.

U njemu su se krile i druge snage, a najjača od njih bijaše rast. Instinkt i zakon zahtijeva od njega pokornost, ali rast je tražio neposlušnost. Majka i strah su ga prisiljavali da ne prilazi bijelom zidu. Rast je život, a život uvijek teži za svjetlom. Tako se ničim nije mogla zaustaviti bujica života što je rasla u njemu i postajala sve veća, sa svakim zalogajem mesa koji bi progutao, sa svakim dahom što ga je udisao. Konačno, jednoga dana strah i pokornost ustupiše pred nasrtajem života, i vučić raskrečenih nogu otetura prema izlazu.

Za razliku od svih zidova što ih je dosad upoznao, činilo mu se da ovaj izmiče pred njim kad mu se približavao. Nikakva tvrda prepreka ne ispriječi se njegovom radoznom, naprijed isturenim nosu. Građa zida kao da je bila propusna, kao da se povlačila zajedno sa svjetlošću. Budući da je u njegovim očima stanje izgledalo kao i pojava, on uđe u ono što je smatrao zidom, utapajući se u stvar koja ga je sačinjavala.

Bilo je divno. Puzao je kroz čvrstu stvar. Čak je i svjetlost postajala sve jača. Strah ga je vukao nazad, ali ga je rast gonio naprijed. Iznenada se nađe na ulazu u špilju. Zid, u kome je mislio da se nalazi, odskoči iznenada u neizmjernu daljinu. Svjetlo postade bolno blještavo. Bio je zaslijepljen. Na isti način ga omami nagao i strahovit raspon prostora. Oči mu se automatski prilagođavahu svjetlosti i podešavahu da bi mogle razaznati udaljene predmete. U prvi čas mu zid odskoči pred pogledom. Sad ga je ponovo vidio, ali veoma daleko. Više nije bio jednoličan, nego se sastojao od stabala koja su oivičavala rijeku, planine na drugoj strani iznad drveća i neba, što je bilo još više, iznad planine.

Obuze ga veliki strah. Ovdje je bilo toliko tih užasnih nepoznatih stvari. Leže na ulazu u špilju i poče da posmatra svijet. Bijaše veoma uplašen. Sve to bijaše nepoznato i, prema tome, neprijateljsko. Zato mu se uspraviše dlake duž leđa, a usne zgrčiše u pokušaju da zareži bijesno i stravično. Onako majušan i uplašen, izazivao je cijeli svijet i prijetio mu.

Ništa se ne dogodi. On je i dalje radoznalo posmatrao zaboravivši da reži. Zaboravio je i da se plaši. Začas je rast potisnuo strah i preobrazio se u radoznalost. Poče da zapaža i bliže predmete – otkriveni dio rječice obasjan suncem, gromom oboreno borovo stablo na

dnu obronka i sam obronak koji se uzdizao prema njemu i završavao se pola metra od njega na ulazu u špilju, gdje je ležao.

Dosad je vučić živio samo na ravnom tlu. Nikad nije iskusio pad. Nije ni znao šta znači padati. Stoga hrabro zakorači u vazduh. Zadnje noge su mu još bile na ulazu u špilju kad je naglavačke poletio nizbrdo. Od zemlju je jako udario nosom i on zaskiča. Zatim poče da se kotrlja niz obronak. Obuze ga paničan strah. Konačno ga je pograbilo ono nepoznato. Ono se divljački pripilo uz njega i spremalo se da mu nanese neku strašnu povredu. Rast je bio potisnut strahom i on poče da skiči kao ustrašeno štene.

Nepoznato ga je nosilo, a on nije znao kakvu će mu strašnu povredu ono nanijeti, pa je neprekidno cvilio i skičao. Ovo bijaše sasvim drukčije nego kad je ležao, sleđen od straha, dok je nešto nepoznato vrebalo napolju. Sad ga je to nepoznato uhvatilo. Ćutanje ne bi pomoglo. Osim toga, više ga nije obuzimao običan strah, nego pravi užas.

Obronak se završavao blago, a na dnu je rasla trava. Ovdje vučić izgubi zalet. Zaustavivši se konačno, kriknu još jednom i poče da skiči dugo i tužno. A zatim, kao da se to samo po sebi razumije, kao da je u životu već hiljadu puta čistio svoje krzno, poče da se liže i uklanja suhu ilovaču kojom se umazao.

A onda sjede i poče da se obazire na sve strane, kao što bi učinio prvi čovjek koji stigne na Mars. Vučić je probio zid svijeta, ono nepoznato ga je ispustilo i sad je bio tu, nepovrijeđen. Ali prvi čovjek na Marsu ne bi osjećao da je u tako nepoznatoj sredini kao što je osjećao on. Bez ikakvih prethodnih znanja, bez ma kakvog pojma da uopšte postoje takva znanja, našao se kao istraživač u potpuno novom svijetu.

Sada, kad ga je ono strašno nepoznato ispustilo iz svojih šaka, zaboravio je sav preživjeli užas.

Sada ga je zaokupljala jedino radoznalost prema svemu što ga je okruživalo. Razgledao je travu pod nogama, grm sa bobicama koji je rastao malo dalje i prevaljeni bor na ivici čistine među drvećem. Jedna vjeverica, trčkarajući oko debla, naleti pravo na nj i grdno ga uplaši. On se skupi na tlu i zareža. Ali se i vjeverica veoma prepala. Ona pobježe na drvo i, kad se nađe u sigurnosti, poče ljutito da toroče prema njemu.

Ovo je vučiću malo povratilo hrabrost i, mada je ustuknuo pred djetličem koga je zatim sreo, on pun pouzdanja nastavi put. Toliko je bilo njegovo pouzdanje da je, igrajući se, pružio šapu prema sobovskoj ptici koja je neoprezno doskakutala do njega. Rezultat je bio oštar udarac kljunom u nos, što ga natjera da se skupi na tlu i poče skičati. Larmanjem je toliko uplašio pticu da je potražila spas u bjekstvu.

Vučić je učio. Njegov zamagljeni maleni razum već je nesvjesno razvrstavao stvari. Bilo je živih stvari i drugih, koje nisu žive. Nežive stvari su uvijek ostajale na istom mjestu, a žive su se kretale i nije se moglo znati šta će one učiniti. Od njih treba očekivati nešto neočekivano.

Kretao se vrlo nezgrapno. Nalijetao je na grane i druge predmete. Ponekad bi ga grančica, za koju je mislio da je daleko, udarila po nosu ili ošinula po rebrima. Površina je bila neravna. Ponekad bi nespreno zakoračio i udario nosom u zemlju ili bi zapeo nogom.

Bilo je takođe šljunka i kamenja koje se kotrljalo kad bi ga nagazio. Tako je naučio da i nežive stvari nisu uvijek nepokretne kao njegova špilja i da malene nežive stvari mogu lakše da padnu ili se preture nego velike. Učio je na svakom pogrešnom koraku. Što je dalje išao, to mu je bivalo lakše. Prilagođavao se. Učio je da proračunava pokrete svojih mišića, da mjeri udaljenost između pojedinih stvari i sebe.

Nasmijala mu se i sreća, koja prati početnika. Rođen da lovi meso (mada on to nije znao), nabasao je na meso nedaleko od vrata svoje špilje, na prvom koraku u svijet. Sasvim slučajno je naišao na dobro skriveno gnijezdo ptarmigana. Upao je u gnijezdo. Pokušao je da hoda po deblu srušenog bora. Trula kora mu popusti pod nogama i on, cvileći očajnički, kliznu niz obli trup drveta, proleti kroz lišće i šiblje i nađe se usred grma, na tlu, između sedam ptarmiganovih pilića.

Pilići zalarmaše, pa se on u prvi mah uplaši od njih. A onda vidje da su sitni pa se ohrabri. Oni su se micali. On dodirnu jedno ptice šapom, a ono poče da se brže miče. To je bilo veselo. On onjuši ptice. Uze ga u gubicu, a ono se otimalo i gicalo ga po jeziku. U isti mah vučić osjeti glad. Vilice mu se stegoše. Krhke kosti počeše pucati, a topla krv mu poteče u ustima. To je bilo ukusno. To je bilo meso, ono isto što mu ga je donosila majka, ali ovo mu je bilo živo među zubima i stoga još bolje. Tako on pojede ptarmigana. I ne prestade dok ne pojede svu ptičad iz gnijezda. Zatim se obliznu, isto kao što je činila majka, i poče da se izvlači iz grma.

Dočeka ga uragan perja. Bio je zaslijepljen i zbunjen naletom i udarcima krila. Zato sakri glavu među šape i poče da skiči. Udarci se pojačашe. A onda se i on naljuti. Ustade režeći i udarajući šapama. Zari svoje zubiće u krilo i stade snažno da vuče i trza. Ptarmiganova ženka se borila protiv njega udarajući ga slobodnim krilom. To mu je bila prva borba. Zaboravljeno bijaše sve što je nepoznato. On se borio i grizao živu stvar koja ga je udarala. Ta živa stvar bijaše meso. Obuze ga želja da ubija. Upravo je uništio malene žive stvari. Sada će uništiti i jednu veliku. Bijaše suviše srećan i zaposlen da bi bio svjestan te sreće. Bijaše uzbuđen i likovao je na sasvim nov i nepoznat način, jače nego ikada prije.

Držao je krilo i režao kroz stisnute zube. Ženka ptarmigana ga je vukla iz grma. Kad se okrenula i pokušala da ga opet uvuče pod grm, on je odgurnu dalje na čistinu. Za sve vrijeme borbe ona je kličala i udarala krilom, dok je perje letjelo poput snijega. Bio je doveden do krajnjih granica uzbuđenja. U njemu se probudila i uzburkala borbena krv njegovog soja. Takav je bio život, mada on to nije znao. Počeo je da shvata svoje značenje u svijetu; činio je ono za što je bio stvoren – ubijao je hranu i borio se da bi je ubio. Opravdavao je time svoje postojanje, jer život ne može dati nešto više: život dostiže vrhunac kad čini u punoj mjeri ono za šta je opremljen.

Poslije izvjesnog vremena ženka ptarmigana prestade da se bori. On je zubima još stezao njeno krilo. Gledali su jedno u drugo ležeći na zemlji. Pokušavao je da reži divlje i prijeteći. Ona ga ključnu po nosu, koji već bijaše bolan od predašnjih događaja. On uzdrhta, ali ne popusti. Ona ga udari opet i još nekoliko puta. Sad više nije samo drhtao nego je i cvilio. Pokuša da se odvoji od nje zaboravljajući da je drži zubima i vuče za sobom. Kiša

udaraca sruči se na njegov već zlostavljeni nos. Nestade njegove borbenosti te, ispustivši plijen, podavi rep pa zagreba preko čistine bježeći neslavno.

Na drugoj strani čistine leže, isplažena jezika i dišući teško, da se odmori, cvileći bez prekida zbog ozlijeđenog nosa. Ali dok je ležao tamo, obuze ga iznenada osjećanje da mu prijete neka strašna opasnost. Opet ga obuze nešto nepoznato sa svim svojim strahotama i on se instinktivno povuče i skloni u grm. Dok se povlačio, osjeti talas vazduha i neko veliko krilato tijelo kliznu prijeteći i bez glasa pored njega. To bijaše soko što se iz visine ustremio na njega i za dlaku ga promašio.

Dok je ležao u grmlju oporavljajući se od straha i plašljivo vireći, majka ptarmigan na drugom kraju čistine izleti iz svog opljačkanog gnijezda. Uzbuđena zbog gubitka, nije obraćala pažnju na krilato đule s neba. Ali vučić vidje – i to bijaše za njega opomena i pouka – strahovito obrušavanje sokola, kratak prelet njegovog tijela tik nad zemljom, udarac kandžama u trup ptarmigana, uplašen samrtnički krik, i soko ponovo poleti nebu pod oblake noseći pticu.

Prošlo je dosta vremena dok je vučić napustio svoje skrovište. Mnogo je naučio. Žive stvari su bile hrana. Bile su dobre za jelo. Takođe su žive stvari, ako su bile dosta velike, mogle da nanesu povredu. Bolje je pojesti malene žive stvari, na primjer ptarmiganove ptiće, a kloniti se velikih, kakva je ženka ptarmigan. Ipak ga je gocialo častoljublje, pritajena želja da se opet sukobi sa ptarmiganovom ženkom, ali nju je odnio soko. Možda ima drugih ptarmiganovih ženki. On će to već izvidjeti.

On pođe niz strmu obalu do rijeke. Nikada nije vidio vodu. Površina je izgledala dobra. Nije bila neravna. On hrabro zakorači i utonu, skičeći od strave, u zagrljaj nepoznatog. Bilo je studeno i on zadrhta dišući ubrzano. U pluća mu navali voda umjesto vazduha, koji je inače uvijek pratio disanje. Gušenje je osjetio kao samrtnu muku. Za njega je to značilo smrt. On nije imao svjesne predstave smrti, ali je poput svih životinja u divljini posjedovao instinkt smrti. Za njega ona bijaše najveća od svih povreda. Predstavljala je samu suštinu nepoznatog, zbir užasa nepoznatog – jedinstvenu i najvišu, nezamislivu nesreću koja mu se može desiti, o kojoj ništa nije znao, ali je se bojao.

Kad izbi na površinu, slatki vazduh mu jurnu u otvorenu gubicu. Više nije utonuo. Upravo kao da mu je to bila davnašnja navika, razmahnu sa sve četiri noge i počeo da pliva. Obala je bila udaljena jedva metar, ali joj je on bio okrenut leđima i prvo što je vidio bijaše suprotna obala, prema kojoj smjesta pođe da pliva. Rječica bijaše mala, ali se u viru proširivala na šest ili sedam metara.

Usred rječnog toka matica zahvati vučića i povuče ga niz vodu. Na dnu vira ga zahvati mali brzak. Ovdje nije moglo da se pliva. Mirna voda postala je odjednom divlja. Čas je bio pod vodom, a onda opet na površini, ali je stalno bio usred snažnog kretanja, bacan na sve strane, udaran o stijene. Skičao je svaki put kad bi udario o kamen. Napredovao je uz neprestane krike i po tome bi se moglo odrediti koliko je puta naletio na stijenu.

Ispod brzaka bijaše drugi vir, a tu ga vrtlog zahvati i ponese blago prema obali, gdje ga isto tako blago položi na šljunak. On potrča van sebe dalje od vode i leže. Sad je naučio još

nešto o svijetu. Voda nije bila živa. Ipak se kretala. Izgledala je čvrsta kao zemlja, ali nije uopšte bila čvrsta. On zaključi da stvari nisu uvijek onakve kakve izgledaju. Vučićev strah od nepoznatog bijaše rezultat urođene nepovjerljivosti, a sada ga je pojačavalo iskustvo. Zato će, po prirodi, uvijek biti nepovjerljiv prema spoljašnjem izgledu. Moraće dobro da upozna neki predmet prije nego što mu pokloni povjerenje.

Bilo mu je suđeno da toga dana još nešto doživi. Sjetio se da na svijetu postoji i njegova majka. On osjeti da ga obuzima čežnja za njom više nego za ma kakvom stvari na svijetu. Ne samo da mu je tijelo bilo iscrpljeno pustolovinama što ih je doživio nego i njegov maleni mozak bijaše umoran. Za sve dane što ih je do sada proživio nije se naprezao toliko kao toga dana. Osim toga, bijaše i pospan. Stoga poče da se osvrće za špiljom i svojom majkom, jer ga istovremeno obuze nesavladljivo osjećanje usamljenosti i bespomoćnosti.

Teturao je među grmljem kad začu oštar zastrašujući krik. Zatim mu nešto žuto preleti pred očima. Vidje lasicu kako skače bježeći od njega. Bila je malena i nije se plašio. A onda upravo pred nogama, vidje sasvim majušnu živu stvar, dugu svega nekoliko centimetara – mladu lasicu koja je, poput njega, neposlušno krenula u potragu za pustolovinama. Ona pokuša da uzmakne, a on je prevrte šapom. Ona ispusti nekakav čudan škripav glas. U idućem trenutku mu ponovo pred očima sijevnu nešto žuto. Opet se čuo zastrašujući krik, a istovremeno vučić osjeti oštar udarac u vrat, gdje mu se u meso zabodoše oštri zubi majke lasice.

Dok je cvilio i skičao i povlačio se unazad, vidje kako majka lasica skače prema svom mladunčetu i nestaje s njim u obližnjem guštiku.

Još je cvilio kad se lasica ponovo pojavi. Nije jurnula na njega sad, kad joj je mladunče bilo bezbjedno. Oprezno se primakla tako da je vučić dobro vidio njeno vitko, zmijoliko tijelo i glavu, uspravljenu i pohlepnu, takođe nalik na zmiju. Njen oštri prijeteći krik mu podiže dlaku duž leđa i on zareža opominjući. Ona mu se sve više primicala. Onda skoči, brže od njegovog neizvježbanog pogleda, i vitkog žutog tijela nestade začas iz njegovog vidokruga. Već u idućem trenutku bila mu je na grlu, zarivši zube u njegovo krzno i meso.

Isprva je režao i pokušavao da se bori, ali bijaše vrlo mlad i tek jedan dan u svijetu, te mu se režanje pretvori u jecaj, a borba u napor da pobjegne. Lasica nije puštala. Visila mu je o grlu nastojeći da zubima dopre do velike žile, kroz koju mu je tekla krv života. Lasica je krvopija i uvijek voli da pije iz grla samog života.

Sivi vučić bi tu bio poginuo i ne bi trebalo pisati priču o njemu da kroz grmlje nije dotrčala vučica. Lasica ga pusti i skoči vučici za grlo, promaši, ali se uhvati za njenu vilicu. Vučica odmahnu glavom kao da udara bičem i otrese lasicu bacivši je visoko u vazduh. Još u vazduhu se njene vilice sklopiše oko vitkog žutog tijela i lasica nađe smrt među jakim zubima.

Vučić doživje još jedan izliv majčinske ljubavi. Njena radost što ga je pronašla kao da je bila još veća nego njegovo veselje što više nije izgubljen. Milovala ga je nosom i lizala

ugrize lasičinih zuba. A onda majka i vučić zajednički pojedose krvopiju, vratiše se u špilju i zaspāše.

Peta glava ZAKON HRANE

Vučić se brzo razvijao. Dva dana se odmarao, a onda je ponovo izašao iz špilje. Prilikom tog poduhvata našao je mladu lasicu čiju je majku i on jeo i postarao se da i mladunče pođe za majkom. Ali na tome pohodu se nije izgubio. Kad se umorio, pronašao je put nazad do špilje i legao da spava. Poslije je izlazio svaki dan i obilazio sve veće i veće područje.

U pogledu hrane sreća ga bijaše poslužila samo u početku. Sedam ptarmiganovih pilića i lasičino mladunče bijahu sve što je ubio. Vremenom je jačala njegova želja da ubija i požudno je gledao za vjevericom, koja je toliko brbljala i uvijek obavještavala svu divljač da se približuje mladi vuk. Ali, kao što su ptice letjele uvis, vjeverica se penjala na drveće i vučić bi mogao da joj se neopaženo privuče jedino dok je bila na zemlji.

Vučić je osjećao veliko poštovanje prema majci. Ona je znala da uhvati hranu i nikad nije propuštala da mu donese njegov dio. Ona se nije plašila stvari. Njemu nije bilo poznato da se ta neustrašivost temelji na iskustvu i znanju. Na njega je to ostavljalo utisak moći. Majka je za njega bila pojam moći; kad je porastao, osjećao je tu moć u vidu oštarih udaraca šapom, dok je prijekorno guranje nosom ustupilo mjesto udarcima očnjaka. I stoga je takođe poštovao majku. Ona je zahtijevala pokornost i, što je bio stariji, njeno je strpljenje postajalo manje.

Ponovo nastupi glad, i vučić, već razvijenije svijesti, osjeti njen ujed. Vučica je bila iscrpljena tragajući za hranom. Rijetko je spavala u špilji, a najveći dio vremena je provodila u lovu, ali bez uspjeha. Ovaj period gladi nije bio dug, ali je bio oštar dok je trajao. Vučić nije nalazio više mlijeka u majčinim sisama, niti je dobijao zalogaj mesa.

Prije je lovio u igri, iz čistog zadovoljstva, a sad je lovio sasvim ozbiljno, ali nije nalazio ništa. Ipak neuspjeh ubrza njegov razvoj. Pažljivije prouči navike vjeverice i nastojaše da joj se vještije privuče i da je iznenadi. Pratio je i šumske miševе i pokušavao da ih izvlači iz njihovih rupa. Naučio je mnogo i o navikama sobovske ptice i djetlića. A onda dođe i dan kad se više nije sklanjao u grmlje pred sokolovom sjenom. Bio je jači, mudriji i samopouzdaniji. Bio je takođe ojačan. Tako bi sjedio na stražnjim nogama, ne krijući se, na čistini izazivajući sokola na nebu. Jer, on je znao da tamo u plavetnilu nad njegovom glavom lebdi meso – hrana, za kojom je tako uporno čeznuo njegov želudac. Ali soko nije htio da se spusti i primi bitku, pa vučić otpuza u grmlje i stade da cvili zbog razočarenja i gladi.

I gladi dođe kraj. Vučica donese hranu. Čudno bijaše to meso, drukčije od hrane koju

je donosila prije. To obijaše risovo mladunče, već poodraslo kao i vučić, ali ne tako veliko. Bilo je namijenjeno samo njemu. Vučica je drugdje utažila glad, iako on nije znao da je ovo samo ostatak risovog nakota, kojim se ona zadovoljila. Nije znao ni kakav je očaj natjerao vučicu na ovakvo djelo. Znao je samo da je mladunče sa somotnim krznom meso, jeo je i sa svakim zalogajem postajao srećniji.

Poče da prati majku u lovu, da često gleda ubijanje lovine, da i sam učestvuje u tome. I na svoj maglovit način shvati zakon hrane. Postojale su dvije vrste životinja – njegova vrsta i druge vrste. Njegova vrsta je obuhvatala majku i njega samog. Drugoj vrsti pripadahu sve žive stvari koje se kretahu. Ali je i druga vrsta bila podijeljena. Jedan dio je njegova vrsta ubijala i jela. Ovaj dio sačinjavale su životinje koje ne ubijaju i manji koljači. Drugi dio je ubijao i jeo njegovu vrstu, ili je ona njega ubijala i jela. Iz toga razvrstavanja proizide zakon. Cilj života bijaše hrana. Sam život bijaše hrana. Život je živio od života. Postojali su oni koji jedu i oni koje jedu. Zakon je glasio: jedi ili će te pojesti. On nije formulisao zakon u jasnim, određenim izrazima, niti je moralisao o njemu. On nije ni razmišljao o zakonu; jedino je živio po njemu, uopšte ne misleći na nj.

TREĆI DIO

Prva glava

GOSPODARI VATRE

Vučić je naletio slučajno. Sam je bio kriv. Bio je nepažljiv. Izašao je iz špilje i otrčao dolje na rijeku da se napije. Možda nije pazio stoga što je bio bunovan. (Cijelu noć je proveo s majkom u lovu i tek se probudio.) Možda je nepažljiv bio i stoga što je dobro poznao put do vira. Često je išao tim putem i nikad mu se ništa nije dogodilo.

Sišao je pored srušenog bora, prešao čistinu i kaskao među drvećem. A onda, u isto vrijeme i vidje i osjeti njuhom. Pred njim je čučalo pet živih stvari kakve nikada ranije ne bijaše vidio. To je bio njegov prvi susret sa čovjekom. Ali petorica ljudi, kad ga ugledaše, ne poskočiše na noge, niti pokazaše zube, niti zarežaše. Ne makoše se, nego sjedahu tiho i zloslutno.

Ni vučić se ne mače. Svi instinkti su ga nagonili da divlje odskoči, ali se, iznenada, prvi put javi u njemu neki drugi suprotni instinkt. Velika ga strava obuze. Bio je do nepokretnosti skamenjen snažnim osjećanjem o svojoj majušnosti i bespomoćnosti. Ovo bijaše vlast i moć – nešto njemu sasvim neshvatljivo.

Vučić nikada nije vidio čovjeka, ali ga je naslućivao urođenim instinktom. Maglovito je u čovjeku prepoznao životinju koja je sebi izborila prvenstvo pred svim životinjama divljine. Sad je vučić posmatrao čovjeka, i to ne samo svojim očima nego i očima svojih predaka – očima koje su u tami okruživale bezbrojne vatre zimskih logora, koje su, sa pristojne udaljenosti i skrivene u guštari posmatrale neobičnu dvonožnu životinju – gospodara svih živih stvari. Vučić bi opčinjen nasljeđem, strahom i poštovanjem rođenim u vijekovima borbe, u iskustvu sticanom u toku mnogih pokoljenja. Nasljeđe bijaše prejako za vuka koji još bijaše mladunče. Da je bio odrastao, on bi pobjegao. A ovako, on se skupi, skamenjen od straha, već napola se predajući kao što je njegova vrsta učinila kad se prvi vuk bio privukao da se ogrije kraj čovjekove vatre.

Jedan Indijanac ustade, priđe mu i nagnu se nad njega. Vučić se pribi tješnje uz tle. To bijaše ono nepoznato, konačno ovaploćeno u stvarnosti; prigibalo se nad njim i posegnulo da ga uhvati. Dlaka mu se nehotice nakostriješi; usne mu se zarozaše i otkriše malene očnjake. Ruka je poput sudbine visila nad njim, zastala začas i čovjek reče smijući se:

– Vabam vabiska ip pit tah!* (Gle, bijeli očnjaci!)

I drugi Indijanci glasno se nasmijaše i rekoše mu da uhvati vučića. I što se ruka više približavala, u njemu se sve jače sukobljavahu nagoni. Osjećao je dva snažna poriva – da se preda i da se bori. Iz toga proističe kompromis, jer on učini oboje. Predavao se sve dok ga ruka gotovo ne dotače. A onda poče da se bori siječnuvši zubima i zarivši ih u ruku. U idućem trenutku dobi po glavi udarac koji ga prevrte na bok. Nestade njegove borbenosti. Obuze ga instinkt podložnosti i bespomoćnosti, jer još bijaše malen. Sjede na stražnje noge i poče da skiči. Ali čovjek čiju je ruku ugrizao bijaše ljut. Vučić dobi po glavi i s druge strane. On opet sjede i zaskiča glasnije nego ikada.

Četvorica Indijanaca počeše još glasnije da se smiju, a smijao se čak i ujedeni čovjek. Oni okružiše vučića i smijahu mu se, dok je on cvilio od strave i bola. Ali tada on ču nešto, a čuše i Indijanci. Vučić je znao šta je to i, zacviljevši još jednom dugo, više pobjedonosno nego tužno, on se umiri čekajući da mu dođe majka – njegova divlja i neukrotiva majka, koja se borila protiv svih stvari i ubijala ih, koja se nikada nije plašila. Trčala je režeći. Bila je čula krik svoga vučića i pojurila je da ga spase.

Ona uskoči među njih, zabrinuta i strašna u svom borbenom materinstvu. Za vučića je, međutim, prizor njenog zaštitničkog gnjeva predstavljao uživanje. On radosno kriknu i priskoči joj, dok se dvonožne životinje žurno izmakoše nekoliko koraka. Vučica stade iznad svog mladunčeta gledajući ljude, režeći duboko iz guše i nakostriješene dlake. Lice joj bijaše izobličeno i zloćudno, čak se koža na nosu nabra od vrha do očiju, kako je grdo režala.

Tada jedan od njih viknu. – Kajči! – povika on iznenađeno. Vučić osjeti da mu se majka prepala od toga povika.

– Kajči! – povika opet čovjek, ovaj put oštro i zapovjednički.

I tada vučić vidje kako njegova majka, neustrašiva vučica, mašući repom i pokazujući znake miroljubivosti poliježe dok joj trbuh ne dotače tle. Vučić nije mogao da shvati.

Ponovo ga obuze strah od čovjeka. Instinkt ga nije varao. To mu je i majka dokazala. I ona se pokorila dvonožnim životinjama.

Čovjek koji je govorio priđe vučici. Stavi joj ruku na glavu, a ona samo još niže poliježe. Nije škljocnula zubima niti je zaprijetila da će to učiniti. Priđoše i drugi ljudi i okružiše je, opipaše je, a ona se ne usprotivi. Oni bijahu veoma uzbuđeni i mnogo larmahu. Ti glasovi nisu sadržavali ništa opasno, zaključí vučić pribijajući se uz majku, kostriješeći se s vremena na vrijeme, ali nastojeći na svaki način da se pokori.

– Nikakvo čudo – reče Indijanac. – Otac joj je bio vuk. Istina, majka joj je bila pas. Ali zar je nije moj brat vezivao napolju u šumi tri noći u doba parenja? Zato je Kajčin otac vuk.

– Već je prošla godina, Sivi Dabre, kako je pobjegla reče drugi Indijanac.

– Nikakvo čudo, Lososov Jeziče – odgovori Sivi Dabar.

– Bila je glad, nije bilo mesa za pse.

– Živjela je s vucima – reče treći Indijanac.

– Biće tako, Tri Orla – odgovori Sivi Dabar i položi ruku na vučića. – Ovo je dokaz tome.

Vučić zareža na dodir ruke, a ruka poleti da mu da pljusku. Nato vučić pokri očnjake i pokorno leže, a ruka se vrati trljajući mu uši i leđa.

– Ovo je dokaz tome – nastavi Sivi Dabar. – Vidi se da mu je Kajči majka. Ali otac mu je vuk. Zato je on malo pas i mnogo vuk. Očnjaci mu bijeli, neka se zove Bijeli Očnjak. Ja sam rekao. To je moj pas. Zar nije Kajči bila pas moga brata? Zar nije moj brat mrtav?

Vučić, koji tako steče ime, ležашe čekajući. Ljudi još neko vrijeme larmahu. Onda Sivi Dabar izvadi nož iz kanija koje su mu visile oko vrata i ode u gušturu da usiječe stap. Bijeli Očnjak ga je posmatrao. On zareza štap na oba kraja i u zareze veza kajase od sirove kože. Jednu kajasu veza Kajči oko vrata. Zatim je odvede do malog bora i oko stabla veza drugu kajasu.

Bijeli Očnjak pođe za njima i leže pored majke. Ruka Lososovog Jezika ga dohvati i prevrte na leđa. Kajči je zabrinuto posmatrala. Bijeli Očnjak opet osjeti kako ga obuzima strah. Nije mogao da suspregne režanje, ali ne pokuša da grize. Ruka ga raširenim i savijenim prstima protrlja po truhu igrajući se i poče da ga prevrće s jedne strane na drugu. Bilo je smiješno i ružno ležati tako s nogama u vazduhu. Osim toga se u takvom položaju osjećao sasvim bespomoćan, pa se bunila cijela priroda Bijelog Očnjaka. Nije mogao učiniti ništa da se odbrani. Bijeli Očnjak je znao da neće moći izbjeći ako ta dvonožna životinja bude htjela da ga povrijedi. Kako da odskoči kad su mu sve četiri noge u vazduhu? Ipak mu pokornost umanjí strah tako da je samo tiho mumljao. Nije mogao da potisne mumljanje, niti ga je dvonožna životinja zbog toga tukla po glavi. Osim toga je, začudo, Bijeli Očnjak osjećao neko neobjašnjivo zadovoljstvo u tome što ga je ruka češkala. Prestao je da mumlja čim ga je ruka oborila porebarke, a uživanje posta jače kad su ga prsti počeli češkati po glavi, oko ušiju, te straha potpuno nestade kad ga čovjek, protrljavši ga još jedanput, ostavi i ode. U svojim odnosima s ljudima on će još mnogo puta iskusiti strah, ali ovo bijaše dokaz drugarstva sa čovjekom, bez bojazni, drugarstva koje će na kraju biti ostvareno.

Poslije izvjesnog vremena Bijeli Očnjak ču kako se približuje neobična graja. Brzo je shvatio da to larmaju dvonožne životinje. Nešto kasnije stiže i glavnina plemena u marševskom poretku. Bilo je mnogo ljudi, žena i djece – oko četrdeset duša – svi teško natovareni opremom i stvarima za podizanje logora. Bilo je i mnogo pasa. I oni su, izuzev poluodrasle štenadi, bili natovareni logorskom opremom. Svaki pas je na leđima, u vrećama privezanim oko trupa, nosio deset do petnaest kilograma tereta.

Bijeli Očnjak nikada ranije nije vidio pse, ali čim ih je ugledao, osjetio je da pripadaju njegovoj vrsti, iako su bili nešto drukčiji. A oni, ugledavši vučica i njegovu majku, postupiše gotovo kao vuci. Jurnuše na njih. Bijeli Očnjak se kostriješio, režao i škljocao zubima prema talasu pasa koji su jurili razjapljenih gubica, a onda je pao pod njih i osjetio kako ga grizu oštri zubi, ujedajući i sam njihove noge i trbuhe. Nastade grdna gužva. Čuo je kako reži Kajči dok se borila za njega, čuo je i povike dvonožnih životinja i udarce tojagama po psima i bolne krikove izbijenih pasa.

Samo nekoliko časaka kasnije nađe se opet na nogama. Sad je vidio kako dvonožne životinje tjeraju pse tojagama i kamenjem braneći njega, štiteći ga od divljih zuba njegove vrste, koja ipak, na neki način, nije bila njegova. I mada u njegovom mozgu nije postojao tako apstraktan pojam kao što je pravda, on je ipak na svoj način osjetio pravdu dvonožnih životinja i shvatio da su oni izvršioc i gospodari zakona. Takođe je cijenio moć kojom sprovode zakon u djelo. Za razliku od svih životinja koje je poznao, oni jedini nisu ujedali ni grebli kandžama. Svoju živu snagu iskorišćavali su pomoću mrtvih stvari. Mrtve stvari su im se pokoravale. Tako su po volji ovih neobičnih stvorova štapovi i kamenice skakali kroz vazduh kao da su živi i nanosili teške udarce psima.

Za njega je takva moć bila neobična, neshvatljiva i natprirodna, božanska moć. Bijeli Očnjak, već po svojoj prirodi, nije mogao znati ništa o bogovima – u najbolju ruku je mogao znati za stvari koje stoje iznad moći shvatanja; ali bi njegovo čuđenje i divljenje prema tim dvonožnim životinjama bilo podobno čuđenju i divljenju čovjeka kad bi se na vrhu planine pojavilo neko nebesko biće bacajući objema rukama munje na začuđeni svijet.

I posljednji pas bi otjeran. Larma se utišala, a Bijeli Očnjak je lizao rane i razmišljao o svom prvom utisku o svireposti čopora i prvom susretu sa čoporom. Nikad nije ni sanjao da se njegova vrsta sastoji od drugih jedinki, izuzev Jednookog, majke i njega samoga. Oni su sačinjavali posebnu vrstu; a sada je iznenada otkrio još mnogo stvorenja koja su prividno pripadala njegovoj vrsti. Podsvjesno bijaše ozlojeđen što je ta njegova vrsta pošla da ga uništi čim ga je ugledala. Na isti način bijaše ozlojeđen što mu je majka vezana za štap, mada su je vezale nadmoćne dvonožne životinje. To je ličilo na klopku i ropstvo. Ali on nije znao ništa o klopku i ropstvu. Njegovo nasljeđe bijaše sloboda da se skita i trči po volji, ili da leži, a ovdje to bijaše osporeno. Majčino kretanje bilo je ograničeno dužinom štapa, a isto tako i njegovo, jer još nije bio odrastao toliko da bi mogao biti bez majčine blizine.

To mu se nije sviđalo. Nije mu se sviđalo ni kad su dvonožne životinje nastavile pohod, jer je neka malena dvonožna životinja uzela štap i povelala za sobom privezanu Kajči,

a iza Kajči išao je Bijeli Očnjak, veoma uznemiren i zabrinut zbog ove nove pustolovine u kojoj se našao.

Išli su niz rječnu dolinu dalje nego što je Bijeli Očnjak ikada stigao na svojim pohodima, sve dok ne dođoše do mjesta gdje se pritoka uliva u Mekenzijevu rijeku. Tu bi podignut logor na mjestu gdje su kanui bili sklonjeni na stupove, visoko u vazduhu, i gdje su stajali stalci za sušenje ribe. Bijeli Očnjak je sve to sa čuđenjem posmatrao. Nadmoćnost dvonožnih životinja rasla je svakog trenutka. Oni bijahu gospodari oštrozubih pasa. Vlast im je odisala snagom. Ali vučje mladunče se još više čudilo kako oni vladaju neživim stvarima; njihovoj moći da pokrenu nepokretne stvari; njihovoj moći da izmijene i samo lice svijeta.

Ovo posljednje je najviše djelovalo na njega. Pažnju mu privuče podizanje okvira od pritki, mada ovo nije bilo tako značajno, jer je bilo djelo onih istih stvorenja što su daleko bacala štapove i kamenje. Ali kad se okviri pretvoriše u indijanske šatore, kad ih prekriše kožama i suknom, Bijeli Očnjak se zaprepasti. Iznenadila ga je njihova izvanredna veličina. Nikoše oko njega na sve strane, kao neki nakazan oblik života koji brzo raste. Oni mu zagradiše gotovo čitav vidik. Zloslutno se nadvijahu nad njim, a kad bi ih vjetar njihao, on se skupljao od straha posmatrajući ih oprezno, spreman da odskoči ako pokušaju da se sruče na njega.

No, ubrzo nestade i straha pred šatorima. Vidio je kako žene i djeca ulaze u njih i izlaze bez ikakve pogibelji, vidio je kako psi često pokušavaju da uđu i kako ih tjeraju oštrim povicima i kamenjem. Poslije izvjesnog vremena on se udalji od Kajči i oprezno dopuza do zida najbližeg šatora. Na to ga je natjerala radoznalost bića koje raste – potreba da uči i živi i čini ono što obogaćuje iskustvo. Posljednje centimetre do zida šatora prepuzao je izvanredno oprezno i polako. Događaji dana su ga pripremili da doživi pojavu nepoznatog u najčudnijem i najnevjerovatnijem obliku. Konačno mu nos dotače šator. On sačeka – ništa se ne zbi. Zatim onjuši neobičnu stvar, zasićenu mirisom čovjeka. Zubima dohvati tkaninu i malo povuče. Ništa se ne dogodi, mada se pomjeriše najbliži dijelovi šatora. Povučte snažnije. Pomjeranje se pojača. To bijaše divno. Vukao je još jače, dok nije zaklatio cijeli šator. Onda neka skvo u šatoru ciknu i on pobježe nazad do Kajči. Poslije toga se više nije plašio glomaznih indijanskih šatora.

Časak kasnije ponovo je odlutao od majke. Njen štap bijaše vezan uz kočić poboden u zemlju, pa nije mogla za njim. Polako mu priđe neko napola odraslo štene razmećući se ratoborno. Ime toga šteneta – kako Bijeli Očnjak kasnije ču da ga zovu – bijaše Lip-lip. On je već imao iskustva u kavgama među štenadi i pomalo se ponašao kao siledžija.

Lip-lip je pripadao vrsti Bijelog Očnjaka i, budući da je bio samo štene, nije izgledao opasan.

Stoga se Bijeli Očnjak pripremi da mu priđe kao prijatelj. Ali kad pridošlica počne da mu se približava ukrućenih nogu i zarozanih usana, Bijeli Očnjak se takođe ukruti i pokaza zube. Obilazili su u polukrugu jedan oko drugoga, ispitujući se, nakostriješeni, i režeći. To potraja nekoliko minuta, i Bijelom Očnjaku se svidje ova nova igra. Ali, iznenada, Lip-lip

priskoči strelovito, dohvati ga zubima i opet odskoči. Ujeo ga je za pleće koje je bila ozlijedila risova ženka pa je još boljelo. Iznenaden i povrijeđen, Bijeli očnjak zaskiča, ali već u idućem trenutku, obuzet gnjevom, skoči na Lip-lipa i poče ga bijesno gristi.

Lip-lip je, međutim, rastao u logoru i često se kavžio s ostalom štenadi. Tri, četiri, pet puta njegovi zubi uhvatiše novajliju, sve dok Bijeli Očnjak, sramno skičući, ne uteče pod majčino okrilje. Ovo bijaše prva od mnogih borbi koje će voditi protiv Lip-lipa, jer oni od samog početka bijahu neprijatelji s urođenim nagonom da se stalno sukobljavaju.

Kajči nježno oliza jezikom Bijelog Očnjaka i pokuša da ga zadrži. Međutim, njega je gonila nezasitna znatiželja i već poslije nekoliko trenutaka on pođe u nove pustolovine. Priđe jednoj dvonožnoj životinji Sivom Dabru, koji je čučao i radio nešto sa štapićima i suvom mahovinom razastrtom po zemlji. Bijeli Očnjak se približi da vidi, Sivi Dabar poče da galami, ali Bijeli Očnjak zaključí da to nije ništa opasno i priđe još bliže.

Žene i djeca donosile su Sivom Dabru još štapića i grančica. To je sigurno bilo nešto važno. Bijeli Očnjak se približi još više, sve dok nosom ne dotače koljeno Sivog Dabra, zaboravljajući da je to strašna dvonožna životinja. Iznenada vidje kako se pod rukama Sivog Dabra, između štapića i mahovine, uzdiže neka čudna maglica. A onda se, između samih štapića, pojavi nešto živo, uvijajući se i vrteći, po boji slično suncu na nebu. Bijeli Očnjak nije znao ništa o vatri. Ona ga privuče, isto kao što ga je privlačila svjetlost na ulazu u špilju u prvim nedjeljama njegovog života. Prišunja se još nekoliko koraka do plamena. Ču kako se Sivi Dabar kikoće nad njim, a znao je da ti glasovi nisu opasni. Onda nosom dotače plamen, a u isti čas isplazi i svoj maleni jezik prema njemu.

Za trenutak bijaše skamenjen. Ono nepoznato, skriveno usred štapića i mahovine, divljački ga uštinu za nos. On odskoči unazad jaučući iznenadeno. Čuvši to, Kajči režeći skoči do kraja svoga štapa, bjesneći strahovito što mu ne može priskočiti u pomoć. A Sivi Dabar se glasno smijao udarajući se rukama po bedrima, pričajući ostalima šta se desilo, sve dok se cijeli logor nije orio od smijeha. Bijeli Očnjak je sjedio na stražnjim nogama i skičao bez prestanka, bijedno maleno biće među dvonožnim životinjama.

To bijahu najjači bolovi što ih je ikada osjetio. Živa stvar boje sunca, koja je izrasla između ruku Sivoga Dabra, ispržila mu je nos i jezik. Neprekidno je skičao, a svaki njegov novi jecaj izazivao je nove talase smijeha dvonožnih životinja. Pokušao je da jezikom ublaži bolove na nosu, ali je i jezik bio opečen, pa dodir dviju ozljeda samo pojača bolove, na što je počeo da kriči bespomoćnije i beznadežnije nego ikada.

A onda ga obuze stid. Poznavao je smijeh i njegovo značenje. Mi ne shvatamo na koji način neke životinje shvataju značaj smijeha i kako znaju kad se njima smijemo, ali je Bijeli Očnjak znao šta je smijeh. Zastidje se zbog toga što mu se dvonožne životinje smiju. Okrete se i pobježe, ne od bolova izazvanih opekotinama, nego od smijeha, koji je prodirao sve dublje i dublje, vrijeđajući ga do srži. Pobjegao je Kajči, koja je bjesnjela na kraju svoga štapa poput poludjele zvijeri – Kajči, jedinom stvorenju na svijetu koje mu se nije smijalo.

Spusti se suton i pade noć, a Bijeli Očnjak ostade da leži uz majku. Nos i jezik su ga još boljeli, ali ga poče mučiti još teža nevolja. Osjećao je čežnju za domom. Osjećao je

nekakvu prazninu, nedostajao mu je šum rijeke i mir i špilja u stijeni. Život je postao prenaseljen. Bilo je tako mnogo dvonožnih životinja, ljudi, žena i djece – svi su larmali i razdraživali ga. Bilo je i pasa koji su se stalno kavžili i gložili, koji su larmali i stvarali gužvu. Mirna usamljenost – jedini način života koji je poznavao – bijaše prošlost. Ovdje je i sam vazduh odisao životom. Neprekidno je zujalo i šumilo. Neprestana promjena jačine tih zvukova, iznenadni piskavi i visoki glasovi razdraživali su mu živce tako da postade nemiran i rastrojen i zabrinut zbog sve novih i novih zbivanja.

Posmatrao je kako dvonožne životinje dolaze i odlaze, kako se kreću po logoru. Bijeli Očnjak je dvonožne životinje, koje su se kretale oko njega, posmatrao pomalo kao što ljudi gledaju bogove koje su sebi stvorili. Oni bijahu viša stvorenja, istinski bogovi. Za njegovo maglovito shvatanje su oni bili tvorci čuda, kao što su to i bogovi u očima ljudi. Bili su moćna stvorenja, posjedovali su nepoznatu i nemoguću sposobnost, bili su gospodari živoga i neživoga, kojima se pokoravalo sve što se kreće, a kretalo se i ono što inače miruje, tvorci života boje sunca, života koji ujeda, a izrasta iz mrtve mahovine i drveta. Oni bijahu gospodari vatre! Oni bijahu bogovi!

Druga glava ROPSTVO

Bijeli Očnjak je brzo učio običaje u logoru. Poznavao je nepravdu i proždrljivost starijih pasa kad bi mu bacili meso ili ribu za jelo. Naučio je da su ljudi bili pravedniji, djeca okrutnija, a žene ljubaznije i da će mu one prije dobaciti komadić mesa ili kost. Poslije dva ili tri neugodna doživljaja sa majkama poluodrasle štenadi saznao je da je pametno držati se podalje od takvih majki, pa ih je izbjegavao koliko god je mogao i sklanjao se kad je vidio da se približuju.

Lip-lip mu je zagorčavao život. Veći, stariji i jači, Lip-lip je odabrao Bijelog Očnjaka kao naročit predmet proganjanja. Bijeli Očnjak je pristajao da se bori, ali bijaše slabiji. Neprijatelj mu je bio isuviše velik. Lip-lip postade mora za njega. Kad god bi se udaljio od majke, nasilnik se odmah pojavljivao, slijedio ga, režao na njega, zakerao i, pazeći na priliku kad u blizini nije bilo ljudi, skakao protiv njega izazivajući kavgu. Lip-lip je neizmjerno uživao u takvoj borbi, jer je uvijek pobjeđivao. To mu postade najveći užitak u životu, isto kao što za Bijelog Očnjaka postade najveća nevolja.

Ovo ipak nije moglo da pokori Bijelog Očnjaka. Iako je izvlačio kraći kraj, iako je uvijek bivao poražen, duh mu osta nepokoren. Imalo je to i rđavih posljedica. Postao je zao i mrzovoljan. Čud mu po prirodi bijaše divlja, ali je usljed stalnog ganjanja još više podivljala. Nije se mnogo ispoljavala vesela i razigrana narav svojstvena mladunčetu. Nije se nikada igrao i skakao s ostalom štenadi po logoru. To mu nije dozvoljavao Lip-lip. Čim bi im se Bijeli Očnjak primakao, Lip-lip je skakao na njega, gonio ga i kinjio, ili bi se borio

s njim sve dok ga ne bi otjerao.

Zbog svega toga Bijelom Očnjaku nije bilo dato da proživi kao mladunče, već se ponašao kao da je stariji. Ne mogući da višak energije potroši u igri, povukao se u sebe, ali mu se razviše mentalni procesi. Postao je lukav; imao je dosta vremena da ga posveti smišljanju smicalica. Ne mogući da dobije svoj dio hrane kad je svim psima u logoru bacano meso i riba, postao je vješt kradljivac. Sam se morao snabdijevati hranom i to je činio vješto, iako je time zagorčavao život indijanskim ženama. Naučio je da cunja po logoru, da bude prepreden, da sve vidi i čuje i prema tome donosi zaključke i da se vješto snađe na koji će se način riješiti svojih neumornih progonitelja.

Već u prvim danima proganjanja izveo je zaista vješt podvig, koji mu je omogućio da prvi put upozna slasti osvete. Kao što je Kajči, kad je bila u vučjem čoporu, mamila pse iz logora ljudi u propast, tako je i Bijeli Očnjak na sličan način namamio Lip-lipa nadohvat Kajčinih osvetničkih zuba. Bježeći pred Lip-lipom, Bijeli Očnjak se povlačio zaobilazeći između mnogih šatora u logoru. Bio je dobar trkač, brži od svakog šteneta svog uzrasta i brži od Lip-lipa. Ali ovaj put nije bježao punom brzinom. Prednjačio je samo za jedan skok pred progoniteljem.

Uzbuđen potjerom i stalnom blizinom žrtve, Lip-lip je zaboravio na oprez i nije pazio kuda ide. Kad je vidio gdje se nalazi, bilo je već kasno. Trčeći svom snagom oko jednog šatora, zaleti se pravo u Kajči, koja je ležala na kraju svoga štapa. Kriknu zaprepašćeno, a njene se vilice sklopiše nad njim da ga kazne. Bila je vezana, ali nije mogao lako da joj umakne. Ona ga prevrte tako da nije mogao trčati, a onda ga nekoliko puta zadera i zagriže očnjacima.

Kad je najzad uspio da se odvalja izvan njenog domašaja, uspravi se na noge, raščupan i povrijeđena tijela i duha. Čuperci krzna su visili gdje god su ga dohvatili njeni zubi. Stajao je tako otvorene gubice i počeo tužno da zavija. Ali ni to mu nije bilo dano da završi. Usred te kuknjave Bijeli Očnjak se zaleti na njega i zabi zube u Lip-lipovu stražnju nogu. Ovome više nije bilo do borbe, pa sramotno pobježe, a žrtva ga je progonila u stopu sve do njegovog šatora. Tu mu pomogoše indijanske žene, jer one kišom kamenica otjeraše Bijelog Očnjaka, koji se bijaše preobrazio u razbješnjelog demona.

Jednog dana Sivi Dabar zaključio da Kajči više neće bježati pa je odveza. Bijeli Očnjak bijaše oduševljen što mu je majka slobodna. Veselo je trčao za njom po logoru; dokle god je bio uz nju, Lip-lip se držao na pristojnoj udaljenosti. Bijeli Očnjak se čak rogušio na njega i išao ukrućenih nogu prema njemu, ali se Lip-lip pravio da ne vidi izazov. On nije bio budala i, mada je silno žudio za osvetom, znao je da mora čekati dok Bijelog Očnjaka zatekne nasamo.

Kasnije, u toku dana, Kajči i Bijeli Očnjak dođoše do ivice šume, nedaleko od logora. On je majku doveo ovamo, korak po korak; a sada, kad je zastala, nastojao je da je odvuče još dalje. Privlačila ga je rijeka, jazbina i tiha šuma, a on je želio da i ona pođe. Potrča nekoliko koraka, stade i osvrte se. Ona se nije micala. Poče da cvili preklinjući i trčeći u grmlje i nazad. A ona se nikako nije micala. On stade i počeo da posmatra, pretvoren sav u

fizički izraženu odlučnost i žudnju, ali ovo postepeno sasvim izbljedje kad se ona osvrte gledajući nazad prema logoru.

Njega je nešto zvalo tamo u slobodi. To je osjećala i njegova majka. Ali ona je osjećala i drugi zov – zov vatre i čovjeka – zov koji je između svih životinja bio upućen jedino vuku – vuku i divljem psu, koji su braća.

Kajči se okrenu i polako otkasa prema logoru. Jače nego štap za koji je bila vezana, privlačio ju je logor. Nevidljivo i skriveno su je bogovi držali u svojoj moći i nisu htjeli da je puste. Bijeli Očnjak sjede u sjenu breze i poče tiho da cvili. Jak miris borovine i nježni dah šume ispunjavali su vazduh sjećajući ga na život u slobodi prije nego što nastupiše dani ropstva. Ali on bijaše samo napola odraslo mladunče, i zov majke bijaše jači nego zov čovjeka i zov divljine. U toku cijelog svog kratkog vijeka ovisio je o njoj. Bilo je potrebno još vremena da postane neovisan. Stoga ustade i poče da izgubljeno kaska prema logoru, zastavši jednom ili dva puta da sjedne i cvili i osluškuje zov, koji je još odzvanjao iz dubine šume.

U divljini mladunčad ostaje uz majku malo vremena, a u vlasti čovjeka ponekad još manje.

Tako se dogodilo i Bijelom Očnjaku. Sivi Dabar je morao da vrati neki dug Indijancu koji se zvao Tri Orla. Ovaj je polazio na put uz rijeku Mekenzi, prema Velikom robovskom jezeru. Kao isplata duga odoše komad skerletne tkanine, medvjeda koža, dvadesetak metaka i Kajči. Bijeli Očnjak vidje kako mu majku ukrcaše u kanu Tri Orla i pokuša da pođe za njom. Tri Orla ga udarcem izbacila na obalu. Kanu zaplovi, a on skoči u vodu plivajući za njim, ne hoteći da čuje oštre povike kojima ga je Sivi Dabar zvao da se vrati.

Bio je toliko ustrašen što gubi majku da se nije obazirao ni na dvonožnu životinju – boga.

Ali bogovi su navikli da ih slušaju, i Sivi Dabar gnjevno baci svoj kanu u vodu i pođe u potjeru. Kad stiže Bijelog Očnjaka, uhvati ga rukom za kožu na zatiljku i izvadi iz vode. Nije ga odmah stavio na dno čamca. Jednom rukom ga je držao u vazduhu, a drugom ga je tukao. To su zaista bile batine. Imao je tešku ruku. Svaki udarac je bolio, a bilo ih je mnogo.

Pod udarcima, koji su padali po njemu čas s jedne a čas s druge strane, Bijeli Očnjak se njihao kao neko poludjelo klatno. Obuzimala su ga različita osjećanja. Najprije bijaše iznenađen, a onda ga začas obuze strah, pa nekoliko puta zaskiča pod udarcem. Ali sve to brzo zamijeni gnjev. Preovlada njegova slobodna priroda, pa on pokaza zube i zareža bez straha u lice gnjevnom bogu. Ovo samo još više razgnjevi boga. Udarci počеше da padaju brže, teže, bolnije.

Sivi Dabar je i dalje tukao, a Bijeli Očnjak režao. Ali to nije moglo da potraje zauvijek. Morao je da popusti jedan ili drugi, a taj jedan bijaše Bijeli Očnjak. Ponovo ga obuze strah. Ovo je bilo prvi put da je osjetio ruku čovjeka. Slučajni udarci štapom ili kamenom što ih je ranije primao bijahu milovanje u poređenju s ovim. Više nije mogao da izdrži, pa poče da skiči i cvili. U početku bi zaskičao na svaki udarac, ali mu se strah pojača

tako da je na kraju cvilio neprekidno, a ne više u ritmu udaraca.

Konačno Sivi Dabar prestade. Bijeli Očnjak je visio mlitavo i cvilio. Ovo je, kako se čini, zadovoljilo gospodara, koji ga grubo baci na dno kanua. U međuvremenu je kanu otplovio niz rijeku. Sivi Dabar uze veslo. Bijeli Očnjak mu je bio na putu. On ga divlje odgurnu nogom. U tom trenutku se opet probudi slobodna priroda Bijelog Očnjaka i on zari zube u nogu obuvenu u mokasinu.

Pređašnje batine nisu bile ništa u poređenju s ovima što ih je sada primio. Strašan bijaše gnjev Sivoga Dabra, a isto takav strašan užas obuze Bijelog Očnjaka. Nije ga više tukao samo rukom nego i tvrdim drvenim veslom. Sav bijaše izubijan i boljelo ga je cijelo njegovo maleno tijelo kad je opet bio bačen na dno kanua. Sivi Dabar ga opet udari nogom, ovaj put s naročitom namjerom. Bijeli Očnjak ne ponovi napad na nogu. Naučio je još jednu lekciju svoga robovanja. Nikada, bez obzira na okolnosti, ne smije se drznuti da ugrize boga koji mu bijaše gospodar i vlasnik; tijelo gospodarevo je sveto i ne smije se ukaljati zubima takvih kakav je on. To je sigurno najgori od svih zločina, krivica koja se ne oprašta i ne ostavlja nekažnjena.

Kad kanu dotače obalu, Bijeli Očnjak je nepokretan cvilio očekujući volju Sivog Dabra. Volja Sivoga Dabra bijaše da on ide na obalu i on bi izbačen tako da udari snažno bokom o tle i ponovo povrijedi svoje ozljede. Dršćući, diže se i ostade cvileći. Lip-lip, koji je sve to posmatrao s obale, jurnu sad na nj, obori ga na tle i ujede. Bijeli Očnjak bijaše suviše bespomoćan da bi se mogao braniti i loše bi se proveo da Sivi Dabar nije nogom udario Lip-lipa i odbacio ga u vazduh tako snažno da je na tle pao nekoliko metara daleko. To je bila pravda dvonožne životinje; uprkos svome jadu, Bijeli Očnjak osjeti prijatan drhtaj. Poslušno je za Sivim Dabrom odhramao kroz selo do šatora. Tako je Bijeli Očnjak naučio da su pravo kažnjavanja bogovi zadržali samo za sebe ne dajući ga nižim stvorenjima.

Te noći, kad se sve utišalo, Bijeli Očnjak se sjeti majke i poče da tuguje za njom. Cvilio je suviše glasno tako da se Sivi Dabar probudi te ga izbi. Poslije toga je tugovao tiho kad god su bogovi bili u blizini. Ipak bi ponekad, lutajući ivicom šume, davao oduška svome jadu glasnim cviljenjem i zavijanjem.

U to vrijeme bi ga možda sjećanja na jazbinu i rijeku navela da pobjegne nazad u divljinu. Zadržavala ga je samo pomisao na majku. Dvonožne životinje su odlazile u lov i vraćale se, pa bi i ona nekad mogla doći u selo. Tako je, čekajući, ostao u ropstvu.

Ropstvo nije bilo sasvim nesrećno. Mnoge stvari su ga zanimale. Uvijek se nešto događalo. Nije bilo kraja čudima koja su izvodili bogovi, a on je uvijek bio radoznao. Osim toga je naučio kako se treba vladati prema Sivome Dabru. Od njega su tražili pokornost, krutu i nepokolebljivu pokornost; za uzvrat je bio pošteđen od batina i podnosilo se njegovo prisustvo.

Čak bi mu i sam Sivi Dabar ponekad dobacio komad mesa i ne bi dozvolio da mu ga pojedu drugi psi. Takav komad mesa je imao naročitu vrijednost. Na neki način je takav komad mesa vrijedio više nego deset komada iz ruke indijanske žene. Sivi Dabar nikad nije

mazio ni milovao. Možda je na Bijelog Očnjaka djelovala težina njegove ruke, ili njegova pravda, ili velika snaga, ili možda sve ovo uzeto zajedno; jer se između Bijelog Očnjaka i njegovog osornog gospodara počela razvijati izvjesna veza odanosti.

Okovi ropstva su čvrsto vezali Bijelog Očnjaka na neki potajan i neobjašnjen način, a ne samo snagom štapa i kamenica ili udaraca zadanih rukom. Osobine njegove vrste, koje su u početku bile dozvolile približavanje čovjekovoj vatri, bile su odlike pogodne da se i dalje razvijaju. One su se i razvijale u njemu, i život u logoru, mada pun bijede, potajno ga je i stalno privlačio. Bijeli Očnjak to nije znao. Poznavao je samo tugu za Kajči, nadu da će se ona vratiti i gladnu čežnju za slobodnim životom, kakav je nekad vodio.

Treća glava IZGNANIK

Lip-lip mu je i dalje zagorčavao život tako da Bijeli Očnjak postade zloćudniji i divljiji nego što bi inače postao. Divljačnost je bila dio njegove prirode, ali je, podsticana na takav način, prevazilazila prirodne granice. Čak je i među dvonožnim životinjama uživao glas zloćudnosti. Gdje god bi u logoru došlo do gužve i nereda, bitke ili kavženja, kad god bi neka od žena vikala da je ukraden komad mesa, svi bijahu uvjereni da je umiješan Bijeli Očnjak i da je on vinovnik svemu. Niko se nije trudio da potraži uzroke njegovom ponašanju. Vidjeli su samo posljedice, a one bijahu rđave. On bijaše kradljivac, lopov, smutljivac, izazivač nereda; indijanske žene su mu gnjevno u oči vikale da je vuk, da ne vrijedi ništa i da će rđavo završiti, dok bi ih on oprezno posmatrao, spreman da se izmakne svakom bačenom predmetu.

Osjećao se kao izgnanik usred naseljenog logora. Predvodnik svih mladih pasa bijaše Lip-lip. Postojala je razlika između njih i Bijelog Očnjaka. Možda su oni osjećali njegovu divlju šumsku pasminu te instinktivno ispoljavali neprijateljstvo što ga domaće pseto pokazuje prema vuku. Bilo kako bilo, oni su se pridruživali Lip-lipu u progonima. A kad su se jednom opredijelili, imali su opravdanje da tako i ostanu. Svaki od njih bijaše osjetio njegove zube; a bilo mu je na čast što je više davao nego primao. Mnoge od njih je mogao potući u pojedinačnoj borbi, ali mu se za to nije pružala prilika. Čim bi se zametnula borba, to za sve mlade pse u logoru bijaše znak da dotrče i napadnu ga.

Pred progonima čopora naučio je dvije značajne stvari: kako da se čuva u borbi protiv mnogih i kako da psu pojedincu za najkraće vrijeme nanese najviše povreda. Održati se na nogama usred neprijateljskog čopora značilo je živjeti. To je dobro naučio. Znao je da se održi na nogama vješto poput mačke. Čak i odrasli psi su ga mogli odbaciti unazad ili postrance udarcem svoga teškog tijela: on bi se otisnuo unazad ili u stranu, padajući kroz vazduh, ali uvijek s nogama nadolje, prema majci zemlji.

Kad se psi biju, oni obično prave uvod prije nego što počne istinska borba – reže, kostriješe se i šepure ukrućenih nogu. Bijeli Očnjak je naučio da preskače takav uvod. Oklijevanje je dovodilo sve mlade pse protiv njega. Morao je dještovati brzo i zatim se

povući. Tako je naučio da ne odaje svoje namjere. Jurnuo bi, zagrizao i zaderao zubima iznenada, bez upozorenja, prije nego što se neprijatelj pripremi da ga dočeka. Tako je naučio da brzo zadaje teške povrede. Naučio je i koliko vrijedi iznenađenje. Iznenađen pas, kad mu se zubima zadere pleće, ili mu se uho razbuca u rese, prije nego što se snađe i shvati šta se događa, već je napola pobijeden.

Bilo je, nadalje, neobično lako prevaliti iznenađenog psa, a tako prevrnut pas je uvijek začas otkrivao mekanu donju stranu vrata – ranjivo mjesto gdje se može ugroziti život. Bijeli Očnjak je poznavao to mjesto. Ovo saznanje naslijedio je neposredno od pokoljenja vukova – lovaca. Tako je Bijeli Očnjak i napadao: najprije bi našao usamljenog malog psa; zatim bi ga iznenada oborio, a onda bi zario zube u mekani vrat.

Kako bijaše samo upola odrastao, vilice mu još ne bijahu dovoljno velike da bi mogle zadati smrtonosan ugriz; ali je u logoru bilo dosta mladih pasa razderanog grla, što je govorilo o namjerama Bijelog Očnjaka. I jednoga dana, uhvativši jednog od svojih neprijatelja samog na ivici šume, pođe mu za rukom da ga nekoliko puta obori i zagriže mu grlo, da presiječe veliku žilu i kroz nju ispusti život. Te noći je bilo mnogo gužve. Neko ga je vidio i javio vlasniku ubijenog psa. Indijanske žene se sjetiše tolikih krađa mesa i gnjevni glasovi se digoše protiv Sivoga Dabra. Ali on je odlučno branio ulaz u svoj šator, u koji je zatvorio krivca, i odbijao da dozvoli osvetu, za kojom je žudilo pleme.

Bijelog Očnjaka su mrzili i ljudi i psi. Za vrijeme toga perioda svoga razvoja nikad nije ni za trenutak bio siguran. Protiv njega se podigoše zubi svih pasa i ruke svih ljudi. Njegova vrsta dočekivala ga je režanjem, a bogovi kletvama i kamenicama. Živio je u stalnoj napetosti. Uvijek je bio napet, spreman za napad, oprezan da ne bude napadnut, pazeći na iznenadne i neočekivane projekte, pripravan da dještuvuje naglo i hladno, da skoči iskeženih zuba, ili da izmakne režeći.

Odmazda Bijelog Očnjaka nije prestajala čak ni kad su svi mladi psi shvatili da moraju biti zajedno. On ih je napadao kad bi kojega našao nasamo, a oni su njega napadali u grupi. Bilo je dovoljno da ga vide pa da jurnu protiv njega, pri čemu ga je obično spašavala njegova brzina. Ali jao psu koji bi prilikom takve trke izmakao ispred svojih drugova! Bijeli Očnjak je znao da se brzo okrene i napadne progonitelja koji je odmakao pred čoporom i razbuca ga prije nego što čopor stigne. Ovo se dešavalo vrlo često, jer su zahuktali psi bili skloni da se zaborave, uzbuđeni lovom, dok se Bijeli Očnjak nikada nije zaboravljao. Osvrtao se trčeći i uvijek bijaše spreman da se okrene i napadne suviše revnog progonitelja koji bi izmakao ispred ostalih.

Mladi psi se moraju igrati, a oni su iskorišćavali situaciju da igru ostvare podražavajući borbu. Tako im je lov na Bijelog Očnjaka postao najvažnija igra – uz to smrtonosna i uvijek ozbiljna. A on se, budući najbrži od svih, usuđivao da pođe bilo kuda. Za vrijeme dok je uzalud očekivao da mu se vrati majka, on je više puta poveo čopor u divlju trku kroz obližnje šume. Ali čopor ga je uvijek gubio iz vida. Njihova larva i krici su mu odavali gdje se nalaze, dok je on trčao sam, šapama mekanim poput somota, tiho kao sjenka među stablima, kao što su nekad trčali njegovi otac i majka. On je, nadalje, bio tješnje povezan sa divljinom nego oni i bolje je poznavao njene tajne i strahote. Njegov omiljeni trik bio je da zametne svoj trag u tekućoj vodi, a onda leži mirno u obližnjoj guštari dok je njihov zbunjeni lavež odzvanjao na sve strane.

Da bi se mogao stalno suočavati s opasnošću povrede, ili čak uništenja, neobično su se razvile njegove grabljive sklonosti i sposobnost da se zaštiti. Pokreti mu bijahu brži nego u drugih pasa. Trčao je brže nego drugi psi, bio je snažniji, opasniji, elastičniji, vitalniji, sa željeznim mišićima i tetivama, izdržljiviji, okretniji, divljačniji i pametniji. Morao je da bude takav, inače se ne bi održao, niti bi preživio u neprijateljskoj sredini u kojoj se našao.

Četvrta glava BOGOVI PUTUJU

Ujesen te godine, u vrijeme kad su dani postajali kraći i već se osjećao mraz, Bijelom Očnjaku se pruži prilika da se oslobodi. Nekoliko dana je u logoru vladao veliki metež. Rušili su ljetni logor i pleme se sa cjelokupnim prtljagom pripremalo za jesenji lov. Bijeli Očnjak je radoznalo posmatrao, a kad počеше da obaraju šatore i toware u kanue na obali, on shvati šta rade. Kanui su polazili i neki su već nestajali niz rijeku.

On odluči da ostane. Ugrabi zgodnu priliku da iz logora šmugne u šumu. Tamo je zametnuo svoj trag u rječici, koja se već bila počela zaleđivati. Zatim se uvukao usred gustoga grmlja i čekao. Vrijeme je prolazilo, a on je na mahove satima spavao. Onda ga probudi glas Sivog Dabra, koji ga je zvao po imenu. Bilo je i drugih glasova. Bijeli Očnjak ču i skvo Sivog Dabra, koja ga je takođe tražila, i glas Mit-Saha, Dabrovog sina.

Bijeli Očnjak je drhtao od straha. Iako ga je nagon tjerao da se izvuče iz skloništa, on mu se odupro. Poslije izvjesnog vremena glasovi utihnuše, a još kasnije on izađe da se raduje uspjelom poduhvatu. Mrak se spuštao, a on se neko vrijeme igrao oko drveća uživajući u slobodi. A onda iznenada osjeti usamljenost. Sjede da razmisli osluškujući tišinu šume, koja ga je zbunjivala. Ništa se nije micalo, niti se šta čulo, a to je slutilo na zlo. Osjećao je neku skrivenu opasnost, nevidljivu i neslučenu. Podozriva bijahu ogromna debela drveća i tamne sjene, koje su mogle da kriju svakakve opasnosti.

Bilo je i hladno. Ovdje ne bijaše toplih zidova šatora, uz koje bi se mogao priljubiti. Noge su mu se smrznule, pa je stalno dizao čas jednu, a čas drugu prednju šapu. Obavi ih svojim čupavim repom da ih skrije, a u isti čas mu se prikaza priviđenje. To ne bijaše nikakvo čudo. Njemu je u pamćenju bio urezan redosljed slika. Vidio je opet logor, šatore i plamen vatre. Čuo je prodorne glasove žena, osorne uzvike ljudi i režanje pasa. Bio je gladan i sjećao se komada mesa ili ribe što su mu ih dobacivali. Ovdje nije bilo mesa – nije bilo ničega osim prijeteće tišine, koja se nije mogla jesti.

Trže se od velikog straha. Nešto ogromno i bezoblično ispriječi mu se pred očima. To bijaše sjenka drveta obasjanog svjetlošću mjeseca, s čijeg se lica izmakoše oblaci. Umirivši se, poče da cvili tiho, prigušujući glas zbog bojazni da ne privuče na sebe pažnju skrivenih opasnosti.

Jedno drvo glasno pršte stežući se u noćnoj studeni. To je bilo tačno iznad njega. On zaskiča od straha. Obuze ga panika i luđački potrča prema selu. Osjećao je neodoljivu potrebu za čovjekovom zaštitom i društvom. U ušima mu glasno odzvanjahu glasovi i povici logora. Izade iz šume na mjesečinom obasjanu čistinu, gdje nije bilo sjenki ni mraka. Ali njegove oči ne vidješe sela. On je zaboravio. Selo bijaše otišlo. Naglo zastade u tom divljem bijegu. Nije imao kuda da bježi. Izgubljeno je tumarao po napuštenom logoru, njušeći hrpe otpadaka, rite i dronjke što ih bogovi bijahu bacili. Sad bi se radovao kad bi neka ljuta skvo počela da ga gađa kamenjem; ili da se na njega spusti gnjevna ruka Sivog Dabra; s uživanjem bi dočekao Lip-lipa i režanje cijelog plašljivog čopora.

Dode do mjesta gdje je stajao šator Sivog Dabra. Sjede u sredinu kruga koji je šator zauzimao. Podiže nos u pravcu mjeseca. Grlo mu hvatahu jaki grčevi, gubica mu se otvori i tužno zavijajući oplakivaše svoju usamljenost i strah, tugu za Kajči, sve svoje nekadašnje jade i bijedu, kao i neslućene muke i opasnosti što ga tek očekuju. To bijaše dugo vučje zavijanje, iz punog grla i tužno, njegovo prvo zavijanje.

Svitanje dana mu odagna strah, ali u isto vrijeme pojača osjećanje usamljenosti. Gola zemlja, koja je nedavno bila toliko naseljena, izazva još snažnije osjećanje samoće. Nije mu bio potrebno dugo vremena da odluči. Utrča u šumu i pođe obalom rijeke nizvodno. Trčao je cijeli dan. Nije se odmarao. Činilo se da je stvoren da trči bez prestanka. Njegov željezni organizam nije poznavao umor. Pa i kad se umorio, naslijeđena izdržljivost ga održa u beskrajnom naporu i omogući mu da umorno tijelo tjera dalje naprijed.

Kad bi rijeka zašla među okomite klisure, prelazio je preko visokih planina iza njih. Rijeke i potoke – pritoke glavne rijeke, pregazio bi ili preplivao. Često je išao po tankom ledu što se počeo hvatati uz obalu i više puta je propadao i borio se na život i smrt sa ledenom maticom. Stalno je pazio da li će vidjeti trag bogova na mjestu gdje su napustili rijeku i pošli kopnom.

Bijeli Očnjak bijaše pametniji od prosječnih jedinki svoje vrste, ali njegov duhovni vidokrug nije obuhvatao drugu obalu rijeke Mekenzi. A šta ako su bogovi pošli drugom stranom? Uopšte nije mislio na to. Kasnije, kad je već više putovao i bio stariji i mudriji, kad je naučio mnogo više o tragovima i rijekama, on bi možda mogao da nasluti i shvati takvu mogućnost. Ali takva snaga duha bila je tek stvar budućnosti. Sada je slijepo srljao svojom obalom rijeke Mekenzi, o kojoj je jedino vodio računa.

Trčao je cijele noći posrćući u mraku i nailazeći na prepreke koje su ga zadržavale, ali ga nisu obeshrabrile. Oko podne drugog dana trčao je već neprestano trideset sati, pa željezna snaga njegovog tijela poče da popušta. Išao je dalje zahvaljujući jedino izdržljivosti duha. Mučila ga je glad, jer nije jeo već četrdeset sati. Nepovoljno je djelovalo i često kvašenje u ledenoj vodi. Njegovo lijepo krzno bilo je umrljano. Široki jastučići na šapama bijahu izgrebani i krvavi. Počeo je da hramlje, i što je dalje išao, hramao je sve jače. Da zlo bude gore, oblaci prekriše nebo i poče da pada snijeg – vlažan, topljiv i ljepljiv, klizav pod nogama; snijeg mu je pred očima skrivao kraj kojim je išao i pokrивao neravnine tla, tako da je dalji put bio sve teži i bolniji.

Sivi Dabar bijaše odlučio da logoruje na drugoj strani rijeke Mekenzi, jer su u tome pravcu ležala lovišta. Ali, malo prije nego što se spustio mrak, jedan sob dođe da se napoji i vidje ga Klu-Kuč, skvo Sivog Dabra. I da sob nije bio došao na vodu, da Mit-Sah nije skrenuo sanke s puta zbog snijega, da Klu-Kuč nije vidjela soba i da ga Sivi Dabar nije ubio dobro naciljanim zrnem iz puške, sve što je uslijedilo dogodilo bi se drukčije. Sivi Dabar se ne bi ulogorio na bližoj strani Mekenzijske rijeke i Bijeli Očnjak bi ga mimoišao i pošao dalje, bilo da uquine bilo da nađe put do svoje divlje braće i postane jedan od njih – vuk do kraja života.

Pala je noć. Sipao je sve gušći snijeg, a Bijeli Očnjak, cvileći tiho sam za sebe dok je posrtao i hramao, naiđe na svjež trag u snijegu. Trag bijaše tako svjež da ga je odmah prepoznao. Cvileći žudno, on pođe za tragom od rijeke prema drveću. Do ušiju mu dopriješe glasovi logora. Vidje plamen vatre, vidje Klu-Kuč kako priprema jelo, Sivog Dabra gdje čuči i glođe komad sirovog loja. U logoru je bilo svježeg mesa!

Bijeli Očnjak je očekivao batine. Pri pomisli na to, poleže i nakostriješi se. A onda pođe naprijed. Mrzio je batine koje su ga čekale i bojao se. Ali je takođe znao da će naići na toplinu vatre, zaštitu bogova i društvo pasa – neprijateljski raspoloženo, ali ipak društvo, i tako ispuniti svoje težnje da živi s drugima.

Primače se vatri puzeći i uvijajući se. Sivi Dabar ga ugleda i prestade da glođe loj. Bijeli Očnjak je polagano puzao potrbuške u jadu svoga poniženja i podložnosti. Puzao je pravo prema Sivom Dabru, sve sporije i bolnije. Konačno leže pred noge gospodar, u čiju vlast se dobrovoljno predao dušom i tijelom. Sam je odabrao da sjedi uz čovjekovu vatru i da prizna njegovu vlast. Bijeli Očnjak je drhtao očekujući kaznu. Ruka se pomače iznad njega. On se i nehotice zgrči pred očekivanim udarcem. Ali udaraca nije bilo. On pogleda uvis. Sivi Dabar je lomio napola komad loja. Sivi Dabar mu je pružio parče loja! Vrlo nježno i pomalo sumnjičavo on prvo onjuši loj, a zatim poče da jede. Sivi Dabar naredi da mu donesu mesa i čuvaše ga od drugih pasa dok je jeo. Poslije toga, zahvalan i zadovoljan, Bijeli Očnjak leže pored nogu Sivoga Dabra posmatrajući vatru koja ga je grijala, žmirkajući dremljivo, siguran da ga sutrašnji dan neće zateći gdje luta izgubljen kroz mračnu šumu, nego u logoru dvonožnih životinja, kojima se predao i o kojima je postao ovisan.

Peta glava
SAVEZ

Decembar bijaše već dobro odmakao kad Sivi Dabar pođe uz rijeku Mekenzi. Mit-Sah i Klu-Kuč pođoše s njim. Sam je upravljao jednim sankama sa zapregom pasa koje je pozajmio ili trampio. Drugim manjim sankama upravljao je Mit-Sah, a u njima bijahu upregnuta štenad. To bijaše više nalik na igru nego na ma šta drugo, ali se Mit-Sah radovao,

jer je osjećao da obavlja posao odraslog čovjeka. Uz to je učio da tjera pse i da ih vježba, a i psi su se privikavali na hamove. Bilo je i koristi, jer su sanke nosile gotovo stotinu kilograma stvari i hrane.

Bijeli Očnjak je vidio kako upregnuti logorski psi vuku teret, pa se nije mnogo žalostio kad su mu navukli hamove. Oko vrata mu staviše ogrlicu ispunjenu mahovinom i vezaše je pomoću dva remena za kolan, koji mu je opasivao grudi i prelazio preko leđa. Za kolan bijaše vezano dugo uže, kojim je vukao sanke.

U zaprezi je bilo sedmoro štenadi. Ostali bijahu okoćeni ranije te godine, te imadahu devet ili deset mjeseci, a Bijelom Očnjaku bijaše tek osam. Svaki pas je bio vezan uz sanke jednim jedinim užetom. Užad nisu bila jednake dužine, a razlika je iznosila najmanje koliko dužina jednog psa. Sva su užad bila vezana za prsten na prednjem kraju sanki. Same sanke nisu imale salinaca, jer bijahu tobogan načinjen od brezove kore, s uvrnutim prednjim dijelom da se ne bi zarivale u snijeg. Takav oblik je omogućavao ravnomjeran raspored tereta na najveću površinu snijega, jer snijeg bijaše vrlo mekan i sitan kao prah. Po istom principu najbolje raspodjele tereta, psi su na krajevima svojih konopaca bili raspoređeni u obliku lepeze, tako da nijedan od njih nije gazio po tragu drugoga. Konopci različite dužine su im sprečavali da napadaju prednjake. Ako je koji od pasa htio da napadne drugoga, morao je da se okrene prema psu na kraćem užetu. U tom slučaju bi se našao oči u oči s napadnutim, a istovremeno okrenut prema upravljačevom biču. Najvažnije bijaše to što je pas voljan da napadne onoga pred sobom morao da brže povuče sanke, a što su se one brže kretale, to bi i napadnuti brže odmicao. Na taj način nijedan pas vezan kraćim užetom nije mogao da napadne onoga pred sobom. Što bi brže potrčao, brže je odmicao i progonjeni, a time su brže grabili i ostali psi. Stoga su i sanke jurile brže i tako je čovjek, na posredan način, vješto pojačavao svoju vlast nad životinjama.

Mit-Sah je ličio na oca i posjedovao je dosta njegove mudrosti. Posmatrao je nekada kako Lip-lip progoni Bijelog Očnjaka, ali u to vrijeme je Lip-lip pripadao drugom čovjeku i Mit-Sah se usuđivao samo da baci poneki kamen za njim. Ali sada je Lip-lip bio njegov pas, pa mu se svetio time što ga je vezivao za najduži konopac. Time je Lip-lip postao vođa, što je naoko predstavljalo čast, ali je u stvari bilo lišavanje svake časti, jer više nije bio nasilnik i gospodar čopora, koji ga je sada mrzio i progonio.

Kako je trčao na kraju najdužeg konopca, uvijek je bio pred očima svim ostalim psima. A oni su gledali samo njegov čupavi rep i stražnje noge kako bježe – što bijaše mnogo manje divlje i strašno nego njegova nakostriješena griva i sjajni očnjaci. Uz to su psi, po svojoj prirodi, težili da trče za njim jer im se činilo da on bježi.

Čim su sanke krenule, upregnuti psi počеше da vijaju Lip-lipa i to potraja cijeli dan. U početku bijaše spreman da se okrene protiv progonitelja, gnjevan zbog povrijeđenog dostojanstva, ali bi ga tada Mit-Sah ošinuo po njuški ljutim, deset metara dugim bičem, spletenim od crijeva karibua, i natjerao ga da se okrene i nastavi da trči. Lip-lip je mogao da se suprotstavlja čoporu, ali ne i tome biču. Tako je preostalo jedino da mu dugi konopac bude zategnut da bi mu bokovi ostali van dohvata zuba njegovih drugova.

U Indijančevoj glavi krilo se još jedno lukavstvo. Favorizovao ga je više od ostalih pasa da bi tako još više podsticao neprestano proganjanje prednjaka. Ovo je među psima izazivalo zavist i mržnju. U njihovom prisustvu Mit-Sah mu je davao mesa, i to samo njemu. Ostali su bješnjeli zbog toga. Mahnitali su, van dometa biča, dok bi Lip-lip proždirdao meso, a Mit-Sah ga štitio. A kad mesa nije bilo, Mit-Sah je držao zapregu podalje i pravio se kao da Lip-lipa hrani mesom.

Bijeli Očnjak se rado prihvatio posla. On je u potčinjavanju vlasti bogova prešao veći put nego ostali psi i znao, bolje od njih, koliko je beskorisno opirati se njihovoj volji. Uz to su progoni koje je trpio od čopora doprinijeli da je za njega općenito čopor značio mnogo manje nego čovjek. Nije bio navikao da društvo traži među pripadnicima sopstvene vrste. Kajči bijaše gotovo zaboravljena, te mu kao glavni vid za izražavanje osjećanja ostade privrženost bogovima, koje je prihvatio kao gospodare. Stoga je vrijedno radio, priviknuo se na disciplinu i bio poslušan. Ovo su glavna obilježja vuka i divljeg psa kad se pripitomi, a Bijeli Očnjak ih je posjedovao u izvanredno visokom stepenu.

Postojalo je među Bijelim Očnjakom i čoporom nekakvo druženje, ali se odlikovalo borbom i neprijateljstvom. Nikad se nije naviknuo da se igra s njima. Znao je samo da se bori i zaista se borio vraćajući im stostruko svaki ujed koji mu bijahu zadali u vrijeme dok je Lip-lip predvodio čopor. Lip-lip više nije bio vođa, izuzev kad je bježao pred drugovima na kraju svoga užeta dok su sanke poskakivale za njima. U logoru je ostajao uz Sivog Dabra, Mit-Saha ili uz Klu-Kuč. Nije se usuđivao da se udalji od bogova, jer su očnjaci svih pasa bili upereni protiv njega i sad je do kraja iskusio progone kakve je nekada trpio Bijeli Očnjak.

Zbacivanjem Lip-lipa je predvodnik čopora mogao da postane Bijeli Očnjak. Ali on bijaše natmuren i nepogodan za to. On je samo znao da nadbije drugove iz zaprege. Inače ih je ignorisao. Sklanjali su mu se s puta kad bi naišao. Ni najhrabriji među njima nije se usuđivao da mu ukrade meso. Naprotiv, sami su svoje meso jeli brzo, bojeći se da im ga on ne otme. Bijeli Očnjak je dobro poznao zakon – tlačiti nejake i pokoravati se jakima. Svoj dio mesa bi pojeo što je brže mogao. A zatim, jao psu koji još nije završio! Čulo bi se režanje i bljesnuli bi očnjaci, pa bi u trenu taj pas mogao da svoje negodovanje jedino isplače ravnodušnim zvijezdama, dok bi Bijeli Očnjak svršio s njegovim obrokom.

Tu i tamo bi, doduše, ovaj ili onaj pas planuo gnjevom, ali bi začas bio pokoren. Tako je Bijeli Očnjak održavao kondiciju. Ljubomorno je čuvao svoju izdvojenost, koju je zadržavao i usred čopora i često se borio da je učvrsti.

Kratke bijahu te borbe. Za sve ostale bio je prebrz. Svakoga bi razderao i raskrvario prije nego što bi shvatili šta se dešava, potukao bi ih već prije nego što su, u stvari, počinjali da se bore.

Bijeli Očnjak je među svojim drugovima održavao strogu disciplinu, koju su zahtijevali bogovi. Nikad im nije popuštao. Među sobom su mogli da čine šta hoće. To se njega nije ticalo. Ali se brinuo da ga ostave na miru u njegovoj izolovanosti, da mu se uklanjaju s puta kada bi prošao između njih i da uvijek priznaju njegovu vlast nad sobom.

Čim bi neki od njih samo pokušao da ukruti noge, da zaroza usne ili kostriješi dlake, on bi skočio neumoljiv i okrutan i brzo bi ih uvjerio da griješe.

Bio je čudovišan ugnjetač. Vladao je čeličnom krutošću. Osvetoljubljivo je tlačio slabije. Nije uzalud bio – u prvim danima života, u vrijeme kad su on i majka ostali sami, bez pomoći, i održali se u surovoj divljini – izložen nesmiljenoj borbi za održanje. Nije uzalud naučio da se kreće oprezno kad naiđe jača snaga. Tlačio je slabe, ali je poštovao snažne. Tokom dugog putovanja Sivoga Dabra zaista se kretao oprezno među svim odraslim psima u logorima stranih dvonožnih životinja na koje su nailazili.

Prolazili su mjeseci. Sivi Dabar je još putovao. Snaga Bijelog Očnjaka se razvijala dugim satima putovanja i od stalnih napora dok je vukao sanke. Činilo se da je doživio i gotovo potpun mentalni razvoj. Pogledi mu bijahu mrgodni i materijalistički. Svijet u njegovim očima bijaše divlji i surov, bez topline, svijet u kome nema milovanja ni ljubavi, niti vedre dobrote duha.

Nije volio Sivoga Dabra. Istina, on bijaše bog, ali veoma divlji bog. Bijeli Očnjak je rado priznavao njegovu vlast, ali se ta vlast zasnivala na višem razumu i gruboj sili. Postojalo je u prirodi Bijeloga Očnjaka nešto što je željelo takvu vlast, inače se ne bi vraćao iz divljine da mu ponudi svoju pokornost. Dubine njegove prirode nikada nisu bile potpuno ispitane. Da mu je Sivi Dabar rekao koju ljubaznu riječ, da ga je pomilovao rukom, javila bi se i ta duboka skrivena osjećanja, ali Sivi Dabar nije milovao, niti je izgovarao ljubazne riječi. To nije bio njegov običaj. Njegovo prvenstvo bijaše divlje, a isto tako divlje je i gospodario dijeleći pravdu tojagom, kažnjavajući krivicu bolnim udarcem, dok je zasluge nagrađivao na taj način što nije tukao.

Tako Bijeli Očnjak nije znao ništa o radostima koje može da mu pruži ruka čovjeka. Osim toga, on nije ni volio ruke dvonožnih životinja. One su mu bile sumnjive. Istina, ponekad su pružale mesa, ali su češće zadavale udarce. Ruku se trebalo čuvati. One su gađale kamenjem, vitlale štapovima, tojagama, bičevima, šamarale i tukle, a kad bi ga dotakle, znale su vješto da zadaju bol štipajući, stežući ili uvijajući. U tuđim selima je nailazio na dječije ruke i zapamtio da su one okrutne i da zadaju bol. Jednom prilikom mu neki maleni, tek prohodali Indijanac zamalo ne izbi oko. Zbog toga se bojao sve djece. Nije ih podnosio. Kad bi mu se približavala sa svojim zlobnim rukama, on je odlazio.

U nekom selu na Velikom robovskom jezeru je, izražavajući negodovanje protiv zloće ljudskih ruku, izmijenio zakon što ga je naučio kod Sivog Dabra – naime da je neoprostiv zločin ugristi boga. Bijeli Očnjak je tada, kao što rade psi u svim selima, pošao u potragu za hranom. Neki momak je sjekiroj cijepao smrznuto meso jelena tako da su komadići padali u snijeg. Bijeli Očnjak, šunjući se u potrazi za mesom, stade i počeo jesti tu parčad. Onda opazi kako momak ostavlja sjekiru i uzima debelu tojagu. Bijeli Očnjak odskoči upravo na vrijeme da izbjegne udarac. Momak ga počeo goniti, a on, ne poznajući selo, zaluta između dva šatora, gdje mu put prepriječi visoki zemljani nasip.

Bijeli Očnjak nije imao kuda. Mogao je samo da se vrati između šatora, ali je momak čuvao prolaz. Digavši tojagu na udarac, on počeo da se približuje žrtvi stjeranoj u ćorsokak.

Bijeli Očnjak bijaše bijesan. Kostriješio se na momka i režao s povrijeđenim osjećanjem pravde. On je poznavao zakon hrane. Svi otpaci i smrznuta parčad pripadali su psu koji ih prvi nađe. On nije učinio nikakav prekršaj, nije povrijedio nijedan zakon, a ipak se ovaj momak priprema da ga mlati. Teško da je Bijeli Očnjak bio svjestan onoga što se dogodilo. A sve se zbilo tako brzo da toga nije bio svjestan ni momak. Znao je samo da je na neki neobjašnjiv način bio srušen u snijeg i da su mu zubi Bijelog Očnjaka razderali ruku koja je držala tojagu.

Bijeli Očnjak je znao da je prekršio zakon bogova. Zario je svoje zube u posvećeno meso jednog od njih i sam je morao da očekuje najstrožiju kaznu. Pobjegao je Sivome Dabru i potražio zaštitu iza njegovih nogu kad je ujedeni momak stigao s porodicom i zahtijevao odmazdu. Međutim, otišli su nezadovoljni. Sivi Dabar je štitio Bijelog Očnjaka. To su činili i Mit-Sah i Klu-Kuč. Slušajući svađu i posmatrajući ljutite pokrete, Bijeli Očnjak shvati da je njegov postupak bio opravdan. Tako je naučio da ima raznih bogova. Postojali su njegovi bogovi, a bilo je i drugih i među njima je vladala razlika. Iz ruku svojih bogova morao je da primi sve, bez obzira da li je to bilo pravedno ili ne.

Ali nije morao da trpi nepravdu drugih bogova. Njegovo je pravo da se brani zubima. I ovo bijaše zakon bogova.

Istoga dana je Bijeli Očnjak naučio još nešto o tome zakonu. Sakupljajući po šumi drva za vatru, Mit-Sah naiđe na ujednog momka. S njim je bilo i drugih momaka. Započe svađa među njima. A onda svi momci napadoše Mit-Saha. Ovaj se nađe u nevolji. Udarci su pljuštali po njemu sa svih strana. Bijeli Očnjak je isprva samo gledao. To se ticalo samo bogova, a ne i njega. A onda shvati da je to Mit-Sah, njegov sopstveni bog, i da se nalazi u nevolji. Ono što je Bijeli Očnjak učinio nije bilo plod razmišljanja. Luđački nastup gnjeva nagna ga da uskoči među borce. Samo pet minuta kasnije momci su bježali na sve strane, a neki od njih su krvarili, što je bio dokaz da zubi Bijelog Očnjaka nisu ostali besposleni. Kad Mit-Sah ispriča u logoru šta se desilo, Sivi Dabar naredi da se Bijelom Očnjaku da mesa. Naredi da mu daju mnogo mesa, a Bijeli Očnjak, sit i dremljiv pored vatre, znao je da je zakon dobio potvrdu.

Uporedo sa sticanjem ovakvih iskustava, Bijeli Očnjak je naučio i zakon svojine i dužnosti da čuva svojinu. Od zaštite gospodarevog tijela do čuvanja gospodareve svojine bio je samo jedan korak i on ga je brzo prešao. Sve što je pripadalo njegovom bogu moralo se braniti, čak i po cijenu da ujeda druge bogove. Takvo djelo po prirodi nije bilo samo svetogrдно nego i opasno. Bogovi bijahu svemoćni i pas nije mogao da im se suprotstavi, ali Bijeli Očnjak nauči da im se ispriječi divlje, ratoborno i bez straha. Dužnost je nadvladala strah i bogovi skloni da krađu brzo naučiše da ne diraju svojinu Sivoga Dabra.

U vezi s tim je Bijeli Očnjak uskoro zapazio da je bog koji hoće da ukrade obično plašljiv, spreman da pobjegne čim čuje uzbunu. Vidio je takođe da, ubrzo poslije uzbune, Sivi Dabar dolazi u pomoć. Na taj način je shvatio da lopov ne bježi od straha pred njim, nego pred Sivim Dabrom. Bijeli Očnjak nije lajao na uzbunu. On nikad nije lajao. Navikao je da skače pravo na protivnika i da ga ugrize ako može. Zbog svoje zle ćudi i usamljenosti,

a budući da se nije miješao s ostalim psima, on bijaše neobično pogodan da čuva gospodarevu imovinu; a u tome ga je Sivi Dabar podsticao i vježbao. Usljed toga, Bijeli Očnjak postade još u većoj mjeri divlji, neukrotiv i samotnan.

Mjeseći su prolazili, a savez između psa i čovjeka je postajao sve čvršći. To je bio drevni savez koji je sa čovjekom sklopio prvi vuk kad je došao iz divljine. I kao što su to činili svi sljedeći vukovi i divlji psi, Bijeli Očnjak je sam sebi izvodio sadržaj saveza. Pogodba je bila prosta. Da bi stekao boga od krvi i mesa, davao je svoju slobodu. Hrana i vatra, zaštita i društvo bijahu samo neke od stvari što ih je primio od boga. U zamjenu za to čuvao je bogu vlasništvo, branio mu tijelo, radio za njega i pokoravao mu se.

Imati boga znači služiti mu. Bijeli Očnjak je služio zbog dužnosti i straha, a ne iz ljubavi. Nije znao šta je ljubav. Nikad je nije iskusio. Kajči je predstavljala daleku uspomenu. Osim toga, on je napustio divljinu i sopstvenu vrstu i predao se čovjeku, ali su uslovi saveza bili takvi da on i kad bi opet sreo Kajči, ne bi napustio svoga boga da pođe s njom. Njegova privrženost čovjeku kao da bijaše zakon, jači od ljubavi prema slobodi, vrsti i majci.

Šesta glava GLAD

Sivi Dabar završi putovanje pred početak proljeća. Bio je mjesec april, i Bijeli Očnjak je upravo napunio godinu dana kad stigoše u zavičajno selo i Mit-Sah ga oslobodi amova. Iako još ne bijaše sasvim odrastao, Bijeli Očnjak je bio, izuzev Lip-lipa, najveći jednogodac u selu.

Bio je tu neki Basik, ostario i siv pas, koji bi u svojim mladim danima mogao samim pokazivanjem zuba natjerati Bijelog Očnjaka da povije rep i sklone mu se s puta. Gledajući ga, Bijeli Očnjak je sticao pojam o svojoj beznačajnosti, a sad je na isti način uočavao promjene i razvoj koji je doživio. Dok je Basik stario i slabio, mladost je Bijelom Očnjaku davala novu snagu.

Za vrijeme dok su sjekli tek ubijenog soba, Bijeli Očnjak je spazio promjenu koja je nastala u odnosu između njega i psa. Njemu dopade papak i komad koljenice, uz koju je bilo dosta mesa. On je, povukavši se iz gomile ostalih pasa – u stvari skriven za grm – jeo svoj dio kad Basik naletje na njega. Brže nego što je shvatio šta čini, on dva puta dohvati napadača zubima i odskoči u stranu. Basika iznenadi njegova neustrašivost i brzina napada. Stajao je posmatrajući tupo Bijelog Očnjaka, a krvava koljenica je ležala na tlu između njih.

Basik bijaše star i već je poznao sve veću hrabrost pasa koje je nekada gonio. Ta gorka iskustva je gutao mireći se mudro sa sudbinom. Nekada bi on u pravednom gnjevu skočio na Bijelog Očnjaka. Ali sad mu je ponestajalo snage i nije se usuđivao da to učini. Žestoko se nakostriješi i, preko kosti, zloćudno posmatraše Bijelog Očnjaka. A Bijeli

Očnjak poče da osjeća nekadašnji strah i učini mu se kao da se smanjuje, i poče da razmišlja kako da se povuče bez velike bruke.

I upravo tada Basik pogriješi. Da se zadovoljio samo prijetećim izgledom, sve bi se dobro svršilo. Bijeli Očnjak, već pokoleban, brzo bi se povukao i ostavio mu meso. Ali Basik nije čekao. Pobjedu je već smatrao svojom, te brzo zakorači do mesa. Kad nepažljivo savi glavu da ga onjuši, Bijeli Očnjak se malo nakostriješi. Čak ni tada ne bijaše prekasno da se stvar izgadi. Da je Basik samo stajao iznad mesa dignute glave i gledajući poprijeko, Bijeli Očnjak bi se na kraju povukao. Ali svježe meso je dražilo Basikove nosnice, a pohlepa ga je gonila da zagriže.

Ovo bijaše suviše za Bijelog Očnjaka. Mjesecima je ispoljavao prevlast nad ostalim psima u zaprezi i nije mogao podnijeti da stoji mirno i gleda kako mu drugi proždire meso. Napade, po običaju, bez upozorenja. Prvim ujedom razbuca Basikovo uho u rese. Ovaj bijaše zatečen iznenadnim napadom. Ali mu se, isto tako iznenada, dogodilo još nešto gore. Bi oboren na tle i ugrizen za vrat. Dok se naprezao da ustane, mladi pas mu dva puta zari zube u pleće. Sve se to zbilo neobično brzo. On uzalud jurnu na Bijelog Očnjaka, ali zubima dohvati samo vazduh. Idućeg trenutka mu je bila razderana njuška i on se teturajući povlačio.

Sad je položaj bio sasvim drukčiji. Nad koljenicom je stajao Bijeli Očnjak, kostriješio se i prijetio, dok je Basik bio nekoliko koraka dalje, spreman da se povuče. Nije se usudio da zametne borbu sa tom munjom, mada je još jednom s gorčinom spoznao da mu starost smanjuje snagu. Junački se trudio da sačuva dostojanstvo. Mirno okrete leđa mladom psu i koljenici kao da mu je ispod časti da im poklanja pažnju, i dostojanstveno se udalji. Tek kad se izgubi iz vida, stade da oliže krvavo rame.

Ovo je Bijelom Očnjaku dalo više samopouzdanja i ponosa. S manje ustezanja se kretao među odraslim psima; zauzimao je prema njima u manjoj mjeri pomirljiv stav. Nije tražio neprilike – daleko od toga. Jedino je zahtijevao pažnju. Zahtijevao je pravo da se nesmetano kreće i da se ne mora sklanjati s puta nijednom psu. Htio je da računaju s njim, i to je bilo sve. Nije više bilo moguće ne obraćati pažnju na njega i ignorisati ga kao ranije čopor štenadi, a i sada svu štenad koja su s njim bila u zaprezi. Štenad su se uklanjala s puta odraslim psima i morala su trpjeti da im ovi otimaju meso. Međutim, začuđeni stariji psi su morali kao sebi ravnog primati Bijelog Očnjaka, inokosnog, usamljenog, mrgodnog psa, koji jedva da je pogledao lijevo i desno, strašnog, nepristupačnog i stranog. Brzo su navikli da ga ostavljaju na miru – a već poslije malobrojnih sukoba su riješili da je tako najbolje.

Usred ljeta Bijeli Očnjak doživje nešto novo. Kaskajući, po običaju tiho, da istraži nov šator podignut na ivici sela za vrijeme dok je s lovcima gonio soba, on naiđe na Kajči. Zastade i pogleda je. On se nje sjećao nejasno, ali se ipak sjećao, ali se to nije moglo reći i za nju. Ona zaroza usne u poznatom prijetećem režanju i njegovo sjećanje postade jasnije. Vратише mu se uspomene na zaboravljeno doba prve mladosti i sjeti se svega što je bilo u vezi s tim režanjem. Ona bijaše za njega sve na svijetu prije nego što je upoznao bogove. Obuzeše ga stara sjećanja prema majci iz onog vremena. Radosno joj priđe, ali ga ona

dočeka očnjacima i razdera mu njušku. Nije mogao da shvati, ustuknuo je u nedoumici, začuđeno.

Kajči nije bila kriva za to. Vučja majka se svojih vučića ne sjeća poslije godine dana. Tako se ni ona nije sjećala Bijelog Očnjaka. On za nju bijaše strana životinja, uljez; njeni sadašnji vučići su joj davali pravo da se opire uljezima.

Jedan vučić dopuza do Bijelog Očnjaka. Oni bijahu polubrača, ali to nisu znali. Bijeli Očnjak radoznalo onjuši vučića, na što Kajči ponovo jurnu i još jednom ga uhvati zubima. Na to se on povuče. Stara sjećanja i asocijacije nestadoše da se više nikad ne jave. Posmatrao je kako Kajči liže vučića zastajući samo za čas da zareži na nj. Sada ona više nije predstavljala ništa za njega. Naučio je da se snalazi i bez nje. Zaboravio je šta je ona za njega značila. Za njega ona više nije postojala, isto kao ni on za nju.

Još je stajao, začuđeno i glupo, izgubljenih sjećanja, ne znajući čemu sve to, kad ga Kajči napade i treći put, riješena da ga sasvim otjera iz svoje blizine. Bijeli Očnjak dopusti da ga ona tjera. Ona bijaše ženka njegove vrste, a zakon vrste je branio mužjacima da se bore protiv ženke. On nije znao ništa o tome zakonu, jer zakon nije predstavljao uopštavanje stvoreno razumom, niti je bio nešto stečeno iskustvom. Osjećao ga je kao neki tajanstveni poriv, zahtjev instinkta – istog instinkta koji ga bijaše naveo da zavija noću prema mjesecu i zvijezdama, koji mu je usadio strah pred smrću i nepoznatim.

Prolazili su mjeseci. Bijeli Očnjak je ojačao, postao teži i temeljniji, dok mu se narav razvijala u pravcu koji je diktiralo nasljeđe i sredina gdje je živio. Njegovo nasljeđe moglo bi se uporediti sa ilovačom. Ona je sadržavala različite mogućnosti i mogla se oblikovati u raznim vidovima. Sredina je oblikovala ilovaču i davala joj određen oblik. Da Bijeli Očnjak nije prišao čovjekovoj vatri divljina bi ga oblikovala u pravoga vuka. Međutim, bogovi su ga postavili u drukčiju sredinu i postao je pas, doduše sličan vuku, ali ipak pas, a ne vuk.

I tako je od ilovače njegove prirode, djelovanjem sredine u kojoj je živio, njegova narav poprimila svojstven vid. Tome nije mogao izbjeći. Postajao je u sve većoj mjeri sumoran, inokosan, usamljen i divlji; a psi su sve bolje shvatali da je s njim lakše u miru nego u borbi, dok ga je Sivi Dabar iz dana u dan više cijenio.

Iako se činilo da je Bijeli Očnjak u svakom pogledu dostigao vrhunac snage, ipak je trpio od jedne slabosti. Nije podnosio da mu se smiju. Mrzio je smijeh ljudi. Mogli su da se smiju čemu hoće – to mu nije smetalo, samo ako se ne smiju njemu. Ali, čim bi počeli da se smiju njemu, obuzimao ga je najstrašniji gnjev. Inače ozbiljan, mrk i dostojanstven, postajao je do smjelosti bjesomučan kad bi se neko njemu smijao. Ovo bi ga tako razgnjevalo da se kasnije satima ponašao poput demona. Teško psu koji bi mu se u takvoj prilici zamjerio. Dobro je poznao zakon da bi se okrenuo protiv Sivoga Dabra. Sivi Dabar je imao tojagu i bogovsku glavu. Ali pse nije štitilo ništa osim bjekstva i oni su zaista bježali kad bi se Bijeli Očnjak pojavio bijesan zbog smijeha.

U trećoj godini njegova života među Indijancima na Mekenzijevoj rijeci zavlada velika glad. U toku ljeta nije bilo ribe. Te zime karibui ne pođoše uobičajenim pravcem. Sobova je bilo malo, a zečevi gotovo sasvim iščezoše. Grabljive životinje i zvijeri ugibahu.

U nedostatku prirodne hrane, malaksali od gladi, napadahu i proždirahu jedni druge. Preživješe samo oni najjači. Bogovi Bijelog Očnjaka živjeli su od lova. Stari i nemoćni među njima pomriješe od gladi. U logoru zavlada plač. Žene i djeca se lišavahu i ono malo hrane da bi ublažili glad lovaca, koji su, omršavjelih i upalih očiju, krstarili kroz šumu u uzaludnoj potrazi za divljaci.

Bogovi bijahu potjerani dotle da su jeli mekano uštavljenu kožu svojih mokasina i rukavica, dok su psi grizli amove s leđa, pa i same bičeve. Psi su jeli jedni druge, a i bogovi su jeli pse. Prvo su bili pojedeni najslabiji i najmanje vrijedni. Preostali psi su posmatrali i shvatali. Nekoliko najhrabrijih i najpametnijih odreče se vatre bogova, koja se pretvorila u klanicu, i pobjegoše u šumu, gdje na kraju skončaše od gladi ili ih proždriješe vukovi.

U to teško vrijeme i Bijeli Očnjak pobježe u šumu. On bijaše bolje opremljen za život nego ostali psi, jer ga je vodilo iskustvo stečeno dok je još bio vučić. Naročito je vješto vrebao male životinje. Ležao bi sakriven satima posmatrajući svaki pokret plašljive vjeverice, čekajući uz strpljenje veliko poput gladi koju je trpio, sve dok vjeverica ne siđe na zemlju. Čak ni tada se nije prenaljivao. Čekao bi sve dok ne bude siguran da će pograbititi vjevericu prije nego što joj uspije da se skloni na drvo. Upravo tada, a ne prije, sijevnulo bi iz svog skrovišta sivo đule, nevjerovatnom brzinom, nikad ne promašivši cilj – vjevericu koja nije bila dovoljno brza da umakne.

Iako je vješto hvatao vjeverice, nije se mogao najesti. Nije ih bilo dovoljno. Stoga je morao da lovi još sitnije životinje. Tako ga je mučila glad da mu nije bilo ispod časti iskopavati šumske miševe iz njihovih podzemnih gnijezda. Niti je odbijao da se bori s lisicom, koja bijaše gladna kao i on, ali mnogo okretnija.

Kad ga je pritisla najljuća glad, prikrao se opet vatri bogova, ali joj nije prišao. Vrebao je iz šume, čuvajući se da ga ne otkriju, i pljačkao zamke u rijetkim prilikama kad bi se u nju uhvatila divljač. Jednom je iz zamke koju bijaše postavio Sivi Dabar ukrao zeca upravo kad je Sivi Dabar doteturao kroz šumu sjedajući počesto da se odmori, jer bijaše slab i bez daha.

Jednog dana Bijeli Očnjak naiđe na mladog vuka, mršavog i usukanog, razglavljenog od gladi. Da nije i sam bio gladan, Bijeli Očnjak bi pošao s njim i možda bi se našao u nekom čoporu sa svojom divljom braćom. Ali ovako, on obori mladog vuka, zakla ga i pojede.

Činilo se da mu je sreća sklona. Kad god bi ga glad najžešće pritisla, našao bi kakav plijen. S druge strane, kad bi više oslabio, nije, na sreću, nailazio na nekog većeg grabežljivca. Tako bijaše snažan, hraneći se dva dana mesom risa, kad se našao oči u oči sa čoporom gladnih vukova. Hajka je bila duga, ali im je, bolje uhranjen, konačno umakao. I ne samo to nego se i vratio trčeći ukrug i zaklao jednog od svojih iznurenih progonitelja.

Zatim napusti taj kraj i ode u dolinu gdje bijaše rođen. Ovdje, u staroj jazbini, naiđe na Kajči. I ona je, po staroj navici, napustila negostoljubive vatre bogova i vratila se u staro skrovište da okoti mlade. Od ovoga legla je živjelo samo još jedno, ali kad Bijeli Očnjak stiže, ni tome jednome ne bijaše preostalo da duže poživi. Mladunčad nije imala nikakvog

izgleda za vrijeme takve gladi.

Kajči ga ne dočeka nimalo prijazno. Međutim, Bijelom Očnjaku bijaše svejedno. On je prerastao majku. Stoga se okrete i mudro ode uz rijeku. Kod ušća pritoke krenu lijevo, gdje nađe jazbinu risa, s kojim su on i majka davno vodili borbu. Ovdje ostade jedan dan u napuštenoj jazbini da se odmori.

Početakom ljeta, u posljednjim danima gladi, sreće Lip-lipa, koji je također bio pobjegao u šumu, gdje je bijedno životario. Bijeli Očnjak nađe na njega sasvim neočekivano. Oboje su kasali u suprotnim pravcima duž padine brda i sretoše se oči u oči kod jedne izbočene stijene. Zastadoše uznemireni i podozrivo se posmatrahu.

Bijeli Očnjak je izgledao sjajno. Imao je sreće u lovu i čitave sedmice se dobro hranio. Štaviše, bio je još punog želuca od posljednje lovine. Ali u času kad spazi Lip-lipa, dlaka mu se nakostriješi duž cijelih leđa. To je bilo nehotično – pojava koja je ranije uvijek pratila njegovo duševno stanje izazvano Lip-lipovim nasiljem i proganjanjem. Kao što se nekada kostriješio i režao videći Lip-lipa, tako se i sada automatski nakostriješio i zarežao. Nije gubio vrijeme. Posao je obavio temeljito i brzo. Lip-lip pokuša da se povuče, ali ga Bijeli Očnjak napade oštro, ramenom o rame. Lip-lip se prevrte i pade na leđa. Zubi Bijelog Očnjaka mu se zariše u mršavi vrat. Nastade borba sa smrću, koju je Bijeli Očnjak posmatrao obilazeći ga ukrućenih nogu. Zatim nastavi put kaskajući dalje duž obronka.

Poslije toga stiže, jednoga dana, na ivicu šume, gdje se uzana čistina spuštala do rijeke Mekenzi. Ovuda je već ranije išao, dok je bilo pusto, ali sada se na tome mjestu dizalo indijansko selo. Krijući se još među drvećem, zastade da izvidi stanje. Bilo mu je poznato sve što je vidio, čuo i osjetio njuhom.

Ali prizor, glasovi i miris bijahu drukčiji nego u vrijeme kad je pobjegao. Nije bilo jecaja ni plača. Uši mu pozdraviše zadovoljni glasovi, a kad ču ljutit povik neke žene, znao je da je to gnjev punog želuca. Vonjala je riba. Bilo je hrane. Glad bijaše prošla. Hrabro izađe iz šume i dokasa u selo, pravo pred šator Sivoga Dabra. Sivi Dabar nije bio tu, ali ga Klu-Kuč dočeka veselim povicima i čitavom tek uhvaćenom ribom, a on leže da sačeka gospodarev povratak.

ČETVRTI DIO

Prva glava

NEPRIJATELJ VRSTE

Da je u prirodi Bijelog Očnjaka postojala i najmanja mogućnost bratimljenja sa

sopstvenom vrstom, i ona bi bila nepovratno izgubljena kad je postao vođa zaprege. Jer sad su ga psi mrzili, mrzili ga zbog viška mesa koje mu je davao Mit-Sah; mrzili ga zbog svih naklonosti – stvarnih ili umišljenih – koje je uživao; mrzili ga jer im je stalno bježao naprijed na čelu zaprege mašući čupavim repom dok ih je neprekidno izmicanje njegovih stražnjih nogu dovodilo do ludila.

Bijeli Očnjak je isto tako mrzio njih. Položaj vođe u zaprezi predstavljao je za njega sve prije nego povlasticu. Gotovo nije mogao da podnosi bježanje pred lajavim čoporom iz koga je svakoga psa tri godine tukao i držao u vlasti. Ali morao je da podnosi, ili da propadne, a životna snaga u njemu nije dozvoljavala da propadne. U času kad bi Mit-Sah naredio da se krene, cijela zaprega bi uz divlje i požudne krike skočila prema Bijelom Očnjaku na čelu.

Nije se mogao braniti. Kad bi se okrenuo prema njima, Mit-Sah bi ga ošinuo oštrim bičem po njušci. Preostalo mu je samo da trči. Repom i stražnjim nogama nije smio dočekati lajavu hordu. Teško da bi to bilo pogodno oružje za odbranu od mnoštva nesmiljenih očnjaka. Stoga je bježao kršeći sopstvenu prirodu i ponos svakim skokom, a skakao je po cijeli dan.

Nije moguće kršiti prirodne pojave a da se priroda ne osveti. To je bilo kao kad se dlaka koja raste iz tijela savije neprirodno u suprotnom smjeru, pa uraste u tijelo, zagnoji se i boli. Tako bijaše i s Bijelim Očnjakom. Osjećao je silan nagon da skoči među čopor, koji mu je lajao za petama, ali volja bogova to nije dozvoljavala, a za tom voljom nalazio se desetak metara dug bič, ispreden od karibuovih crijeva. Stoga je Bijeli Očnjak mogao samo da se grize u srcu od gorčine i da sve jače mrzi i postaje zlobniji uporedo sa divljačnošću i neukrotivošću sopstvene prirode.

Ako je ikada iko bio neprijatelj sopstvene vrste, to je bio Bijeli Očnjak. Nije tražio milosti, niti je praštao. Stalno su ga grizli i rovašili zubi čopora, a i on je stalno na njima ostavljao tragove svojih zuba. Za razliku od ostalih vođa zaprega koji bi se, stigavši u logor, ispregnuti, pribijali uz bogove da se sačuvaju, Bijeli Očnjak je prezirao takvu zaštitu. Smiono se kretao po logoru osvećujući se noću za ono što je pretrpio danju. U vrijeme dok još nije bio vođa zaprege, čopor se bio navikao da mu se sklanja s puta. Ali sada je bilo drukčije. Uzbudeni samim tim što su ga cijeli dan progonili, u podsvijesti su sačuvali njegov lik u bjekstvu i, savladani osjećanjem moći što ih je opijalo u toku dana, nisu mogli podnositi da mu se uklanjaju. Kavga bi se završla čim bi se pojavio među njima. Svaki mu je korak bio praćen reľanjem, škljocanjem zuba i mumljanjem. Pa vazduh koji je udisao bijaše zasićen mržnjom i zloćom, što je samo pojačavalo i njegovu mržnju i zloću.

Kad bi Mit-Sah uzvikom zaustavljao zapregu, Bijeli Očnjak bi stao. U početku je to stvaralo gužvu među psima. Svi bi skočili na omrznutog prednjaka, ali su uloge sad bile izmijenjene. Štitio ga je Mit-Sah, u čijoj ruci je fijkao bič. Tako su psi naučili da ne smiju dirati Bijelog Očnjaka kad god se zaprega zaustavi po naredjenju. Međutim, kad bi zaprega stala bez naredbe, bilo im je slobodno da ga napadnu i unište ako mogu. Poslije nekoliko pokušaja, Bijeli Očnjak se više nije zaustavljao bez naredjenja. On je brzo učio. Stvarnost je

zahtijevala da uči brzo, jer inače ne bi mogao opstati u surovim uslovima koji su mu dopuštali da živi.

Ali psi nisu mogli nikako naučiti da ga u logoru ostavljaju na miru. Goneći ga i prkoseći mu danju, uvijek su zaboravljali nauk protekle noći, a uveče bi morali ponovo da stiču isto iskustvo, koje će opet sutra zaboraviti. Uz to je postojao još jedan jači razlog njihovoj mržnji. Osjećali su da između njih i njega postoji neka razlika – što je već samo po sebi dovoljan razlog za neprijateljstvo. Poput njega, i oni bijahu pripitomljeni vukovi, ali oni su pripitomljivani pokoljenjima. Bijahu izgubili mnoga obilježja divljine tako da je divljina za njih bila nepoznata i strašna, uvijek prijeteća i ratoborna. A on je izgledom, ponašanjem i sklonostima pripadao divljini. Simbolizovao je divljinu i predstavljao njeno otjelovljenje i stoga su se oni, pokazujući mu zube, branili od snaga razaranja koje su vrebale u sjeni šume i u tami izvan dometa logorske vatre.

Nešto su psi ipak naučili, a to je da budu stalno na okupu. Za svakoga od njih pojedinačno Bijeli Očnjak bijaše suviše strašan. Suprotstavljali su mu se zajednički, inače bi ih sve poklao u noći, jednog po jednog. Ovako mu se nije pružala prilika da ubije nijednoga. Mogao je da obori psa na tle, ali bi čopor nasrnuo prije nego što je imao vremena da zubima zada smrtonosan ujed za grlo. Cijela zaprega se zbijala i suprotstavljala mu se već na prvi znak neprijateljstva. Psi su se kavžili i među sobom, ali je sve to smjesta zaboravljeno čim bi se sukobili sa Bijelim Očnjakom.

S druge strane, Bijeloga Očnjaka nisu mogli da ubiju, ma koliko pokušavali. On je za njih bio prebrz, suviše opasan i mudar. Izbjegavao je svaki ćorsokak i uvijek bi se povlačio kad bi mu se činilo da će biti opkoljen. Nijedan od njih nije imao dovoljno snage da ga obori na tle. Noge su mu se pripijale uz tle istom upornošću kojom se on pripijao uz život.

Uostalom, održati se na nogama, značilo je preživjeti u toj neprekidnoj borbi protiv čopora, a to je Bijelom Očnjaku bilo poznato bolje nego ikome drugom.

Tako je postao neprijatelj sopstvene vrste, pripitomljenih vukova, koji bijahu omekšali uz čovjekove vatre i oslabili zaštićeni sjenkom ljudske snage. Bijeli Očnjak bijaše ogorčen i neumoljiv. Tako je bila oblikovana ilovača njegove naravi. Svim psima je objavio osvetu. Tako strašna bijaše njegova osveta da se Sivi Dabar, i sam surov divljak, morao čuditi njegovoj divljačnosti. Kleo se da nikada nije bilo takve životinje, a na sličan način se zaklinjahu Indijanci u tuđim selima kad bi računali koliko im je poklao pasa.

Kad je Bijelom Očnjaku bilo gotovo pet godina, povede ga Sivi Dabar još jedanput na dugo putovanje. Dugo vremena poslije toga pamtila se pustoš koju je on izazvao među psima u mnogim selima duž rijeke Mekenzi, preko Stijenjaka i niz Rijeku bodljikavog praseta, sve do Jukona. Bijesno je iskaljivao osvetu nad sopstvenom vrstom. Bijahu to obični psi, koji nisu ništa sumnjali. Nisu očekivali njegovu brzinu i neposrednost, napade bez ikakvog upozorenja. Nisu znali da je on munja koja ubija. Kostriješili su se prema njemu, izazivački ukrućenih nogu, a on nije trošio nimalo vremena za uvod, nego je skakao u akciju kao čelična opruga, hvatao ih za grlo i klao prije nego što su mogli da shvate šta se događa i da se snađu od čuda.

Postao je vrlo vješt borac. Štedio je snagu. Nikad je nije razbacivao, niti se hvatao ukoštac. Bio je suviše brz da bi to činio, a kad bi promašio, opet se brzo povlačio. Imao je do najvišeg stepena razvijenu vuču naviku da izbjegava borbu izbliza. Nije podnosio duži dodir tuđeg tijela. To mu se činilo opasnim. Morao je da se odvoji, da bude slobodan, na sopstvenim nogama, ne dodirujući ništa živo. Bio je prožet divljinom, koja se ispoljavala putem njega. Ovo se još više pojačalo izgnaničkim životom koji je vodio sve od najranije mladosti. U dodiru se krila opasnost. To je bila zamka, zamka u svakoj prilici, a strah od zamke bijaše duboko usađen u njemu i tim strahom bijaše sav prožet.

Stoga tuđi psi nisu mogli da se ravnaju s njim. Izbjegavao je njihove očnjake. On bi ih potukao, ili bi se povlačio neozlijeđen. Prirodno je da je bilo izuzetaka. Ponekad bi ga napalo više pasa odjedanput, pa bi ga izgrizli prije nego što bi uspio da umakne. Ponekad bi ga ozlijedio i pas pojedinac. Ali to su sve bili nesrećni slučajevi. Uglavnom, bijaše postao tako vješt borac da je prolazio neozlijeđen.

Posjedovao je još jedno preimućstvo – da tačno procjenjuje vrijeme i udaljenost. Nije to bilo svjesno. On takve stvari nije proučavao. Oči su mu tačno zapažale, a živci su precizne slike donosili do mozga. Njegovi organi bijahu bolje prilagođeni nego organi prosječnog psa. Zajednički su funkcionisali bolje i postojanije. Ostvarivao je neuporedivo bolju koordinaciju živaca, duha i mišića. Kad bi mu oči dostavile mozgu pokretnu sliku neke akcije, mozak je bez vidljivog naprezanja uočavao prostor koji omeđava tu akciju i određivao vrijeme potrebno za njegovo izvršenje. Tako je mogao da se ukloni sukobu drugoga psa, ili napadu njegovih očnjaka, dok bi istovremeno, u djeliću sekunde, sam izvršio napad. Njegov mozak i tijelo sačinjavali su savršeniji mehanizam. Za to nije bilo potrebno hvaliti njega. Priroda ga je nadarila bogatije nego prosječnu životinju i to bijaše sve.

U ljeto Sivi Dabar stiže u Fort Jukon. Sivi Dabar je krajem zime prešao razvođe što dijeli Mekenzi i Jukon, a proljeće je proveo loveći duž zapadnih obronaka Stijenjaka. A zatim, kad se otopio led na Rijeci bodljikavog praseta, sagrađio je kanu i odveslao niz rijeku do njenog ušća u Jukon, nedaleko od Polarnog kruga. Tu se nalazila utvrda kompanije Hadzon Bej. Bilo je mnogo Indijanaca, mnogo hrane i nepoznatih uzbuđenja. Bilo je ljeto 1898. godine, kad su hiljade kopača zlata polazile na Jukon, u Dozon i na Klondajk. Mnogi od njih putovahu već godinu dana, a od cilja su ih dijelile još stotine kilometara. Svaki od njih putovao je najmanje 8 hiljada kilometara, a bilo ih je i s drugoga kraja svijeta.

Sivi Dabar se zaustavi. I do njega bijaše dopro glas o zlatnoj groznici, pa je došao s nekoliko svežanja krzna i još jednim svežnjem mokasina i rukavica prošivenih uzicom od upredenih crijeva.

Ne bi on pošao tako daleko da nije očekivao bogatu zaradu. Međutim, ono što je očekivao bijaše neznatno u poređenju sa stvarnim dobitkom. Računao je da će, u najbolju ruku, zaraditi sto na sto, a zaradio je hiljadu na sto. Kao pravi Indijanac, ostao je da trguje, oprezno i polako, čak i kad bi morao da se zadrži cijelo ljeto i ostatak zime dok ne proda

svu robu.

U Fort Jukonu je Bijeli Očnjak prvi put vidio bijele ljude. U poređenju s Indijancima, koje je poznao, to bijahu bića drugog soja, neka viša vrsta bogova. Zadiviše ga nadmoćnijom snagom, a moć bogova se zasniva na snazi. Bijeli Očnjak to nije zaključio razmišljajući, niti je izvodio zaključak da su bijeli bogovi nadmoćniji. To je bilo samo njegovo osjećanje, ali stoga ne i manje snažno. Dok bijaše sasvim malen, veliki šatori su za njega predstavljali izraz snage, a sada je na isti način bio zadivljen kućama u velikoj utvrdi građenim od debelih greda. To je bila moć. Ovi bijeli bogovi su snažni. Oni su znali da stvarima upravljaju vještije nego bogovi koje je on do sada poznao, a među kojima je najmoćniji bio Sivi Dabar. Pa ipak je Sivi Dabar bio kao dijete među ovim bjelokožim bogovima.

Bijeli Očnjak je, doduše, sve to samo osjećao. On toga nije bio svjestan. Međutim, životinja djeluje više prema osjećanju nego razmišljajući; i sve što je Bijeli Očnjak sada činio bijaše zasnovano na osjećanju da su bijeli ljudi nadmoćniji bogovi. Bili su mu, u prvom redu, veoma sumnjivi. Ko bi mogao znati kakve strahote oni kriju, na koji način mogu da nanesu bol. Radoznalo ih je posmatrao, sve u strahu da ga ne primijete. U prvo vrijeme se zadovoljavao da se šunja naokolo i posmatra ih sa pristojne udaljenosti. Onda je vidio da se nikakvo zlo ne događa psima koji su stajali uz njih, pa se i on približi.

I on je izazivao njihovu radoznalost. Odmah su zapažali njegov vučji izgled i pokazivahu ga jedan drugome. Ovo je Bijelom Očnjaku bilo sumnjivo, pa se povuče pokazujući zube kad su pokušali da mu priđu. Ni jednom nije uspjelo da ga dodirne rukom, a i bolje je da nije.

Bijeli Očnjak je ubrzo saznao da ovdje živi mali broj tih bogova – ne više od njih desetak. Svaki drugi ili treći dan uz obalu je pristajao parobrod (još jedno golemo oličenje sile) i ostajao je po nekoliko sati. Bijeli ljudi su tim brodovima stizali i opet odlazili. Činilo se da tih bijelih ljudi ima vrlo mnogo. Već prvoga dana ih je vidio više nego što je vidio Indijanaca u toku čitavog života. Kasnije su, iz dana u dan, stalno dolazili novi uz rijeku, zaustavljali se, a onda ponovo išli dalje uz rijeku, gdje su se gubili iz vida.

Mada su bijeli bogovi bili svemoćni, njihovi psi nisu mnogo vrijedjeli. To je Bijeli Očnjak ubrzo shvatio miješajući se među one što su izlazili na obalu sa svojim gospodarima. Bilo ih je svakakvih oblika i uzrasta. Neki imadahu kratke noge – prekratke; drugima su noge bile duže – ali preduge. Mjesto krzna su imali rjeđu dlaku, a neki sasvim rijetku. Nijedan nije znao da se bori.

Bilo je razumljivo da se Bijeli Očnjak, neprijatelj sopstvene vrste, borio protiv njih. On je to činio i ubrzo je počeo da ih veoma prezire. Ti bespomoćni mekušci su mnogo larmali i neprestano se saplitali pokušavajući da snagom postignu ono što je on činio okretnošću i lukavstvom. Jurnuli bi na njega larmajući. On bi odskočio u stranu. Oni ne bi znali šta se dogodilo, a u tom trenutku bi ih on udarcem u rame prevrnuo na tle i zario im zube u grlo.

Ponekad bi udarac uspio i preklani pas bi se valjao na zemlji dok ne bi pritrčali

indijanski psi, koji su čekali, i rastrgli ga na komade. Bijeli Očnjak bijaše mudar. Već odavna je znao da se bogovi ljute kad im neko ubije psa. Ni bijeli ljudi nisu predstavljali izuzetak. Stoga se zadovoljavao da obori kojega između njihovih pasa, da mu zubima rasiječe grlo i udalji se ostavljajući čoporu da završi svirepi posao. Tada bi priskakali bijeli ljudi iskaljujući žestoko svoj gnjev na čoporu, dok bi Bijeli Očnjak slobodno odlazio. On bi zastao malo podalje i posmatrao kako njegove drugove tuku kamenjem, tojagama, sjekirama i svakakvim drugim oruđem. Bijeli Očnjak bijaše veoma mudar.

I njegovi drugovi su na svoj način postali mudriji. Bijeli Očnjak je u tome smislu napredovao uporedo s njima. Shvatali su da je najbolja prilika za igru kad brod tek pristane uz obalu. Čim bi dva ili tri tuđa psa bila oborena i zaklana, bijeli ljudi bi svoje životinje vukli nazad na palubu i divlje se osvećivali napadačima. Jedan bijelac, videći kako mu pred očima rastrgnuše na komade psa ptičara, izvuče revolver, opali redom šest puta i već je šest pasa ležalo mrtvo, ili je upravo skapavalo. Bijelom Očnjaku se ovaj novi dokaz moći ureza duboko u pamćenje.

Bijeli Očnjak se zabavljao. Nije volio sopstvenu vrstu, a bio je dovoljno lukav da se izvuče nepovrijeđen. U početku mu je ubijanje pasa bijelih ljudi bilo rasonoda, ali s vremenom postade glavno zanimanje. Nije imao šta da radi. Sivi Dabar je trgovao i bogatio se. Stoga se Bijeli Očnjak s ozloglašanim čoporom indijanskih pasa muvao po pristaništu čekajući dolazak parobroda. Dolaskom broda počinjala bi zabava. Čopor bi se raspršio već za nekoliko minuta, čim bi se bijeli ljudi snašli poslije prvog iznenađenja. Zabava bi bila završena sve do dolaska sljedećeg parobroda.

Ipak, teško bi se moglo reći da je Bijeli Očnjak pripadao čoporu. Nije se miješao s ostalim psima, nego je ostajao po strani, uvijek sam. Čopor ga se čak bojao. Istina je da su radili zajednički. On bi zametnuo kavgu sa tuđim psom, dok bi čopor čekao. A kad bi psa oborio, čopor je pritrčavao da ga dokrajči. Ali je takođe istina da se on tada povlačio ostavljajući čopor na milost i nemilost gnjevnim bogovima.

Nije bilo teško zametnuti kavgu. Bilo je dovoljno da se pojavi kad bi tuđi psi stupili na obalu. Čim bi ga vidjeli, jurnuli bi na nj. Gonio ih je njihov instinkt. On je za njih predstavljao divljinu, nešto nepoznato i strašno, uvijek prijeteće, ono što je vrebalo iz mraka oko prvobitne vatre kad su oni, mijenjajući svoj nagon, počinjali da se boje divljine iz koje su potekli, a zatim je napustili, izdali. S koljena na koljeno, svim pokoljenjima je bio duboko urezan strah pred divljinom. Stoljećima je divljina za njih bila užas i uništenje. I za cijelo to vrijeme gospodari su im dozvoljavali da ubijaju divlje životinje. Na taj način su zaštićivali i sebe i bogove, s kojima su živjeli.

Ti psi, stigavši tek sa mekušnog juga, silazeći preko daske s broda na obalu Jukona, čim bi ugledali Bijeloga Očnjaka, osjetili su neodoljiv nagon da jurnu na njega i da ga unište. Sasvim isti instinkt osjećali su i psi koji su možda odrasli u gradu. Oni nisu samo svojim očima vidjeli vučje stvorenje, koje je stajalo pred njima u jasnoj svjetlosti dana. Gledali su ga i očima svojih predaka, a naslijeđeno pamćenje im je govorilo da je Bijeli Očnjak vuk, te su se sjetili drevnog neprijateljstva.

Sve ovo je doprinosilo da Bijeli Očnjak provodi dane u zabavi. Ako je tuđe pse sama njegova pojava izazivala da ga napadaju, utoliko bolje za njega, a gore za njih. Oni su ga posmatrali kao svoj zakoniti plijen, a isto tako je i on gledao njih.

Nije on uzalud ugledao svjetlost dana u pustoj jazbini, vodio svoje prve borbe protiv ptarmigana, lasice i risa. Nisu uzalud prvi dani njegovog života bili zagorčani progonima Lip-lipa i čopora štenadi. Da je sve to bilo drukčije, i on bi sada bio različit. Da nije bilo Lip-lipa, on bi svoje prve dane bio proveo igrajući se sa štenadi, odrastao bi više nalik na psa i bio bi naklonjen psima. Da je Sivi Dabar bio sklon pažnji i ljubavi, mogao je iz dubine prirode Bijeloga Očnjaka izvući sve ljubazne osobine. Ali nije bilo tako. Ilovača Bijeloga Očnjaka oblikovala se sve dok nije postao ono što je bio – mrgodan, inokosan, neljubazan i surov, neprijatelj sopstvene vrste.

Druga glava LUDI BOG

Malobrojni su bili bijeli ljudi nastanjeni u Fort Jukonu. Već dugo su živjeli u toj zemlji i sami sebe nazivali kvascem i bijahu veoma ponosni zbog toga. Prezirali su sve ostale ljude, pridošlice. Oni koji su se iskrcavali s parobroda bili su novi. Zvali su ih čečakos, a oni su se vrijeđali svaki put kad bi se pomenula ta riječ. Oni su hljeb pripravljali sa praškom za pecivo. Samo zbog ove razlike su im zavidjeli "kvasci", koji su kruh mijesili s kvasom, jer nisu imali praška za pecivo.

To, međutim, nije značilo ništa. Ljudi iz tvrđave su prezirali došljake i zabavljali se njihovim neprilikama. Naročito su se zabavljali posmatrajući gužvu koju među psima došljaka izazivahu Bijeli Očnjak i njegova ozloglašena banda. Kad god bi stigao parobrod, ljudi iz tvrđave nisu propuštali da siđu na obalu i posmatraju komediju. Jedva su čekali takvu priliku radujući se unaprijed, isto kao indijanski psi, a nisu štedjeli pohvala divljoj i lukavoj ulozi koju je pri tome igrao Bijeli Očnjak.

Jedan između njih je naročito uživao u toj zabavi. On bi dotrčao čim odjekne zvuk brodske sirene, a kad bi se završila posljednja borba, kad bi se Bijeli Očnjak i čopor razišli, vraćao bi se tužna lica u tvrđavu. Ponekad, u trenutku kad bi neki mekušni pas s juga pao u smrtnom ropcu pod zubima Bijelog Očnjaka, taj čovjek ne bi mogao da se uzdrži, nego bi skakao i vrištao od radosti. I uvijek je oštro i pohlepno posmatrao Bijeloga Očnjaka.

Ovoga čovjeka su ostali stanovnici tvrđave zvali "Ljepota". Niko mu nije znao pravo ime, nego su ga u tome kraju svi zvali Ljepota Smit. Međutim, on bijaše sve drugo, samo ne lijep. Ta suprotnost je bila razlog što su mu dali takav nadimak. On bijaše neizmjereno ružan. Priroda se okrutno poigrala s njim. Bijaše malen, a na mršavom tijelu stajala je izvanredno suvonjava glava. Tjeme mu se završavalo šiljasto. Dok bijaše dječak, prije nego što ga prozvaše "Ljepota", drugovi su ga zvali "Čioda".

Zatiljak mu se od tjemena spuštao strmo prema vratu, a sprijeda se lobanja rušila do niskog i neobično širokog čela. Počev odavde, činilo se da se priroda pokajala zbog svoga tvrđičluka, pa ga je bogato nagradila crtama lica. Oči mu bijahu velike i razmaknute tako da je među njima bilo mjesta za još dva oka. U odnosu na sve ostalo, lice mu bijaše grdno veliko. Da bi ostvarila potreban prostor, priroda mu je dala izvanredno isturenu vilicu, široku i masivnu, povučenu prema dolje, tako da se činilo kao da dotiče grudi. Ovo se činilo vjerovatno stoga što tanki vrat nije mogao da podnese toliki teret.

Ovakva vilica je davala utisak nesmiljene odlučnosti. Međutim, nešto je nedostajalo, možda usljed preuveličanosti. Možda je vilica bila suviše glomazna. U svakom slučaju je pojava varala.

Ljepota Smit bijaše poznat uzduž i poprijeko kao najjadnija od svih plašljivih kukavica. Sliku su dopunjavali veliki žuti zubi, koji su virili između tankih usana kao u zvijeri. Oči mu bijahu žute i zamućene. Kao da je priroda bila istrošila sve zalihe pigmenta, pa je za njega imala samo ostatke. I kosa mu bijaše rijetka i nepravilnog rasta, žućkasta i prljavožuta, stršeći na glavi i po licu u neočekivanim čupercima i pramenovima, kao kad vjetar poremeti klasje.

Ukratko, Ljepota Smit bijaše nakaza, a krivica za to ležala je drugdje. On nije bio odgovoran. Njegova ilovača bijaše tako oblikovana prilikom stvaranja. On je kuvao za ostale stanovnike tvrđave, prao je posuđe i obavljao ostale prljave poslove. Oni ga nisu prezirali. Trpili su ga onako ljudski, kao što se podnosi svako stvorenje prema kojemu je priroda bila okrutna. Oni su ga se i bojali. Njegov kukavički gnjev izazivao je kod njih bojazan da ne opali nekome metak u leđa, ili da im ne pomiješa otrov u kavu. Ali neko je morao kuvati, a uprkos svim manama, Ljepota Smit je znao da kuva.

Taj čovjek je posmatrao Bijelog Očnjaka, uživao u njegovoj divljoj hrabrosti i želio da ga dobije. Već u samom početku je pokušavao da se približi Bijelom Očnjaku. Bijeli Očnjak ga je isprva ignorisao. A kasnije, kad je sve upornije pokušavao da mu pride, Bijeli Očnjak se rogušio, pokazivao zube i uzmicao. Taj čovjek mu se nije sviđao.

Osjećao je da je zao. Osjećao je da se u njemu krije zloća i bojao se pružene ruke i ljubaznih riječi. Mrzio je čovjeka zbog svega toga.

Niža stvorenja lako razlikuju šta je dobro, a šta zlo. Dobro je sve što pruža olakšanje, zadovoljstvo i što ublažava bol. Zato treba voljeti sve što je dobro. Zlo je sve što je povezano s neudobnošću, prijetnjom i boli i stoga zaslužuje mržnju. Bijeli Očnjak je osjećao da je Ljepota Smit zao. Iz njegovog nakaznog tijela i izopačenog duha izbijala su nezdrava zračenja na neki skriven način, kao što se magla diže iz malaričnih močvara. Bijeli Očnjak je osjećao, ne razmišljanjem niti svojim čulima, nego nekim drugim neznanim i dalekim saznanjem, da je taj čovjek zao i opasan, da je rđav i da ga treba mrzjeti.

Bijeli Očnjak bijaše u logoru Sivoga Dabra kad je Ljepota Smit prvi put došao u posjetu. Prije nego što će ga vidjeti, Bijeli Očnjak je čuo udaljen i slab topot njegovih nogu, poznao ga je i počeo da se kostriješi. Udobno je ležao i odmarao se, ali brzo ustade i, kad je

posjetilac stigao, otrča pravim vučjim korakom na kraj logora. Nije znao o čemu je riječ, ali je vidio kako taj čovjek razgovara sa Sivim Dabrom. Jednom čovjek upre prstom u njega, a Bijeli Očnjak zareža, kao da se ruka spuštala nad njega, a ne da je gotovo dvadeset metara daleko. Čovjek se na to nasmija, a Bijeli Očnjak zamače u zaklon šume osvrćući se dok je nečujno trčao.

Sivi Dabar ne htjede da proda psa. Obogatio se trgujući i ništa mu nije bilo potrebno. Osim toga, Bijeli Očnjak bijaše dragocjena životinja, najjači zaprežni pas što ga je ikada imao i najbolji vođa. Takvog psa nije bilo na Mekenziju ni na Jukonu. Znao je da se bori. Ubijao je druge pse vješto kao što ljudi ubijaju komarce. (Na ovo se zakrijesiše oči Ljepote Smita, koji požudno obliza jezikom svoje tanke usne.) Ne, Bijeli Očnjak nije na prodaju, ni po kakvu cijenu.

Međutim, Ljepota Smit je znao kako treba razgovarati s Indijancima. Često je dolazio u logor Sivog Dabra i uvijek je pod kapom nosio skrivenu bar jednu crnu bocu. Jedno od svojstava viskija sastoji se u tome što pojačava žeđ. Sivi Dabar poče da žedni. Njegovo nadraženo nepce i ožeženi želudac počеше da traže još više toga pića što tako pali, dok mu je mozak, zamagljen alkoholom, na koji nije bio naviknut, pristajao da plati svaku cijenu. Poče da se topi novac što ga bijaše dobio za prodana krzna, rukavice i mokasine. Trošio je sve brže, a kako mu se kesa smanjivala, tako je postajao sve razdražljiviji.

Na kraju nestade i novca i stvari i moći rasuđivanja. Ne ostade mu ništa osim žeđi – velike želje, koja je rasla uporedo sa svakim dahom što ga je trijezan udisao. Tada Ljepota Smit ponovo povede razgovor o prodaji Bijeloga Očnjaka, ali ovaj put ponudi da plati bocama, a ne dolarima, tako da Sivi Dabar pristade da se pogađa.

– Ti uzmeš pas, nosiš njemu, dobro – bijaše njegova posljednja riječ.

Boce bijahu isporučene, ali poslije dva dana Ljepoti Smitu reče Sivi Dabar: – Ti uzmeš pas.

Bijeli Očnjak se ušunjao u logor jedne večeri i legao uzdahnuvši zadovoljno. Nije bilo strašnoga bijeloga boga. Već danima je on sve življe želio da ga uhvati, pa je Bijeli Očnjak bio prinuđen da izbjegava logor. On nije znao kakvo mu zlo prijeti od tih upornih ruku. Znao je samo da mu prijeti nekakvo zlo i da je najbolje držati se podalje.

Ali tek što je legao, Sivi Dabar dotetura do njega i veza mu oko vrata kožni remen. Zatim sjede pored Bijelog Očnjaka držeći kraj remena u ruci. U drugoj ruci mu bijaše boca, koju je svaki čas dizao iznad glave, na što bi uslijedilo klokotanje tečnosti.

Tako prođe jedan sat, a onda se čuše koraci čovjeka koji se približavao. Prvo ih je čuo i poznao Bijeli Očnjak, te se narogušio, dok je Sivi Dabar pijano klimao glavom. Bijeli Očnjak pokuša da polako izvuče remen iz gospodareve ruke, ali se labavi prsti čvrsto stisnuše i Sivi Dabar se trže.

Ljepota Smit uđe u logor i stade iznad Bijelog Očnjaka. Ovaj je tiho režao na strašnoga čovjeka posmatrajući pažljivo šta radi rukama. Jedna ruka se opruži i poče da mu se spušta prema glavi. Tiho režanje se pojača i postade prijeteće. Ruka se i dalje polako spuštala, a on se povijao pod njom, posmatrajući je zloćudno, režeći isprekidano i sve žešće, ubrzavajući

dahtanje do krajnosti. Iznenada napade udarajući očnjacima kao zmija. Ruka se trže unazad, a zubi uhvatiše vazduh i sudariše se uz oštro škljocanje. Ljepota Smit bijaše uplašen i ljut. Sivi Dabar udari Bijelog Očnjaka po glavi, na što ovaj poslušno leže.

Bijeli Očnjak je sumnjičavo posmatrao svaki pokret. Vidje kako se Ljepota Smit udalji, a zatim ponovo dođe noseći debelu batinu. Onda mu Sivi Dabar pruži kraj remena. Ljepota Smit pođe. Remen se nategnu. Bijeli Očnjak se odupre. Sivi Dabar ga ošamari s jedne i s druge strane da bi ga natjerao na posluš. On se pokori, ali jurnu i baci se na stranca, koji je htio da ga odvuče. Ljepota Smit ne pobježe. On je samo to i čekao. Vješto izmahnu batinom, dočeka Bijelog Očnjaka u skoku i tresnu ga na tle. Sivi Dabar se smijao i odobravao. Ljepota Smit ponovo zategnu remen, a Bijeli Očnjak ustade, mlitav i ošamućen.

Nije jurnuo drugi put. Jedan udarac batinom bio je dovoljan da ga uvjeri kako bog dobro rukuje njome, a on bijaše suviše pametan da bi se opirao onome što bijaše neizbježno. Stoga pođe mrzovoljno za Ljepotom Smitom, repa uvučenog među stražnje noge, pa ipak režeći tiho. Ali je Ljepota Smit dobro pazio na nj, držeći batinu spremnu na udarac.

U tvrđavi Ljepota Smit čvrsto veza Bijelog Očnjaka i pođe da spava. Bijeli Očnjak je čekao čitav sat. A zatim dohvati zubima remen i za nekoliko sekundi bijaše slobodan. Nije gubio vrijeme žvakanjem. Pregrizao je remen ukoso, vješto kao nožem. Bijeli Očnjak pogleda u pravcu tvrđave kostriješeci se i režeći. Zatim otrča nazad u logor Sivog Dabra. Nije dugovao nikakvu privrženost tom stranom i strašnom bogu. On se bio predao Sivome Dabru i smatrao je da mu i dalje pripada. Ali se opet ponovi isto što i ranije, samo malo drukčije. Sivi Dabar ga opet veza remenom, a ujutro ga predade Ljepoti Smitu. Sad se dogodi ono drukčije. Ljepota Smit ga izbi. Dobro vezan, Bijeli Očnjak je mogao samo da nemoćno bjesni i otrpi kaznu. Tukao ga je tojagom i bičem i to bijahu najteže batine što ih je dobio u životu. Čak ni batine što ih je kao vučić dobio od Sivog Dabra ne bijahu ništa prema ovima.

Ljepotu Smita je zabavljao taj posao. Uživao je. Naslađivao se nad svojom žrtvom, a oči su mu tupo sjale dok je udarao bičem i batinom i slušao bolne krike i bespomoćno urlanje i režanje Bijeloga Očnjaka. Jer Ljepota Smit bijaše svirep onako kao što su kukavice svirepe. Sam je slinio i puzao pred udarcem ili oštrom riječi čovjeka, a svetio se na slabijim stvorenjima. Sve živo poštuje snagu, pa ni Ljepota Smit nije predstavljao izuzetak. Budući da nije mogao sopstvenu snagu ispoljiti nad sebi sličnima, udarao je na niža stvorenja i tako se zadovoljavao. Ali Ljepota Smit nije sam sebe stvarao, pa nije bio kriv što je takav. Rođen je izobličena tijela i okrutna duha. Takva bijaše njegova ilovača, a svijet je nije milovao prilikom oblikovanja.

Bijeli Očnjak je znao zašto ga tuku. Kad mu i Sivi Dabar vezao remen oko vrata i kraj remena dao u ruke Ljepoti Smitu, Bijeli Očnjak je znao da je volja njegovog boga da pođe s Ljepotom Smitom. A kad ga je Ljepota Smit vezao pred tvrđavom, znao je da mora ostati tamo. Prema tome, on je prekršio volju dvojice bogova i zaslužio kaznu koja je uslijedila. Viđao je već i ranije kako psi mijenjaju gospodara, vidio je kako odbjegle pse tuku, kao što

i on bijaše izbijen. On bijaše razuman, ali su se u njegovoj prirodi privikavale sile jače od razuma.

Jedna od njih bijaše vjernost. On nije volio Sivoga Dabra, ali mu bijaše odan čak i kad je ovaj ispoljavao svoju volju ili gnjev. Drugog puta nije bilo. Odanost bijaše svojstvo sadržano u ilovači od koje je bio sazdan. Bijaše to svojstvo posebno vezano za njegovu vrstu, svojstvo koje je tu vrstu odvajalo od svih ostalih, svojstvo koje je vuku i divljem psu omogućilo da iz slobode dođe i pridruži se čovjeku.

Poslije batina Bijeli Očnjak bi odvučen u tvrđavu. Ovaj put ga Ljepota Smit veza uz pomoć štapa. Ali se Bijeli Očnjak nije lako predavao. Sivi Dabar bijaše njegov bog i, uprkos volji Sivoga Dabra, Bijeli Očnjak mu bijaše privržen i ne htijaše da popusti. Sivi Dabar ga je izdao i napustio, ali to nije važno. Nije se on tek tako dušom i tijelom predao Sivom Dabru. Bijeli Očnjak nije priznavao nikakve ustupke u tom pogledu, niti je dozvoljavao da se veza olako prekine.

Stoga je u noći, dok su stanovnici tvrđave spavali, Bijeli Očnjak grizao štap uz koji bijaše vezan. Drvo je bilo tvrdo i suvo, vezano tako blizu vrata da ga jedva dohvati zubima. Samo je uz najveće naprezanje mišića i savijanje vrata uspio da dohvati drvo zubima, a onda je, zahvaljujući vježbi i strpljenju, nekoliko sati glodao štap. Psi to nisu nikad činili. Ovo je predstavljalo prvi takav slučaj. Ipak je Bijeli Očnjak to učinio i u zoru otkasao iz tvrđave s komadom štapa privezanim oko vrata.

Bio je mudar. Ali, da je bio samo mudar, ne bi se vraćao Sivome Dabru, koji ga je već dva puta iznevjerio. Međutim, njegova odanost ga je navela da se vrati i da po treći put bude iznevjeren. Opet je dopustio da ga Sivi Dabar veže remenom oko vrata i opet je Ljepota Smit došao po njega. A ovaj put su batine bile još gore.

Sivi Dabar je tupo gledao kako bijeli čovjek izmahuje bičem. Nije mu pružio zaštitu. Pas više nije bio njegov. Poslije batina Bijeli Očnjak bijaše bolestan. Ma koji mekušni pas s juga uginuo bi od toga, ali ne on. On je prošao kroz tešku životnu školu i bio je sazdan od čvršće građe. Posjedovao je izvanrednu životnu snagu. Čvrsto se držao života. Ipak bijaše veoma bolestan. Nije mogao ni da se makne pa je Ljepota Smit morao da čeka pola sata. A onda je ne videći ništa i posrćući, pošao za Ljepotom Smitom nazad u tvrđavu.

Sad bijaše vezan lancem, koji se nije mogao prekinuti zubima, pa se uzalud naprezao i trzao ne bi li izvukao klin iz grede u koju je bio zabijen. Nekoliko dana kasnije Sivi Dabar, otriježnjen i bez pare, pođe uz Rijeku bodljikavog praseta i dalje na dugi put do Mekenzijeve rijeke. Bijeli Očnjak ostade na Jukonu u vlasti napola ludog i surovog čovjeka. Ali šta bi pas mogao da zna o ludosti? Za Bijelog Očnjaka Ljepota Smit bijaše pravi bog, mada strašan. Bio je u najbolju ruku lud bog, ali Bijeli Očnjak nije znao šta je ludilo. Znao je samo da se mora pokoravati volji novoga gospodara, da mora ispunjavati svaku njegovu ćud i prohtjev.

Treća glava U VLASTI MRŽNJE

U rukama ludog boga Bijeli Očnjak postade neman. Bio je vezan lancem u nekoj šupi iza tvrđave, gdje ga je Ljepota Smit gnjavio i dražio tjerajući ga, raznim pakostima, da podivlja. Taj čovjek je brzo otkrio osjetljivost Bijelog Očnjaka prema smijehu, pa je uživao da mu se smije pošto bi ga podmuklo namučio. Smijao bi se grohotom i podrugljivo, upirući prezrivo prstom u Bijelog Očnjaka. U takvim prilikama je Bijeli Očnjak bio van sebe od gnjeva i još luđi nego Ljepota Smit.

Ranije Bijeli Očnjak bijaše samo neprijatelj sopstvene vrste – štaviše, surov neprijatelj. Sada je postao neprijatelj svih stvari, suroviji nego ikada. Bio je u tolikoj mjeri mučen da je mrzio slijepo, bez mrve razuma. Mrzio je lanac kojim bijaše vezan, ljude što su ga posmatrali kroz pukotinu na šupi i njihove pse koji su bespomoćno režali divlje na nj. Mrzio je i samo drvo od kojega je šupa bila sagrađena, ali je na prvome mjestu i najviše od svega mrzio Ljepotu Smita.

Ljepota Smit je postupke prema Bijelome Očnjaku podešavao imajući u vidu određeni cilj. Jednoga dana okupi se grupa ljudi oko šupe. Ljepota Smit uđe s tojagom u ruci i skide lanac s vrata Bijeloga Očnjaka. Kad mu gospodar izađe, Bijeli Očnjak se razgoropadi i poče da bjesni po šupi pokušavajući da dopre do ljudi, koji su stajali napolju. Bio je izvanredan u svom bijesu. Dug metar i po, visok 75 centimetara u ramenima, težinom je znatno premašivao vukove istog uzrasta. Od majke je naslijedio jače razmjere psa tako da je, bez sala i bez ijednog grama suvišnog mesa, bio težak više od 40 kilograma. Sav bijaše sazdan od mišića, kostiju i tetiva – borbena životinja u najboljoj kondiciji.

Ponovo se otvoriše vrata šupe. Bijeli Očnjak zastade. Događalo se nešto neobično. On je čekao. Vrata se još više otvoriše. Zatim uguraše ogromnog psa i zalupiše vrata za njim. Bijeli Očnjak nikada nije vidio takvog psa (to bijaše samsov), ali ga veličina i divlji izgled uljeza nisu pokolebali. Ovo bijaše nešto na čemu je mogao da iskali mržnju, nešto živo, a ne drvo ili gvožđe. On priskoči sijevnuvši očnjacima, koji razderaše vrat velikog psa. Samsov zatrese glavom, zareža muklo i jurnu na Bijelog Očnjaka. Međutim, Bijeli Očnjak je stajao čas ovdje, čas tamo, stalno izbjegavajući napade, priskačući i ujedajući, odmičući uvijek na vrijeme da izbjegne zube protivnika.

Ljudi su napolju vikali i pljeskali, dok je Ljepota Smit u zanosu oduševljenja posmatrao kako Bijeli Očnjak mrcvari protivnika. Već od samog početka samsov nije imao nikakvih izgleda. Bio je suviše težak i spor. Na kraju Ljepota Smit odbi Bijeloga Očnjaka tojagom, a samsova odvuče njegov gospodar. Onda poče plaćanje opklada i novac zazveča u rukama Ljepote Smita.

Bijeli Očnjak je sada jedva čekao da se ljudi okupe oko šupe. To je značilo da će biti borbe, a ona bijaše jedini put koji mu je pružao priliku da izrazi životnu snagu koja se krila u njemu. Mučen i gonjen da mrzi, zatvoren u šupi, nije mogao da iskaljuje mržnju, izuzev kad bi gospodar odlučio da protiv njega napujda nekog psa. Ljepota Smit je dobro

procijenio njegovu snagu, jer je iz svake borbe izlazio kao pobjednik. Jednoga dana mu uvedoše redom tri psa. Drugom prilikom ubaciše u šupu odraslog vuka, tek ulovljenog u divljini. A onda jedanput pustiše na njega odjedanput dva psa. Ovo mu bijaše najteža borba, mada je zaklao oba, jer i sam ostade polumrtav.

Te godine u jesen, kad padoše prvi snjegovi i led poče da se hvata na rijeci, Ljepota Smit pođe sa Bijelim Očnjakom parobrodom uz Jukon do Dozona. Bijeli Očnjak je već uživao glas u cijelom kraju. Nadaleko bijaše poznat kao "Borbeni vuk", tako da se oko njegovog kaveza na brodu okupljahu radoznali ljudi. On je bjesnio i režao na njih, ili je ležao i posmatrao ih s hladnom mržnjom. A zašto da ih ne mrzi? Nikad nije sebi postavljao ovakvo pitanje. Poznavao je samo mržnju, pa se izgubio u njenim strastima. Život mu je bio poput pakla. Nije bio stvoren za tijesni kavez u koji ljudi zatvaraju divlje životinje. A s njim se upravo tako postupalo. Ljudi su zurili u nj, proturali štapove između rešetaka da izazovu režanje, a onda bi mu se smijali.

Ti ljudi su sačinjavali sredinu u kojoj je živio i na taj način oblikovali njegovu ilovaču da je postao još divljačniji nego što bi bio po prirodi. Međutim, priroda ga je nadarila savitljivošću. Tamo gdje bi druga životinja stradala, ili preživjela slomljenog duha, on se prilagođavao i održao, a i duh mu ostade neoštećen. Možda bi njegov najveći mučitelj i dušmanin Ljepota Smit uspio da mu slomi duh, ali bar za sada nije bilo nikakvih znakova da mu to polazi za rukom.

Ako je Ljepota Smit bio đavo, Bijeli Očnjak nije nimalo ustupao za njim, pa su neprekidno bješneli jedan protiv drugoga. Bijeli Očnjak je ranije bio razuman i pokoravao se čovjeku koji drži tojagu, ali ga je sada taj razum napustio. Sama pojava Ljepote Smita nagonila ga je da pobjesni. A kad bi mu se približavao i tukao ga tojagom, on je režao i pokazivao očnjake. Ništa ga nije moglo prisiliti da ne reži. Bez obzira na strašne udarce, stalno je režao, a kad bi Ljepota Smit prestao da ga bije i kad bi se udaljio, pratilo ga je prkosno režanje, ili bi Bijeli Očnjak skakao na rešetke kaveza izražavajući svoj bijes.

Kad je brod stigao u Dozon, Bijeli Očnjak se iskrcao. Ali je i tu živio na isti način, u kavezu, okružen radoznalim svijetom. Bijaše izložen kao "Borbeni vuk" i ljudi su plaćali 50 centi u zlatnom prahu da ga vide. Kada bi spavao, bockali su ga šiljatim štapom tako da bi gledaoci za svoj novac mogli dobro da ga vide. Dražili su ga neprestano da bi izložba bila zanimljivija. Ali najgora od svega bijaše atmosfera u kojoj je živio. Smatrali su ga najstrašnijom od svih divljih životinja, a rešetke kaveza su ga činile takvim. Svaka riječ, svaki oprezan pokret ljudi uticao je na njegovu strahovitu divljačnost. To je predstavljalo samo sipanje ulja na plamen njegove divljačnosti. To je moglo da izazove samo jedno – da postane još divljačniji nego što je bio. Ovo bijaše samo još jedan primjer savitljivosti njegove ilovače, primjer njegove sposobnosti da se oblikuje pod uticajem sredine.

Osim što su ga izlagali, nastupao je i kao životinja izvježbana za borbu. S vremena na vrijeme, kad god je bilo moguće upriličiti borbu, puštali su ga iz kaveza i vodili u šumu, nekoliko kilometara od grada. To se obično događalo noću da se ne umiješa teritorijalna konjička policija. Poslije nekoliko sati čekanja, kad bi svanulo, stizali bi gledaoci i pas

protiv kojega je trebalo da se bori. Na taj način se borio protiv pasa različitih veličina i pasmina. Budući u surovoj zemlji, među surovim ljudima, borba se obično vodila na život i smrt.

Kako je Bijeli Očnjak nastavljao da se bori, to znači da su ginuli drugi psi. On nije poznavao poraze. Rano je počeo da vježba boreći se sa Lip-lipom i cijelim čoporom štenadi, a to mu je sada dobro došlo. Uporno je prijanjao nogama za tle. Nikakav pas nije mogao da ga obori. To bijaše omiljena vještina svih vrsta pasa – da jurnu na njega, bilo direktno ili uz neočekivani zaokret, nadajući se da će ga oboriti udarcem u rame. Psi sa Mekenzija, eskimski i labradorski psi, haški i meljmuti – svi su pokušavali ali bez uspjeha. Nikada nije gubio tle pod nogama. Ljudi su pričali o tome i svaki put čekali da se to dogodi, ali bi ih Bijeli Očnjak uvijek razočarao.

On bijaše brz poput munje, što mu je pružalo ogromnu prednost u odnosu na protivnike. Bez obzira na sopstveno iskustvo u borbi, nijedan od njih nije ranije naišao na psa koji se kretao takvom brzinom kao on. Moralo se računati i sa njegovim neposrednim napadima. Prosječan pas je navikao na uvod u borbu, režanje, rogušenje i mumljanje, a takav bi bio oboren i dokrajčen već prije nego što je počinjao da se bori ili da se pribere od iznenađenja. Ovo se dešavalo tako često da su običavali držati Bijelog Očnjaka sve dok se protivnički pas ne pripremi za borbu ili čak dok sam ne pođe u napad.

Ipak je najveću prednost Bijelom Očnjaku pružalo njegovo iskustvo. O borbi je znao više nego ma koji pas što mu se suprotstavljao. On se borio češće, poznavao je sva lukavstva i načine borbe, dok se njegovom načinu teško moglo štogod dodati.

S vremenom je borbi bilo sve manje i manje. Više mu nisu mogli naći ravna protivnika, pa je Ljepota Smit bio prisiljen da protiv njega pušta vukove. Njih su za tu svrhu Indijanci lovili u zamke, a borba između Bijeloga Očnjaka i vuka privlačila je uvijek mnoštvo gledalaca. Jednom uhvatiše odraslu risovu ženku i tom prilikom se Bijeli Očnjak borio za sopstveni život. Njena brzina nije zaostajala za njegovom, a isto tako ni surovost. On se borio očnjacima, a ona još i oštrim kandžama.

Ali poslije borbe s risom, Bijeli Očnjak se više nije borio. Nije bilo životinje s kojom bi mogao da se ogleda, nijednu nisu smatrali sposobnom da je puste protiv njega. Tako ga pokazivahu do proljeća, kad u taj kraj stiže neki kockar po imenu Tim Kinan. On dovede najjačeg buldoga koji je ikada došao u Klondajk. Susret toga psa i Bijelog Očnjaka bijaše neizbježan i u toku cijele sedmice koja je prethodila borbi ovo bijaše glavna tema razgovora u izvjesnim krugovima u gradu.

Četvrta glava U KANDŽAMA SMRTI

Ljepota Smit mu skide s vrata lanac, a zatim se izmače.

Ovaj put Bijeli Očnjak nije odmah napao. Mirno je stajao načuljenih ušiju, oprezan i radoznao, gledajući neobičnu životinju pred sobom. Nikada ranije nije vidio takvog psa. Tim Kinan je gurao buldoga naprijed i govorio mu "Idi, drži ga!" Onako kratka, zdepasta i nezgrapna životinja odgega prema sredini kruga. Tamo zastade i poče da posmatra Bijeloga Očnjaka.

Iz gomile se začuše povici: "Drž' ga, Čeroki! Grizi ga, Čeroki! Pojedi ga!"

Ali Čerokiju kao da nije bilo do borbe. Osvrte se mašući dobroćudno batrljkom svoga repa, da vidi ljude koji su mu dovikivali. Nije bio uplašen, nego samo lijen. Osim toga, činilo mu se da ne treba da se bori protiv psa koji se nalazio pred njim. Nije bio navikao da se bori protiv takve životinje i čekao je da mu dovedu pravoga psa.

Tim Kinan priđe i nagnu se nad Čerokija trljajući mu ramena niz dlaku, gurajući ga na taj način pomalo naprijed. To ga je podsticalo i dražilo, pa Čeroki poče da reži tiho iz dubine grla. Režanje se uskladi sa ritmom pokreta čovjekovih ruku. U grlu se glas uzdizao do najviše visine svaki put kad bi se ruka kretala naprijed, da bi se utišalo do početka sljedećeg povratka. Vrhunac ritma predstavljao je kraj svakog pokreta ruku, kad bi se one iznenada zaustavile i režanje naglo pojačalo.

Sve je to uticalo na Bijeloga Očnjaka. Dlaka poče da mu se kostriješi na vratu i ramenima. Tim Kinan gurnu svoga psa posljednji put i odmače se. Čeroki pođe naprijed i nastavi da korača brzo svojim krivim nogama, čak i kad se izgubila snaga potiska. Tada Bijeli Očnjak napade. Naokolo se zaori uzvik divljenja. On je razmak prešao više poput mačke nego kao pas, pa istom mačijom brzinom zagriže očnjacima i odskoči.

Debeli buldogov vrat je krvario, razderan iza uha. On ne dade od sebe nikakvog znaka, čak i ne zareža, nego se okrete i pođe prema Bijelom Očnjaku. Oba borca uzbudiše gledaoce svojim ponašanjem, jedan brzinom, a drugi upornošću, pa ljudi počeše da sklapaju nove opklade i povećavaju uloge ranijih. Više puta je Bijeli Očnjak priskakao, hvatao zubima i uzmicao nepovređen, a neobični pas ga je slijedio, ni prebrzo ni sporo, nego promišljeno i odlučno, na neki način poslovno. Njegov način vodio je cilju – da učini ono što treba, što namjerava da učini i od čega ništa ne može da ga odvрати.

Njegovo ponašanje i svaki pokret nosili su pečat toga cilja. Bijeli Očnjak bijaše zbunjen. Nikada nije vidio takvoga psa. Na njemu nije bilo zaštitnog krzna. Bio je nježan i lako je krvario. Nije bilo debele naslage krzna da zadrži zube Bijeloga Očnjaka, kao što ih je zadržavalo krzno pasa njegovoga soja. Svaki put kad je zagrizao, zubi su lako probijali podatno meso, kao da životinja ne može da se brani. Bunilo ga je to što pas nije skičao kao drugi psi protiv kojih se borio. Ovaj pas je udarce primao ćutke, izuzev što bi ponekad zarežao. A nikako nije prestajao da ga slijedi.

Čeroki nije bio spor. Mogao je brzo da se okrene, ali Bijeli Očnjak nije nikada bio na mjestu. I Čeroki bijaše zbunjen. Nikada se ranije nije borio sa psom kome je nemoguće prići. Uvijek su oba borca nastojala da se dohvate. Ali ovaj pas je održavao razmak igrajući i odmičući naokolo. A kad bi ga i dohvatio zubima, nije htio da drži, nego je puštao i smjesta uzmicao.

Bijeli Očnjak nikako nije mogao da dohvati zubima mekano grlo. Buldog je bio prekratak, a ogromna vilica ga je još bolje štitila. Bijeli Očnjak je napadao i povlačio se nepovrijeđen, dok je Čeroki zadobio nekoliko rana. Vrat i glava mu bijahu razderani s obje strane. Prilično je krvario, ali nije davao nikakvog znaka da mu to smeta. Stalno je gegao za protivnikom, iako jednom, začuđen za čas, sasvim zastade posmatrajući gledaoce, mašući batrljkom repa, kao da hoće da izrazi želju da se bori.

U tom trenutku Bijeli Očnjak ponovo napade i u prolazu mu razbuca ostatak već razderanog uha. Čeroki kao da se malo naljuti, nastavi da ga slijedi krećući se unutar kruga kojim je trčao Bijeli Očnjak i nastojeći da smrtnim zahvatom stegne vrat Bijeloga Očnjaka. Buldog promaši za dlaku, a među gledaocima se zaori odobravanje kad Bijeli Očnjak izbježe opasnost skočivši u suprotnom pravcu.

Vrijeme je prolazilo. Bijeli Očnjak je još igrao izmičući i napadajući, priskačući i bježeći, nanoseći svaki put nove ozljede. A buldog je stalno i nesmiljeno uporno išao za njim. Prije ili kasnije on će ispuniti svoj cilj, načiniti zahvat koji će riješiti borbu. U međuvremenu je podnosio sve rane što mu ih je protivnik zadavao. Uši mu bijahu pretvorene u rese, vrat i plećka pune rana, pa čak i usne bijahu rasječene i raskrvavljene od munjevutih napada koje nije mogao da predvidi i spriječi.

Nekoliko puta je Bijeli Očnjak pokušavao da prevrne Čerokija, ali je razlika u njihovoj težini bila prevelika. Čeroki bijaše prenizak, suviše blizu tla. Bijeli Očnjak pokuša ovo lukavstvo jedanput više nego što je smio. Prilika mu se pružila u trenutku kad je odskočio i pokušao da zaobiđe protivnika s druge strane. Čerokijeva glava bijaše još okrenuta u drugom pravcu, jer se kretao sporije. Plećka mu ostade nezaštićena. Bijeli Očnjak napade, ali je njegovo pleće bilo visoko, pa ga silan zalet ponese preko protivnikovog tijela. Ljudi vidješe kako Bijeli Očnjak, prvi put od kako se bori, izgubi tle pod nogama. Tijelo mu se izvrnu u vazduhu, te bi bio pao na leđa da se nije ispravio poput mačke nastojeći da se dočeka na noge. Ipak tresnu snažno porebarke na zemlju. U idućem trenutku uspravi se na noge, ali mu se u isti čas Čerokijevi zubi sklopiše oko vrata.

Budući prenisko, uz grudi, zahvat nije bio najbolji, ali Čeroki nije popuštao. Bijeli Očnjak skoči na noge i pođe divlje da izmahuje da se otrese buldoga. Izbezumi ga taj teret što se pripio uza nj i pritezao ga. Vezivao mu je svaki pokret i sputavao slobodu. Bio je poput zamke tako da se on svom snagom bunio i branio. Obuze ga ludi gnjev. Nekoliko minuta kao da bijaše sasvim lud. Obuze ga praiskonska težnja za životom i želja da se održi.

Želja da preživi ovlada njime. Razum ga sasvim napusti. Činilo se kao da nema mozga. Mjesto razuma javi se slijepa želja da živi i da se kreće, da se kreće po svaku cijenu, da se nastavi kretati, jer je pokret bio izraz postojanja.

Stalno se kretao ukруг, vrteći se i obrćući na jednu i drugu stranu, nastojeći da strese onih dvadesetak kilograma tereta što mu se bijaše okačilo o vrat. Buldog se nije naprezao, ali nije popuštao stisak. Rijetko mu je uspijevalo da dopre nogama do tla i za trenutak se odupre o Bijelog Očnjaka. Ali već u sljedećem trenutku gubio je tle pod nogama i Bijeli

Očnjak je vitlao njime vrteći se luđački. Čeroki se povodio za svojim nagonom. Znao je da mora održati stisak i to ga je prijatno uzbuđivalo i zadovoljavalo. U takvim trenucima je čak zatvarao oči i puštao da protivnik vitla njime na sve strane, kako god hoće, ne mareći da li će pri tome biti ozlijeđen. To nije bilo važno. Glavno je bilo da ne ispusti ono što je zagrizao, i on to nije ispuštao.

Bijeli Očnjak je zastajao samo kad bi se umorio. Nije postizao ništa i nije shvatao šta se događa. Nikad mu se ni u jednoj borbi nije dogodilo nešto slično. Psi protiv kojih se borio nisu se borili na ovaj način. Oni bi napali, zagrizli i odskočili, zagrizli i odskočili. Ležao je napola potrbuške, dašćući. Čeroki je navaljivao, ne popuštajući stisak, i nastojao da ga sasvim prevrne. Bijeli Očnjak se opirao i osjećao je kako se pomjeraju stisnute vilice popuštajući malo, a zatim stežući ponovo kao da žvaću. Svako pomjeranje dovodilo bi ugriz bliže grlu. Buldog je nastojao da drži ono što je uhvatio, a kad mu se pruži prilika, da zagriže još dublje. Takva prilika mu se pružila kad bi Bijeli Očnjak mirovao. Dok se Bijeli Očnjak borio, Čeroki se zadovoljavao onim što drži.

Bijeli Očnjak je svojim zubima mogao da dohvati samo Čerokijev izopačeni zatiljak. On ga dohvati na mjestu gdje se vrat sastaje s trupom, ali nije znao da stisne protivnika zubima, niti su mu vilice bile prilagođene za to. Grčevito je očnjacima derao dokle je mogao da stigne, ali mu i to uskoro onemogućí izmijenjeni položaj. Buldogu bijaše uspjelo da ga prevrne na leđa i tako se nađe nad njim stežući mu grlo. Bijeli Očnjak povi stražnje noge poput mačke i poče da mu dugim udarcima dere trbuh kandžama. Tako mu je mogao prosuti crijeva da se Čeroki nije brzo izvio i, neprekidno držeći vrat Bijelog Očnjaka, zauzeo položaj okomito prema njemu.

Takvom stisku se nije moglo izbjeći. Bio je neumoljiv kao sudbina. Postepeno se pomjerao uz vrat. Bijelog Očnjaka je od smrti spašavala samo labava koža oko vrata i gusto krzno. Od toga se u Čerokijevoj gubici obrazovala guka, a zubi su mu klizili po krznu. Ipak, malo-pomalo, kad god bi mu se ukazala povoljna prilika, on je zahvatao više kože i dlake. Tako je postepeno davio Bijelog Očnjaka. Što je borba dalje odmicala, ovaj je sve teže i teže disao.

Činilo se kao da je sve svršeno. Čerokijevi navijači su likovali i nudili smiješne opklade. Navijači Bijeloga Očnjaka bijahu potišteni ne hoteći primiti ni opkladu od deset ili dvadeset prema jedan, mada se jedan usudio da se kladi na pedeset prema jedan. To je bio Ljepota Smit. On stupi u borilište i upre prstom u Bijelog Očnjaka, a onda poče da se smije podrugljivo i prezrivo. To je izazvalo željeni efekat. Bijelog Očnjaka obuze bijes. On nape svu snagu i diže se na noge. Dok se otimao na borilištu da otrese onih dvadesetak kilograma što su mu visili o vratu, gnjev mu se pretvori u paničan strah. Ponovo ga obuze iskonska želja za životom i razum ustupi mjesto nagonu da živi. Uzalud se borio da otrese smrt što mu se bijaše zagrizla u grlo, trčeći naokolo, padajući i dižući se, ustajući čak na stražnje noge i podižući protivnika visoko iznad glave.

Konačno pade i prevrte se unazad iscrpljen, a buldog smjesta zahvati bliže grlu, stežući još više krzna i mesa, daveći Bijelog Očnjaka jače nego ikada. Pobjednika

pozdraviše pljeskanjem i povicima "Čeroki! Čeroki!" Na ovo Čeroki odgovori mašući snažno batrljkom repa. Ali mu odobravanje navijača nije odvrćalo pažnju od borbe. Mahanje repom nije uticalo na njegove ogromne vilice. Rep je mogao da maše, ali su one strašnim stiskom držale grlo Bijeloga Očnjaka.

U tome trenutku nešto odvrati pažnju posmatrača. Začu se zveket praporaca i povici goniča pasa. Svi osim Ljepote Smita osvrnuše se zabrinuto, jer su se veoma bojali policije. Vidješe, međutim, gore na putu, a ne dolje, kako dvojica ljudi jure sa sankama i psima. Vjerovatno se spuštahu niz potok na povratku sa potrage za zlatom. Kad vidješe gomilu, oni stadoše i približiše se želeći da saznaju šta je moglo izazvati takvo uzbuđenje. Gonič pasa bijaše brkat, a drugi čovjek, viši i mlađi, svježije obrijan. Lice mu se rumenilo od trčanja po ledenom vazduhu.

Bijeli Očnjak se u stvari više nije ni borio. Tu i tamo se grčevito opirao, ali bez uspjeha. Jedva je disao, a i ono malo vazduha što je mogao da uhvati smanjivalo se neprestano pod sve jačim nesmiljenim stiskom. Ni krznena zaštita ne bi mogla da spase veliku vratnu žilu samo da buldog nije prvobitno zagrizao previsoko, gotovo u grudi. Zato je Čerokiju bilo potrebno toliko vremena da stisak pomjeri naviše i zato mu je gubica bila toliko puna krzna i kože.

U međuvremenu se praiskonska zvijer budila u Ljepoti Smitu, obuzimala mu razum i gušila i ono malo pameti što je posjedovao. Kad je vidio kako se Bijelom Očnjaku gasi pogled, znao je da je borba van svake sumnje izgubljena. Onda se pomami. Skoči na Bijeloga Očnjaka i poče divlje da ga udara. Iz publike se začuše zvižduci i povici protesta, ali to bijaše sve. Dok je Ljepota Smit i dalje udarao Bijeloga Očnjaka, nastade neko komešanje među gledaocima. Visoki mladi stranac je krčio sebi put kroz gomilu, muvujući ljude ramenom lijevo i desno bez ikakvih obzira. Kad se probi u sredinu, Ljepota Smit je upravo bio podigao nogu na udarac. Sva težina mu je počivala na drugoj nozi tako da nije imao stabilnog oslonca. U tom trenutku ga stranac udari pesnicom pravo u lice. I druga noga Ljepote Smita poleti uvis tako da se činilo kao da mu se cijelo tijelo podiže, a zatim pade nauznak u snijeg. Došljak se okrete gomili.

– Bijednici! – vikao je. – Životinje!

Bio je obuzet gnjevom, pravednim gnjevom. Sijevao je po gomili svojim sivim očima, sjajnim poput čelika. Ljepota Smit ustade i priđe mu šmrcajući uplašeno. Došljak nije shvatio. Nije znao da je ovaj drugi takva kukavica i mislio je da mu prilazi spreman za borbu. Zato je, vičući "Ti, životinjo!", ponovo tresnuo Ljepotu Smita po licu. Ljepota Smit zaključio da je najsigurniji u snijegu, pa ostade da leži gdje bijaše pao i ne pokušavajući da ustane.

– Dođi, Mate, pomoz mi – pozva došljak goniča pasa koji ga je slijedio do borilišta.

Oba čovjeka se nagnuše nad pse. Mat prihvati Bijeloga Očnjaka, spreman da ga izvuče kad se razmaknu Čerokijeve vilice. Ovo je mladi čovjek pokušavao da učini, uhvativši buldogove vilice rukama da ih razglavi. Bilo je uzalud. Dok je vukao, rastezao i upijao, pri svakom je dahu vikao "Životinje!"

Gomila poče da se komeša i neki se pobuniše što se tako kvari zabava, ali učutaše kad došljak podiže glavu sa svoga posla i ošinu ih pogledom.

– Proklete životinje ! – dreknu on konačno i opet se prihvati posla.

– Ne koristi, gos'n Skote, tako ih neće razglaviti – reče na kraju Mat.

Oba čovjeka zastadoše gledajući spojene pse.

– Ne krvari mnogo – reče Mat. – Još nije gotov.

– Ali može biti svaki čas – odgovori Skot. – Eno! Jesi li vidio? Još ga je čvršće stegao.

Uzbuđeni mladi čovjekje sve više strepio za Bijelog Očnjaka. Tukao je Čerokija po glavi, ali se vilice ne rastaviše. Čeroki je mahao batrljkom repa dajući tako na znanje da zna zašto ga tuku, ali isto tako da postupa ispravno i neće da popusti.

– Hoće li mi iko od vas pomoći? – viknu Skot očajnički gomili.

Ali niko ne pomože. Umjesto toga gomila poče da mu se ruga i daje šaljive savjete.

– Uzmite kakvu polugu – savjetovao je Mat.

Ovaj se maši kuburlije o pasu, izvuče revolver i pokuša da cijev proturi između buldogovih zuba. Gurao je sve snažnije, dok se nije čulo kako čelik škripi na stisnutim zubima. Obojica bijahu na koljenima, nagnuti iznad pasa. Tim Kinan uđe u borilište. Zastade kraj Skota, dodirnu mu rame i reče zloslutno:

– Ne lomite mu zube, stranče.

– Onda ću mu slomiti vrat – odgovori Skot gurajući i vrteći dalje cijev revolvera.

– Ja reko' da mu ne lomite zube – ponovi kockar još zloslutnije nego prije.

Ali, ako je mislio da blefira, to mu nije uspjelo. Skot ne prekide posao, iako ga hladno pogleda pitajući:

– Vaš pas?

Kockar zagunđa u znak potvrde.

– Onda mu razglavite vilice.

– Slušajte, stranče – poče ovaj da razvlači razdraženo. – Moram vam reći da ne znam kako se to radi. Ne znam kako bih počeo.

– Onda se sklonite – glasio je odgovor. – I ne smetajte mi. Ja imam posla.

Tim Kinan ostade nad njim, ali se Skot više nije obazirao. Uspjelo mu je da uvuče cijev između vilice na jednoj strani, a sada je pokušao da je proturi i na drugu. Kad je to učinio, razmicao ih je kao polugom polagano i oprezno, sve pomalo, dok je Mat, isto tako postepeno, izvlačio nagriženi vrat Bijeloga Očnjaka.

– Spremite se da prihvatite svog psa – naredi Skot odlučno Čerokijevom gospodaru. Kockar se poslušno saže i čvrsto uhvati Čerokija.

– Sad! – reče Skot razglavivši mu vilice.

Psi su bili rastavljeni. Buldog se snažno opirao.

– Vodite ga! – naredi Skot, i Tim Kinan odvuče Čerokija među svjetinu.

Bijeli Očnjak učini nekoliko neuspjelih pokušaja da ustane. Jednom se uspravi, ali mu noge bijahu preslabe da ga održe, pa se polako zanjaha i pade ponovo u snijeg. Oči mu bijahu napola zatvorene, a njihova površina staklasta. Vilice mu bijahu razjapljene, a

između njih je visio jezik, opušten, mlitav. Izgledao je kao zadavljen pas. Mat ga pogleda.

– Kao da je gotov, – reče – ali još diše. Ljepota Smit ustade na noge i priđe da vidi Bijelog Očnjaka.

– Mate, koliko vrijedi dobar zaprežni pas? – upita Skot.

Gonič pasa, još na koljenima, pognut nad Bijelim Očnjakom, poče da računa.

– Trista dolara – reče.

– A koliko vrijedi ovakav izgrižen? – upita Skot dotaknuvši nogom Bijeloga Očnjaka.

– Polovinu te svote – procijeni gonič pasa. Skot se okrete Ljepoti Smitu.

– Jeste li čuli, gospodine životinjo? Uzeću vašega psa i platiću vam za njega stotinu i pedeset dolara.

On otvori lisnicu i poče da broji novčanice.

Ljepota Smit stavi ruku na leđa odbijajući da dotakne ponuđeni novac.

– Nije na prodaju – reče.

– Jest, na prodaju je – uvjeravaše ga ovaj. – Ja ga kupujem. Evo vam novca. Pas je moj.

Ljepota Smit poče da uzmiče s rukama pozadi.

Skot mu priskoči, pa izmahnu šakom da ga mlatne. Ljepota Smit se zakloni očekujući udarac.

– I ja imam svoja prava – poče da cmizdri.

– Vi ste proigrali svoja prava prema tome psu – glasio je odgovor. – Hoćete li uzeti novac? Ili želite da vas opet mlatim?

– U redu – odvrati brzo Ljepota Smit natjeran strahom. – Ali novac uzimam uz protest – dodade on. – Taj pas je zlatni rudnik. Neću dozvoliti da budem opljačkan. Svaki čovjek ima svoja prava.

– Tačno – odvrati Skot pružajući mu novac. – Čovjek ima svoja prava. Ali vi niste čovjek. Vi ste životinja.

– Čekajte dok se vratimo u Dozon – zaprijeti Ljepota Smit. – Tužiću vas vlastima.

– Ako samo zinete kad dođete u Dozon, ja ću se postarati da vas protjeraju iz grada.

Jeste li razumjeli?

Ljepota Smit zagunđa.

– Jeste li razumjeli? – zagrmje ovaj.

– Jesam – zagunđa Ljepota Smit uzmičući.

– Jesam i šta još?

– Jesam, gospodine – zareža Ljepota Smit.

– Gle! Hoće da ugrize! – viknu neko iz gomile i odjeknu smijeh.

Skot mu okrete leđa i priđe da pomogne goniču pasa, koji se bijaše zabavio oko Bijeloga Očnjaka.

Neki ljudi su već odlazili, dok su drugi stajali u grupicama posmatrajući i razgovarajući. Tim Kinan priđe jednoj grupi.

– Ko je taj čovo? – upita on.

- Vidon Skot – odgovori neko.
- A ko je, dođavola, taj Vidon Skot? – upita kockar.
- Jedan od onih najboljih rudarskih stručnjaka. On ti je ovako sa svim glavešinama. Ako nećeš da nastradaš, skloni mu se s puta, ja ti kažem. On ti je dobar sa svim vlastima. Komesar za zlato mu je najbolji prijatelj.
- Mislio sam da je neka fora – zaključio kockar. – Zato sam već iz početka držao ruke dalje od njega.

Peta glava NEUKROTIVI

- To je beznadežno – priznade Vidon Skot.
- Sjedio je na stepenicama gledajući goniča pasa, koji odmahnu ramenima potvrđujući da nema nikakve nade.
- Obojica su posmatrala Bijeloga Očnjaka kako se na kraju zategnutoga lanca divlje kostriješi i reži trudeći se da dopre do pasa iz zaprege. Mat je psima iz zaprege podijelio dobru lekciju batina tako da su ostavljali na miru Bijeloga Očnjaka; pa i sada su ležali podalje praveći se kao da ga uopšte ne zapažaju.
- To je vuk i nije ga moguće ukrotiti – reče Vidon Skot.
- Ne bih ja rekao – protivio se Mat. – Izgleda da u njemu ima i dosta pasje krvi. Ali jedno znamo sigurno, i u to nema sumnje.
- Gonič pasa učuta i s pouzdanjem klimnu glavom prema Planini sobove kože.
- Hajde, ne tvrdiči s tim što znaš – reče Skot oštro pošto je neko vrijeme čekao. – Govori! Šta je u stvari?
- Gonič pasa pokaza palcem u pravcu Bijeloga Očnjaka, koji mu bijaše za leđima.
- Nije važno je li vuk ili pas, ali je već bio ukroćen.
- Nije moguće!
- Kažem vam da jest i vukao je zapregu. Pogledajte malo bolje. Vidite ožiljke na grudima?
- Istina je, Mate. On je vukao sanke prije nego što je došao u ruke Ljepoti Smitu.
- I nema razloga zašto ih ne bi opet vukao.
- Šta hoćeš da kažeš? – upita Skot radoznalo. A onda nade nestade i on reče odmahujući glavom:
- Već je dvije sedmice kod nas i sad je divljačniji nego ikada.
- Dajte mu priliku – savjetovao je Mat. – Pustite ga malo.
- Ovaj ga pogleda ne vjerujući.
- Da, – reče Mat – znam da ste pokušali, ali niste imali batinu.
- Onda pokušaj ti.

Gonič pasa uze batinu i priđe vezanoj životinji. Bijeli Očnjak je posmatrao batinu kao što lav u kavezu gleda ukrotiteljev bič.

– Vidite kako gleda batinu – reče Mat. – To je dobar znak. Nije on lud. Ne smije me dotaći dok mi je batina pri ruci. On zaista nije lud.

Kad se čovjekova ruka približila njegovom vratu, Bijeli Očnjak se naroguši, zareža i poleže. I, mada je gledao ruku koja mu se primicala, nije ispuštao iz vida ni batinu što mu je prijeteći visila nad glavom. Mat mu skide lanac s ogrlice i uzmače.

Bijeli Očnjak jedva povjerova da je slobodan. Mnogo mjeseci je bio kod Ljepote Smita, a za sve to vrijeme nije ni za čas bio slobodan, izuzev kad bi ga odvezali da se bori. A poslije svake borbe opet bi ga zatvarali.

Nije znao šta da počne. Možda su mu bogovi pripremili neku novu podvalu. Koračao je oprezno i polagano, stalno očekujući da bude napadnut. Nije znao šta da radi – sve bijaše tako neočekivano. Za svaki slučaj se udalji od dvojice bogova koji su ga posmatrali, te oprezno pođe do ugla kućice. Ništa se ne dogodi. Bijaše zaprepašćen, pa pođe nazad i stade dva-tri metra daleko od ljudi posmatrajući ih napregnuto.

– Da nam ne pobjegne? – upita njegov novi gospodar.

Mat sleže ramenima. – Moramo kušati sreću. Jedino tako ćemo saznati.

– Ubogi đavo – promrmlja Skot samilosno. – Njemu je potrebno malo ljudske naklonosti – reče zatim, okrete se i uđe u kuću.

Vrati se s komadom mesa, koji baci Bijelom Očnjaku. Ovaj se odmače od mesa i poče ga sumnjičavo posmatrati.

– Hej, Majore! – povika Mat opominjući, ali prekasno. Major bijaše skočio za mesom. Kad ga dohvati zubima, Bijeli Očnjak ga napade. Pas je bio oboren. Mat mu priskoči, ali je Bijeli Očnjak bio brži. Major se uspravi na noge, dok je krv iz njegova vrata ostavljala veliku crvenu mrlju u snijegu.

– Šteta je, ali neka mu bude – reče odmah Skot.

Mat je već bio uzmahnuo nogom da udari Bijeloga Očnjaka. Jedan skok, sijevne zubima i oštar uzvik. Bijeli Očnjak uzmače nekoliko koraka, dok se Mat saže da vidi šta mu je s nogom.

– Dobro me zahvatio – najavi on pokazujući pocijepane hlače i rublje i sve veću krvavu mrlju.

– Rekao sam ti, Mate, da je beznadežno – reče Skot malodušno. – Mislio sam o tome, iako preko volje. Ali sad sam odlučio. Nema drugog izlaza.

Dok je to govorio oklijevajući kao da mu se neće, izvuče revolver, otvori cilindar i provjeri da li je pun.

– Slušajte, gos'n Skote – branio se Mat. – Taj pas je prošao kroz pakao. Ne očekujte sad od njega da bude bijel kao anđeo. Dajte mu vremena.

– Pogledaj Majora.

Gonič pasa pogleda ranjenog psa. Ovaj je ležao na snijegu u lokvi krvi. Vidjelo se da izdiše.

– Neka mu bude. Sami ste to rekli, gos'n Skote. Pokušavao je da Bijelom Očnjaku otme meso pa je zaglavio. Ja ne bih dao pet para za psa koji se ne bori za svoje meso.

– Ali pogledaj sebe, Mate. Za psa manje-više, ali negdje se mora povući granica.

– Neka mi bude – jogunio se Mat. – Šta mi je trebalo da ga bijem? Sami rekoste da je bio u pravu. Onda nisam smio da ga udaram.

– Bilo bi dobro djelo da ga ubijem – insistirao je Skot.

– Ne da se ukrotiti.

– Slušajte, gosn' Skote. Dajte ubogom đavolu još jednu šansu. Do sada nije imao šanse. Prošao je kroz pakao i ovo je sad prvi put slobodan. Pružite mu poštnu šansu, pa ako ne bude ništa od njega, sam ću ga ubiti. Važi?

– Bog mi je svjedok da ga ne želim ubiti niti želim da ga ubiju – odgovori Skot sklanjajući revolver. – Neka bude slobodan, pa da vidimo šta ćemo postići lijepim postupkom. Evo, da odmah pokušamo.

On priđe Bijelome Očnjaku i poče da mu govori blago i pomirljivo.

– Bolje da uzmete batinu – upozori ga Mat. Skot odmahnu glavom i poče da zadobije povjerenje Bijeloga Očnjaka.

Bijeli Očnjak bijaše sumnjičav. Nešto se spremalo. On je tome bogu zaklao psa, ugrizao drugog boga, njegovog drugara – i šta je drugo mogao da očekuje nego neku strahovitu kaznu? No, i to ga nije moglo ukrotiti. Naroguši se i pokaza zube, pažljivo posmatrajući, potpuno spreman na sve. Bog nije imao batine, pa on trpi da mu se približi. Bog je pružio ruku i spustio mu je prema glavi. Bijeli Očnjak se skupi, polegavši, sav napregnut. Ovdje se krila neka opasnost – ko zna kakva prevara. Poznavao je ruke bogova, njihovo osvjedočeno gospodarenje, vještinu da nanose bol. Osim toga, oduvijek je mrzio da ga dodiruju. Zareža još više prijeteći, poleže uz tle, a ruka se stalno približavala. Nije želio da ugrize tu ruku, pa je trpio sve dok nagon ne buknu u njemu i ne savlada ga nezajažljivom željom za životom.

Vidon Skot je vjerovao da će dovoljno brzo povući ruku pred zubima životinje. Morao je, međutim, tek da upozna izvanrednu brzinu Bijeloga Očnjaka, koji napada tačno i munjevito kao sklupčana zmija.

Skot vrisnu iznenađeno hvatajući zdravom rukom onu razderanu i stežući ranu. Mat opsova nešto krupno i priskoči mu. Bijeli Očnjak se i dalje povijao i uzmicao pokazujući očnjake sa zloslutnim izrazom. Sad je očekivao batine, gore od svega što je iskusio kod Ljepote Smita.

– Hej! Šta radiš? – uzviknu iznenada Skot. Mat bijaše utrčao u kuću i vratio se s puškom.

– Ništa! – reče on polagano i naoko miran. – Samo hoću da ispunim obećanje što sam dao. Držim da ga moram ubiti, kao što rekoh da ću.

– Ne, nećeš!

– Hoću, samo gledajte!

Kao što se Mat zalagao za Bijeloga Očnjaka kad je sam bio ugrizen, tako je sada molio

Vidon Skot.

– Rekao si da mu treba pružiti priliku. Pa pruži mu je! Tek smo počeli, ne možemo odmah odustajati. Ovaj put sam ja dobio što sam tražio. I – gle ga!

Desetak metara od njih, uz ugao kuće, stajao je Bijeli Očnjak i režao divljije ne na Skota, nego na goniča pasa.

– E, neka me đavo... – čudio se gonič pasa.

– Pogledaj kako je pametan! – nastavi Skot brzo. – On zna šta je vatreno oružje. Pametan je i treba mu pružiti šansu. Ostavi pušku.

– Neka bude, pristajem – složi se Mat i nasloni pušku na gomilu drva.

– Sad ga pogledajte! – uzviknu odmah zatim. Bijeli Očnjak se smirio i više nije režao.

– Ovo vrijedi da se ispita. Gledajte!

Mat se maši puške, a Bijeli Očnjak u isti čas zareža. On se odmače od puške, a Bijeli Očnjak opusti zarozane usne i pokri njima zube.

– A sada samo kobajagi.

Mat uze pušku i poče polako da je diže k ramenu. Čim podiže pušku, Bijeli Očnjak se ponovo javi režeći sve jače što se puška više dizala. I baš u času kad je trebalo da cijev bude uperena u njega, on odskoči u stranu i nestade za uglom kuće. Mat je zurio u prazno mjesto na snijegu gdje je maločas stajao Bijeli Očnjak.

Gonič pasa svečanim pokretom odloži pušku, a onda se okrete i pogleda svoga gazdu.

– Slažem se s vama, gos'n Skote. Taj pas je suviše pametan da se ubije.

Šesta glava

VOLJENI GOSPODAR

Gledajući kako mu Vidon Skot prilazi, Bijeli Očnjak se rogušio i režao u znak da se neće podvrći kazni. Bilo je prošlo 24 sata od kada je razderao ruku, koja je sada, povezana, visila u povjesku da se spriječi navala krvi. U prošlosti je Bijeli Očnjak iskusio odlaganje kazne i sad je shvatio da ga to očekuje. Kako bi moglo biti drukčije? Počinio je nešto što se smatra svetogrđem – zario je svoje očnjake u posvećeno meso boga, i to nadmoćnijeg, bijelog boga. Sudeći po svemu doživljenom u dodiru s bogovima, sad ga je očekivalo nešto strašno.

Prišavši mu na nekoliko koraka, bog sjede. Bijelom Očnjaku se to ne učini opasno. Kad bogovi hoće da izvrše kaznu, oni to čine stojeći. Osim toga, ovaj bog nije nosio batinu, ni bič, ni vatreno oružje. A on sam bijaše slobodan. Nije ga sputavao ni lanac, ni štap. Lako će umaći dok bog bude ustajao na noge. U međuvremenu treba čekati i vidjeti.

Bog ostade nepomičan, ne učini nikakav pokret. Režanje Bijeloga Očnjaka pređe u mumljanje, koje se postepeno sasvim utiša. Onda bog poče da govori, a Bijeli Očnjak se smjesta naroguši i mumljanje mu navali iz grla. Ali bog nije činio nikakve neprijateljske

pokrete, nego je i dalje mirno govorio. Neko vrijeme je Bijeli Očnjak mumljao s njim uglas tako da se govor i mumljanje uskladiše u ritmu. A bog je govorio bez prestanka. Govorio je blago, umirujuće, s nježnošću koja na neki način dirnu Bijeloga Očnjaka. Protiv sopstvene volje i uprkos oštrom porivu svoga nagona, Bijeli Očnjak počeo da poklanja povjerenje tome bogu. Obuze ga neko osjećanje sigurnosti, koje se protivilo svemu što je do sada iskusio s ljudima.

Poslije izvjesnog vremena bog ustade i uđe u kuću. Bijeli Očnjak ga pažljivo pogleda kad se opet pojavio. Nije imao ni biča, ni batine, ni oružja, niti je zdravom rukom krio šta za leđima. On sjede, kao i ranije, na isto mjesto, udaljeno nekoliko koraka. Pruži komadić mesa. Bijeli Očnjak je načulio uši i sumnjičavo ispitivao meso nastojeći da ne ispušta iz vida ni boga ni meso, spreman na sve, napet i gotov da odskoči na prvi znak neprijateljstva.

Kazna još nije dolazila. Jedino mu je bog pred nosom držao komadić mesa. Činilo se da je s tim mesom sve u redu. Ipak je Bijeli Očnjak još sumnjao i nije htio da dotakne meso, ipak mu je ono nuđeno kratkim primamljivim, pokretima ruke. Bogovi su nadasve mudri i niko ne zna kakva se prevara krije iza ovoga naoko bezazlenog komadića mesa. Iz ranijeg iskustva je znao da je – naročito u susretu s indijanskim ženama – meso često bilo najtješnje povezano s kaznom.

Konačno bog baci meso na snijeg, pred noge Bijelome Očnjaku. Ovaj ga oprezno onjuši, ali ga i ne pogleda. Dok je njušio, posmatrao je boga. Ništa se ne zbi. On dohvati zubima meso i proguta ga. Opet ništa. U stvari, bog mu je nudio drugi komad mesa. I ovaj put on odbi da ga primi iz ruke, i ovaj put mu ga bog dobaci. To se ponavljalo više puta. Ali onda bog više nije htio da mu baci meso. Držao ga je u ruci i uporno mu nudio.

Meso je bilo dobro, a Bijeli Očnjak gladan. Malo-pomalo, do krajnosti oprezno, on se primače ruci. Konačno se odvaži da primi meso iz ruke. Uši mu se poviše unazad, a dlaka na zatiljku se i nehotice nakostriješi. Iz grla se začu mumljanje u znak opomene da neće dozvoliti prevaru. Pojede meso i ništa se ne zbi. Komad po komad, pojede sve meso i ništa mu se ne dogodi. Kazna se i dalje odlagala.

On obliza gubicu i očekivaše. Bog je i dalje govorio. Iz glasa mu je izbijala dobrota, koju Bijeli Očnjak do sada nikada nije upoznao. U njemu se probudiše osjećanja kakva, isto tako, nikada nije doživljavao. Osjećao je neko neobično zadovoljstvo, kao da mu je ispunjena neka želja, kao da je nestalo neke praznine u njegovom biću. A onda se opet javi nagon i uspomene na sve što je doživljavao. Bogovi bijahu suviše lukavi i poznavahu neslućene puteve da ostvare ono što žele.

Aha, znao je on to! Evo, sada dolazi, bog je svoju ruku, tako vještu da nanese bol, pružio prema njemu spuštajući mu je prema glavi. Ali bog je stalno govorio. Njegov glas je ulijevao povjerenje, uprkos ruci što je prijetila. A uprkos pomirljivom glasu ruka je izazivala nepovjerenje. Bijeloga Očnjaka su razdirali protivrječna osjećanja i porivi. Činilo se da će se razletjeti na komade, kako se strašno naprezao da obuzda sopstvene sile koje su se borile u njemu.

On odabra srednji put. Režao je, rogušio se i povio uši, ali nije grizao ni skakao u

stranu. Ruka se spuštala sve bliže i bliže. Dodirnula je vrhove nakostriješene dlake. On poleže još niže pod njom. Ruka pođe za njim dodirujući ga sve prisnije. Uvlačeći se u sebe, gotovo drhteći, uspio je da se savlada. Mučio ga je dodir te ruke, koja je vrijeđala njegov nagon. Nije mogao za jedan dan da zaboravi sve zlo što ga je doživljavao od ljudskih ruku. Ali takva je bila volja ovoga boga, i on se upinjao da se pokori.

Ruka se dizala i spuštala milujući ga i tapšući. To se ponavljalo, ali svaki put kad bi se ruka podigla, rogušila se dlaka pod njom. I svaki put kad bi se spustila, uši su se povijale unazad, a iz grla bi se začulo pećinsko mumljanje. Bijeli Očnjak je mumljao i mumljao stalno opominjući. On je tako davao na znanje da je spreman na odmazdu za sve što bude morao da otrpi. Ko je mogao znati kad će bog ispoljiti svoje prave namjere? Svakog časa se taj blagi glas, koji je ulivao povjerenje, mogao pretvoriti u gnjevnu riku, a nježna ruka što ga je milovala u snažna kliješta spremna da ga zgrabe i podvrgnu kazni.

Ali bog je blago i bez prestanka govorio, a ruka se dizala i spuštala bez ikakvog znaka neprijateljstva.

Bijeloga Očnjaka obuzeše dvojaka osjećanja. Njegov instinkt to nije podnosio, bunila se njegova želja za ličnom slobodom. A, opet, ovo mu nije zadavalo boli. Naprotiv, bilo je na neki način prijatno. Pažljivo i lagano tapšanje pređe zatim u trljanje ušiju, što mu je još više prijalo. Ipak se nije oslobodio straha i bio je oprezan očekujući neko nepoznato zlo, naizmjenice trpeći i uživajući, već prema tome u kojoj bi ga mjeri obuzelo ovo ili ono osjećanje.

– E, neka me... !

Ovo je uzviknuo Mat izlazeći iz kuće zasukanih rukava, sa posudom prljave vode u kojoj je oprao posuđe, skamenjen u trenutku kad je, hoteći da prolije vodu, vidio kako Vidon Skot tapše Bijeloga Očnjaka.

Čim je njegov glas poremetio tišinu, Bijeli Očnjak odskoči unazad režeći bijesno.

Mat pogleda svoga poslodavca sažaljivo i prijekorno:

– Ako nemate šta protiv, da rekнем šta mislim, gos'n Skote, biću slobodan da kažem kako ste vi prokleta luda, veća od svih drugih.

Vidon Skot se ponosno nasmija, ustade i pođe do Bijeloga Očnjaka. Blago mu se obraćao, ali ne zadugo, a onda mu polako položi ruku na glavu i nastavi prekinuto tapšanje. Bijeli Očnjak to otrpi posmatrajući sumnjičavo, ali ne čovjeka koji ga je milovao, nego onoga drugog što je stajao na vratima.

– Vi možete biti rudarski stručnjak broj jedan, – nastavi gonič pasa kao da proriče sudbinu – ali ste promašili šansu svoga života što niste kao dječak utekli od kuće i pošli s kakvim cirkusom.

Bijeli Očnjak zareža kad mu ču glas, ali ne pobježe ispod ruke koja mu je dugim i blagim potezima milovala glavu i zatiljak.

To bijaše kraj Bijeloga Očnjaka, kraj starog načina života u vlasti mržnje. Svitao mu je nov dan, nesumnjivo bolji. Da bi to postigao, Vidon Skot je morao da uloži mnogo napora i strpljenja. A u Bijelome Očnjaku se zbivala prava revolucija. Morao je da guši porive i

podsticanja nagona i razuma, da prezire iskustva i da i sam život proglasi lažljivim.

U životu kakav je on poznao ne samo da nije bilo mjesta za mnoge stvari koje je sada doživljavao nego su se i sva njegova zbivanja protivila ovome, kome se sada predao. Ukratko, kad se sve uzme u obzir, sad je morao da stekne mnogo šira saznanja nego u vrijeme kad je svojevolumno bio došao iz divljine i priznao Sivoga Dabra za gospodara. U ono vrijeme bio je samo vučić, tek rođen, mekan i još neuobličen, spreman da se podvrgne prstu sudbine da ga oblikuje. Ali sada je bilo drukčije. Prst sudbine je izvršno obavio zadatak. Bio je oblikovan i očvrstao kao Borbeni vuk, divlji i nesmiljen, koji ne voli i koga ne vole. Ispunjenje ovoga bilo je kao odliv bića, i to u vrijeme kad bijaše prošlo doba savitljive mladosti, kad su mu vlakna postala kruta i čvornovata, a osnova i potka izrasle u nesalomljivo tkanje, oporo i nesavitljivo, kad mu je duh očeličio i svi se nagoni i zakoni iskristalisali u čvrsta pravila, oprez, nesviđanje i žudnje.

I u ovoj novoj prilici prevaspitavanja oblikovao ga je prst sudbine, ublažavao sve što bijaše suviše kruto i davao mu ljepši oblik. U stvari je Vidon Skot bio taj prst. On je prodro u dubinu prirode Bijeloga Očnjaka i blagošću razbudio sve one skrivene mogućnosti što su bile uspavane, da zamalo sasvim nestanu. Jedna od tih mogućnosti bijaše ljubav. Ona zauze mjesto naklonosti, do sada najvišeg osjećanja što ga je uzbuđivalo u zajednici sa bogovima.

No, ta ljubav nije nastala za jedan dan. Počela je u vidu naklonosti, a onda se polako razvijala. Bijeli Očnjak nije pobjegao, iako mu je bilo dozvoljeno da ostane odvezan, jer mu se sviđao novi bog. Ovo je zacijelo bilo bolje od života koji je vodio u kavezu Ljepote Smita, a bilo mu je potrebno da ima nekakvog boga. Njegova priroda je zahtijevala da joj gospodari čovjek. Pečat njegove ovisnosti o čovjeku bio mu je urezan u ono rano doba kad je okrenuo leđa divljini i dopuzao Sivome Dabru pred noge da primi očekivanu kaznu. Taj pečat mu je bio ponovo i nezaboravno urezan kad se drugi put vratio iz divljine, kad bijaše prošla duga glad i kad je opet bilo ribe u selu Sivoga Dabra.

I tako je Bijeli Očnjak ostao, jer mu je bio potreban bog, a Vidona Skota je volio više nego Ljepotu Smita. U znak vjernosti je preuzeo da čuva gospodarevo vlasništvo. Cunjao je oko kuće dok su zaprežni psi spavali, a prvi noćni posjetilac je morao da se od njega brani tojagom dok mu Vidon Skot nije došao u pomoć. Međutim, Bijeli Očnjak je brzo naučio da poštenog čovjeka razlikuje od lopova, da ocjenjuje njihov način hoda. Kad bi neko koračao pravo prema vratima kuće, ne nastojeći da se pritaji, on bi ga puštao, mada je budno posmatrao sve dok se ne bi otvorila vrata i gospodar ne bi dao saglasnost. Ali čovjek koji se šunja okolišeći, oprezno se prikradajući, u težnji da ne bude viđen, – takav čovjek nije mogao očekivati da će Bijeli Očnjak odlagati odluku i povlačio bi se naglo, žurno i bez imalo dostojanstva.

Vidon Skot je preuzeo obavezu da iskupi Bijeloga Očnjaka, tačnije rečeno – da iskupi ljudski rod, koji mu je nanio nepravdu. To bijaše pitanje principa i savjesti. Osjećao je da je za sve zlo nanoseno Bijelome Očnjaku kriv čovjek i da se to mora ispraviti. Stoga je bio naročito ljubazan prema Borbenome vuku. Svaki dan ga je mazio i milovao, i to dugo.

U početku sumnjičav i neprijateljski raspoložen, Bijeli Očnjak je s vremenom zavolio

to milovanje. Ali nikada nije mogao da se odvikne od mumljanja. Počinjao bi mumljati čim bi ga dotakla gospodareva ruka i mumljao bi sve do kraja. Ipak je to mumljanje sadržalo neki novi prizvuk. Stran čovjek ne bi osjetio taj prizvuk i za njega bi mumljanje Bijeloga Očnjaka predstavljalo izraz praiskonske divljačnosti, koja kida nerve i od koje se ledi krv. Ali grlo Bijeloga Očnjaka, ogrubjelo od bijesnog režanja već od prvih dana kad je, kao maleni vučić, u jazbini počeo da ispoljava gnjev, i on sad nije mogao umekšati glas iz svog grla da njime izrazi nježnost koju je osjećao. Uprkos tome, Vidon Skot je svojim uhom i naklonošću osjetio novi prizvuk, prigušen divljinom, prizvuk koji je predstavljao najtananiji nagovještaj zadovoljnog mumljanja i koji niko osim njega nije mogao da čuje.

S vremenom se naklonost sve brže pretvarala u ljubav. To je osjećao i sam Bijeli Očnjak, mada u njegovoj svijesti nije postojalo saznanje ljubavi. Ono se manifestovalo kao praznina u njegovom biću – gladna, bolna i čežnjiva praznina, koja traži da bude ispunjena. Izazivala je bol i nemir, a olakšanje je davalo samo gospodarevo prisustvo. Tada je ljubav za njega predstavljala radost – divlje, uzbudljivo zadovoljstvo. Ali kad ne bi bio uz svoga boga, ponovo je osjećao bol i nemir; praznina u njemu se budila, pritiskala ga svojim ništavilom, a žudnja ga je kinjila i mučila bez prestanka.

Bijeli Očnjak je nalazio sam sebe. Uprkos zreloom uzrastu i divljoj krutosti kalupa koji ga je oblikovao, njegova priroda je doživjela razvitak. U njemu su se razvijala nepoznata osjećanja i novi porivi. Mijenjao se i zakon njegovog ponašanja. On je ranije volio udobnost i prestanak bola, pa je prema tome podešavao svoje ponašanje. Sad je bilo drukčije. Zbog novih osjećanja koja su ga obuzimala, on je često birao neudobnost i bol za ljubav svoga boga. Tako je zorom, mjesto da se skita da bi što god našao, ili da leži u zaklonjenom skrovištu, satima čekao na neudobnom trijemu da vidi gospodarevi lice. A noću, kad bi se bog vraćao kući, Bijeli Očnjak je napuštao topli ležaj, koji je bio izdubio u snijegu, da bi čuo prijateljsko pucketanje prstima i riječi pozdrava. Odrekao bi se čak i mesa da bude uz svoga boga ili da smije s njim poći u grad.

Naklonost je zamijenila ljubav. A ljubav je bila sonda koja je doprla do dubine u koju ništa drugo nije dopiralo. A iz te dubine se, kao odgovor, javlja nova stvar – ljubav. Uzvrćao je ono što mu je bilo pruženo. Ovo zaista bijaše bog, voljeni bog toplote i svjetlosti, u čijem scijetu je priroda Bijelog Očnjaka počela da se razvija kao što se cvijet širi na suncu.

Bijeli Očnjak nije to pokazivao. Bio je suviše star, suviše čvrsti izvajan da bi se mogao izražavati na nov način. Bio je suviše pribran i čvrsto ustaljen u svojoj samoći. Predugo je živio povučeno, izdvojeno i tmurno. Nikada u životu nije zalajao i sada nije mogao da gospodara pozdravlja lajanjem kad ga ugleda. U izražavanju svoje ljubavi nije nikada bio nametljiv, nije pretjerivao niti pudovao. Nikada ne bi trčao u susret gospodaru. Čekao bi ga na izvjesnom rastojanju, ali je uvijek čekao, uvijek je bio tu. Narav mu je poprimila vid obožavanja – nijemog, neizgovorenog, tihog. Ljubav prema gospodaru izražavao je samo pogledom svojih očiju, kojima je pratio svaki pogled svoga boga. Kad bi ga njegov bog posmatrao i govorio mu, on je odavao nekakvu nezgrapnu zbunjenost izazvanu naporima

njegove ljubavi da se izrazi i fizičkom nemogućnošću takvog izražavanja.

Naučio je da se na više načina prilagođava novom životu. Znao je da ne smije dirati gospodareve pse. Ipak se isticala njegova dominantna priroda, pa je morao da im pokaže svoju nadmoćnost i prvenstvo. Kad je to bilo ostvareno, nije bilo mnogo neprilika s njima. Uklanjali su se kada bi zašao među njih ili šetao među njima i pokoravali se njegovoj volji.

Na isti način je podnosio Mata – kao sopstvenost svoga gospodara. Gospodar ga je rijetko hranio. To je činio Mat, jer to bijaše njegov posao, ali je Bijeli Očnjak znao da jede gospodarevu hranu i da ga to hrani gospodar putem svoga zastupnika. Mat je htio da ga upregne u amove da bi vukao sanke sa drugim psima, ali Matu nije uspjelo. Razumio je tek kad mu je Vidon Skot naavukao am i potjerao ga na posao. Prihvatio je kao gospodarevu volju da ga Mat upreže i tjera kao i ostale pse.

Na Klondajku su sanke sa salincima bile drukčije nego tobogani na Mekenziju. Razlikovao se i način gonjenja pasa. Zaprega nije bila razastrta u vidu lepeze. Psi su vukli u jednored, jedan za drugim, vezani uz sanke dvostrukim remenjem. Ovdje, na Klondajku, vođa je zaista bio vođa. To je bio najjači i najpametniji pas, a drugi su mu se pokoravali i bojali ga se. Bilo je neosporno da će Bijeli Očnjak uskoro zauzeti to mjesto. On se nije zadovoljavao ničim manjim, što je Mat shvatio tek poslije mnogih neprilika i nevolja. Bijeli Očnjak zauze sam to mjesto, a Mat, poslije izvršene probe, podrža njegovu odluku snažnim izrazima. I mada je danju vukao sanke, Bijeli Očnjak nije propuštao da noću čuva gospodarevu imovinu. Tako je uvijek bio na dužnosti, uvijek budan i vjeran, najvredniji od svih pasa.

– Biću slobodan da reknem šta je u meni, – počeo Mat jednoga dana – moliću, da kažem da ste bili pametni što ste platili onu cijenu za tog psa. Vi ste podvalili Ljepoti Smitu i još ste ga pesnicom po nosu.

Sive oči Vidona Skota planuše gnjevom i on promrmlja ljutito: "Zvijer!"

Krajem proljeća velika nevolja zadesi Bijeloga Očnjaka. Bez ikakvog upozorenja nestade voljenog gospodara. Bilo je znakova, ali Bijeli Očnjak, nevičan, nije shvatao značaj pakovanja putničke torbe. Kasnije se sjetio da je pripremanje torbe prethodilo gospodarevom nestanku, ali u ono vrijeme nije slutio ništa. Te noći je čekao da mu se gospodar vrati. U ponoć ga ledeni vjetar nagna da se skloni za kuću. Tu je drijemao u polusnu, načuljenih ušiju, da čuje prvi zvuk gospodarevih koraka. Oko dva sata u noći ga bojazan natjera da dođe na hladni trijem pred kućom, gdje leže očekujući.

Ali gospodar nije dolazio. Ujutro se otvoriše vrata i Mat izađe. Bijeli Očnjak ga tužno pogleda. Nije bilo nikakvog zajedničkog jezika koji bi mu pomogao da sazna ono što je želio znati. Dani su prolazili, a gospodar se nije vraćao. Bijeli Očnjak, koji nikad u životu nije bio bolestan, sada se razboli. Bio je ozbiljno bolestan, tako bolestan da ga je Mat morao unijeti u kuću. U pismu upućenom gospodaru Mat je dodao i nekoliko riječi o Bijelom Očnjaku.

Čitajući pismo u Sirkl Sitiju, Vidon Skot nađe i sljedeće redove:

– Onaj prokleti vuk neće da radi. Neće da jede. Ne zna šta je s vama, a ja ne mogu da

mu objasnim. Možda će lipsati.

Bilo je upravo kao što reče Mat. Bijeli Očnjak više nije uzimao hranu, izgubio je volju za životom i sad ga je tukao svaki pas iz zaprege. Ležao je u kući kraj peći, ne pokazujući interesovanje za hranu, ni za Mata, ni za život. Bilo mu je svejedno da li mu se Mat obraća blagim riječima ili psuje; on bi ga samo pogledao svojim tužnim očima, a onda bi, po običaju, spustio glavu na ispružene prednje šape.

A jedne noći, dok je Mat mičući usnama čitao i sricao slogove, iznenadi ga tiho cviljenje Bijeloga Očnjaka. Ovaj je ustao na noge, naćulio uši prema vratima i napregnuto osluškivao. Časak kasnije Mat začu korake. Vrata se otvoriše i uđe Vidon Skot. Dvojica ljudi se rukovaše, a onda se Skot osvrte po sobi.

– Gdje je vuk? – upita.

A onda ga spazi kako stoji kraj peći, tamo gdje je ležao. Nije pritrčao gospodar, kao što rade ostali psi. Stajao je, posmatrao i čekao.

– Tako ti svega! – uskliknu Mat. – Gle ga, maše repom!

Vidon Skot pođe prema njemu zovući ga istovremeno. Bijeli Očnjak mu priđe, doduše ne skokom, ali ipak brzo. Bio je nespretan, onako obuzet sam sobom, ali kad priđe bliže, oči mu poprimiše neobičan izraz. Oči mu se ispuniše neizrecivo snažnim osjećanjem poput svjetlosti i zasjaše njome.

– Nikad me nije gledao tako dok vas nije bilo – primijeti Mat.

Vidon Skot nije čuo. Čučao je na petama, licem u lice s Bijelim Očnjakom – milovao ga je, trljao mu korijene ušiju, gladio ga rukama niz vrat sve do pleća, tapšao ga nježno po leđima, vršcima prstiju. Bijeli Očnjak je odgovarao mumljajući, a prijateljski prizvuk njegovog mumljanja bijaše izražen jače nego ikada.

Ali to ne bijaše sve. Kako će u velikoj radosti, velikoj ljubavi, koja je sve jače težila i borila se, da se pokaže, da pronade neki novi način izražavanja? Iznenada pođe glavom naprijed i ugura je gospodar, pod mišku. I ovdje, uhvaćen između ruke i trupa, skriven sve do ušiju, nije više mumljao, ali je i dalje gurkao gospodara njuškom i priljubljavao se uz njega.

Dvojica ljudi se zгледаše. Skotu su blistale oči.

– Boga mu! – reče Mat zaprepašćen. Čas kasnije, kad se pribrao, on reče:

– Uvijek sam tvrdio da je taj vuk pas. Gle ga!

Pošto mu se vratio gospodar, Bijeli Očnjak se brzo oporavljao. U kući je ostao dvije noći i jedan dan, a zatim izađe. Psi iz zaprege bijahu zaboravili njegovu hladnokrvnost. Sjećali su se samo posljednjih dana, kad je bio slab i bolestan. Čim ga vidješe kako izlazi iz kuće, skočiše na nj.

– Vidi gužve – mrmljao je veselo Mat posmatrajući s vrata. – Pokaži im, vuče! Udesi ih, i to dobro!

Bijelom Očnjaku nije bilo potrebno ohrabrenje. Dovoljno je bilo što mu se vratio gospodar. Kroz njegove žile opet je tekao život, snažan i nepokorljiv. Borio se s uživanjem nalazeći tako još jedan način izražavanja za sve što je osjećao, a što nije mogao da iskaže. Borba se mogla završiti samo na jedan način. Psi se razbježaše sramno poraženi i vraćahu

se tek pošto pade noć, pužući jedan po jedan, pokazujući poniznošću i pokornošću svoju podložnost Bijelome Očnjaku.

Naučivši da se pribija uz gospodara, Bijeli Očnjak je to često činio. To je bilo najviše što je znao. Dalje nije mogao. Od svega je uvijek najpažljivije čuvao glavu. Nikad nije volio da mu je dotiču. Izraz divljine što se krila u njemu, strah od povrede i zamke izazivali su panične porive da bi izbjegao svaki dodir. Njegov instinkt je zahtijevao da mu glava bude uvijek slobodna. A sada, uz voljenoga gospodara, pribijanje uz njega bijaše dobrovoljan akt predavanja u položaj beznadežne bespomoćnosti. To bijaše izraz potpunog povjerenja, apsolutnog predavanja, kao da kaže: "Predajem se tebi u ruke. Uradi sa mnom što hoćeš!"

Jedne noći, ne dugo poslije povratka, Skot i Mat su igrali partiju kribedža prije nego što će poći da spavaju.

– Petnaest dva, petnaest četiri i par, to je šest – brojao je Mat, kad sa izvana ču krik i režanje. Pogledaše jedan drugoga i skočiše na noge.

– Vuk je priklještio nekoga – reče Mat. Divlji krik strave i užasa nagna ih da požure.

– Donesi svjetlo! – viknu Skot iskačući iz kuće. Mat iznese fenjer, pri čistoj svjetlosti vidješe da neki čovjek leži nauznak u snijegu. Ruke mu bijahu sklopljene, jedna preko druge, tako da je njima štitio lice i vrat od zuba Bijeloga Očnjaka. A imao je i od čega da se štiti. Bijeli Očnjak bijaše podivljao. Napadao je najosjetljivija mjesta. Čovjeku su od ramena do zapešća visili u ritama poderani rukavi kaputa, plave flannelske košulje i potkošulje, a i ruke bijahu strašno razderane zubima i raskrvavljene.

Oba su to uočila na prvi pogled. U idućem trenutku Vidon Skot uhvati Bijeloga Očnjaka za vrat i odmače ga. Bijeli Očnjak se otimao i režao, ali nije pokušavao da bježi i brzo se umirio na oštru gospodarevu riječ.

Mat pomože čovjeku da ustane. Kad se digao, iza spuštenih ruku se ukaza životinjske lice Ljepote Smita. Gonič pasa ga spusti naglo, kretnjom kao da je uhvatio živu travu. Ljepota Smit je žmirkao pri svjetlosti fenjera i ogledavao se. Kad ugleda Bijeloga Očnjaka, na licu mu se ukaza užas.

U isti čas Mat opazi dva predmeta u snijegu. On primače fenjer bliže i nogom pokaza svom gospodaru – čelični lanac za psa i debelu tojagu.

Vidon Skot vidje i klimnu glavom. Niko ne reče ni riječi. Gonič pasa položi ruku na rame Ljepoti Smitu i okrete ga nalijevo krug. Riječi nisu bile potrebne. Ljepota Smit ode.

U međuvremenu je voljeni gospodar milovao Bijeloga Očnjaka i govorio mu:

– Pokušao je da te ukrade, zar ne? A ti nisi dozvolio. Eto, vidiš, prevario se, zar ne?

– Sigurno je mislio da ga je zgrabilo sedamnaest đavola! – smješкао se gonič pasa.

Bijeli Očnjak je, još narogušen, mumljao i mumljao, dlaka mu se postepeno smirivala, a prijazni prizvuk u mumljanju bijaše dalek i tanan, ali se stalno pojačavao.

PETI DIO

Prva glava

DUGO PUTOVANJE

Nešto je visilo u vazduhu. Bijeli Očnjak je osjećao da se bliži nesreća, čak i prije nego što su se mogli vidjeti opipljivi znaci. Osjećao je na neki nejasan način da se sprema promjena. Sam nije znao kako ni zašto, ali je od samih bogova saznao da će se nešto dogoditi. Oni su, ne znajući ni sami kako, odavali svoje namjere psu-vuku, koji je bdio na trijemu kuće, tako da im je čitao misli, iako nije ulazio u kuću.

– Slušajte, molim vas! – uskliknu gonič pasa jedne noći za večerom.

Vidon Skot je osluškivao. Kroz vrata je dopiralo jedva čujno cviljenje, nalik na tiho jecanje. A onda se začu dugo njušenje kad se Bijeli Očnjak uvjeravao da je njegov bog još unutra, da još nije pošao na tajanstveno i samotno bjekstvo.

– Ja mislim da bi vuk htio s vama – reče gonič pasa.

Vidon Skot uputi svom drugu preklinjući pogled, iako je riječima to poricao.

– Kojega đavola će mi vuk u Kaliforniji? – upita on.

– To i ja kažem – odgovori Mat. – Kojega đavola će vam vuk u Kaliforniji?

Ali ovo nije zadovoljilo Vidona Skota. Činilo se da ga onaj drugi osuđuje, ali ne želi da se izjasni.

– Psi bijelih ljudi se ne mogu mjeriti s njim – nastavi Skot. – On će ih ubijati čim ih spazi. Ako me i ne upropasti parnicama za odštetu, vlasti će mi ga oduzeti i ubiti na električnoj stolici.

– Znam, on je pravi ubica – primijeti gonič pasa.

Vidon Skot ga pogleda sumnjičavo.

– To nikada ne bi uspjelo – reče odlučno.

– Ne bi nikada uspjelo – potvrdi Mat. – Pa morali biste uzeti čovjeka da naročito pazi na nj.

Skotova sumnjičavost se stiša. On veselo klimnu. U tišini koja je uslijedila čulo se na vratima tiho cviljenje, a zatim dugo ispitujuće njuškanje.

– Nema šta, mnogo vas voli – reče Mat. Onaj drugi ga pogleda iznenada razljućen.

– Do vraga, čovječe! Ja i sam znam šta je najbolje!

– Slažem se s vama, samo...

– Šta samo? – dreknu Skot.

– Samo – gonič pasa poče tiho, a onda se predomisli i nastavi sve žešće: – Pa ne treba se ljutiti zbog toga. Sudeći po tome šta radite, rekao bih da baš i ne znate šta je najbolje.

Vidon Skot oklijevaše začas, a onda reče pomirljivo:

– Tako je, Mate. Nevolja je u tome što ni sam ne znam šta ću.

– Pa bilo bi smiješno da povedem toga psa – nastavi on poslije još jedne pauze.
– Slažem se s vama – odgovori Mat, ali ni sada ne zadovolji svoga poslodavca.
– Ali kako, za ime velikog Sardanapala, on zna da odlazite, eto tome se čudim! – nastavi gonič pasa bezazleno.

– Ne mogu to da shvatim, Mate – odgovori Skot odmahujući tužno glavom.

A onda, jednoga dana Bijeli Očnjak vidje kroz otvorena vrata sudbonosnu torbu na podu i voljenog gospodara kako pakuje stvari u nju. Osim toga je dolaženje i odlaženje u inače mirnu atmosferu kuće unijelo neobičnu pometnju i nemir. To bijahu nesumnjivi dokazi. Bijeli Očnjak je to već ranije osjećao, a sada je znao. Njegov bog se priprema na novo bjekstvo. Ranije ga nije vodio sa sobom, pa će ga i sada ostaviti.

Te noći je zavijao dugo, kao što čine vuci. Isto kao i nekad, dok je još bio vučić, kad je pobjegao iz divljine nazad u selo i nije našao ništa osim mjesta gdje bijaše podignut šator Sivoga Dabra, tako je i sada njušku uperio prema hladnim zvijezdama i jadao im svoju nevolju.

U kući su dvojica ljudi upravo bila legla.

– Opet neće da jede – reče Mat sa svoga ležaja.

Sa ležaja Vidona Skota začu se gundanje i komešanje ćebadi.

– Prema onome što je bilo kad ste prvi put otišli, sad se ne bih čudio da uquine.

Ćebad su se živo komešala na drugom ležaju.

– Oh! Prestani! – uzviknu Skot kroz tamu. – Gnjavaš gore nego žena.

– Slažem se s vama – odgovori gonič pasa, a Vidon Skot nikako nije znao da li mu se on podsmjehuje.

Idućeg dana Bijeli Očnjak postade još zabrinutiji i nemirniji. Slijedio je gospodara kud god bi ovaj išao, a nije silazio sa trijema dok je gospodar bio u kući.

Kroz otvorena vrata vidio je prtljag na podu. Uz torbu stajahu dvije velike platnene vreće i jedan sanduk. Mat je gospodarevu ćebad i krznenu odjeću zamotavao u voštano platno. Bijeli Očnjak je cvilio gledajući šta se radi.

Nešto kasnije stigoše dva Indijanca. Izbliza je gledao kako digoše na ramena gospodarev prtljag i Mat ih povede nizbrdo, noseći posteljinu i torbu. Bijeli Očnjak nije pošao za njima. Gospodar je još bio u kući. Poslije izvjesnog vremena Mat se vrati. Gospodar izađe i pozva Bijeloga Očnjaka u kuću.

– Jadniče moj – reče mu blago trljajući mu uši i milujući leđa. – Ja idem daleko, stari moj, kuda ti ne možeš da me slijediš. Hajde sada, zamumljaj mi posljednji put, zamumljaj za rastanak.

Bijeli Očnjak nije htio da mumlja. Mjesto toga, poslije dugog ispitujućeg pogleda, zari njušku između gospodareve miške i trupa.

– Eno, već svira! – vikao je Mat. S Jukona se čuo grubi zvuk sirene rječnog parobroda.

– Požurite. Ne zaboravite zaključati prednja vrata. Ja izlazim pozadi. Polazimo!

Dvoja vrata se zalupiše u isti čas i Vidon Skot pričekava dok Mat obiđe oko kuće. Iza vrata se čulo tiho cviljenje i jecaji. A zatim, dugo i snažno njuškanje.

– Dobro ga čuvaj, Mate! – reče Skot kad pođoše nizbrdo. – Piši mi da znam kako mu je.

– Svakako – odgovori gonič pasa. – Ali čujte ga samo, molim vas!

Oba čovjeka zastadoše. Bijeli Očnjak je zavijao kao što čine psi kad im umre gospodar. On je izražavao najveću tugu, krici su se penjali parajući srce, a onda se utišavali u drhtavom jadu, da bi se ponovo javili sve gnjevniji i gnjevniji.

"Aurora" bijaše prvi parobrod koji je te godine polazio u svijet. Paluba bijaše puna srećnih pustolova i neuspjelih tragača za zlatom, a svi su oni podjednako čeznuli da se vrate u svijet, isto kao što su ranije žudili da dođu ovamo. Uz dasku kojom se ide na obalu Skot se rukovao s Matom, koji se spremao da se vrati na kopno. Ali Matova ruka olabavi u ruci drugog čovjeka, dok mu oči ostadoše prikovane na nečemu iza Skotovih leđa. Skot se osvrte da vidi. Nekoliko koraka iza njega stajao je na palubi Bijeli Očnjak i posmatrao ga čeznutljivo.

Gonič pasa, iznenađen, psovao je tiho. Skot je samo začuđeno gledao.

– Jeste li zaključali prednja vrata? – upita Mat.

Ovaj potvrdi glavom i upita: – A šta je sa stražnjim vratima?

– Možete biti sigurni da sam ih zatvorio – odgovori Mat revno.

Bijeli Očnjak je, umiljavajući se, priljubio uši uz glavu ali je ostao na mjestu, ne pokušavajući da se približi.

– Moraću da ga izvedem na obalu.

Mat pođe prema Bijelom Očnjaku, ali mu ovaj umače. Gonič pasa potrča, a Bijeli Očnjak se provuče između nogu nekoliko ljudi. Izmičući i vrdajući, bježao je po palubi ne dajući Matu priliku da ga uhvati.

Međutim, kad ga pozva voljeni gospodar, on mu odmah poslušno priđe.

– Neće da priđe ruci koja ga je mjesecima hranila – promrmlja gonič pasa negodujući. A vi, vi mu niste nikada davali hranu poslije onih prvih dana kad ste ga pripitomili. Đavo ga znao kako je dokučio da ste vi gazda.

Skot, koji je milovao Bijeloga Očnjaka, saže se iznenada i pokaza svježe posjekotine na njušci i rasječenu kožu među očima.

I Mat se saže i opipa trbuh Bijeloga Očnjaka.

– Sasvim smo zaboravili prozor. Sav je isječen odozdo. Bogami, mora da je skočio pravo kroz staklo.

Ali Vidon Skot ga nije slušao. Misli su mu jurile kroz glavu. Brodska sirena "Aurore" davala je posljednji znak pred polazak. Ljudi su hitali niz dasku na obalu. Mat odveza maramu sa svoga vrata i pođe da njome veže Bijeloga Očnjaka. Skot ga uhvati za ruku.

– Zbogom, Mate, stari moj! A što se tiče vuka, nećeš morati da mi pišeš. Vidiš, ja sam...

– Šta? – dreknu gonič pasa. – Ne mislite reći da...

– Upravo to hoću da kažem. Evo ti marame. Ja ću pisati tebi kako mu je. Mat zastade nasred daske.

– On vam neće podnijeti klimu! – vikao je. – Jedino ako ga ošišate ljeti!

Dasku uvukoše i "Aurora" se odmače od obale. Vidon Skot još jedanput mahnu na rastanku. A onda se osvrte i naže nad Bijelog Očnjaka, koji je stajao pored njega.

– A sada mumljaj, vrag te odnio, mumljaj! – reče mu tapšući glavu, koja se umiljavala, i češući polegle uši.

Druga glava JUŽNA ZEMLJA

Bijeli Očnjak se iskrcao iz parobroda u San Francisku. Bio je zaprepašćen. U sebi je, dublje od razuma i podsvijesti, silu povezivao s bogovima. Nikad mu bijeli ljudi nisu izgledali toliko čudesni bogovi kao kad je koračao klizavim pločnicima San Franciska. Kolibe od brvana, koje je poznavao, bijahu zamijenjene visokim građevinama. Ulice su bile pune opasnosti – kola, kočija, automobila; veliki konji vukli su ogromna teretna kola, dok su sredinom ulice čudovišni tramvaji trubili i zvonili prijeteći poput risova koje je viđao u šumama sjevera.

Sve su to bili izrazi moći. Nad svim tim, iza svega toga, stajao je čovjek, vladao i nadzirao pokazujući, kao i uvijek, svoju vlast nad materijom. Sve bijaše ogromno i čudno. Bio je zastrašen. Obuzeo ga je strah. Kao što je svoju sićušnost i slabašnost bio osjetio kad je, kao vučić, prvi put došao iz divljine u selo Sivoga Dabra, tako je i sada, već u zrelo doba, ponosan i snažan, osjetio da je malen i slab. Koliko je samo tu bilo bogova! Zavrtjelo mu se od gužve. Ulična buka mu je zaglušila uši. Bijaše iznenađen strahovitom i beskrajnom jurnjavom i kretanjem stvari. Osjetio je, više nego ikada, koliko ovisi o voljenom gospodaru i stalno mu bijaše za petama, ne gubeći ga iz vida ma šta se događalo.

Ali Bijelog Očnjaka je čekalo još i više, a ne samo strašno priviđanje grada – doživljaj koji ga je, poput more nestvarne i užasne, progonio dugo vremena u snovima. Gospodar ga ostavi u furgonu, vezanog lancem u kutu, usred gomile kovčega i kofera. Ovdje je sa mnogo larme vladao neki zdepasti i mišićavi bog, bacajući kovčege i sanduke na sve strane, vukući ih kroz vrata i stavljajući na gomilu, ili ih grubo i s treskom ubacujući drugim bogovima, koji su ih primali.

Bijeli Očnjak pomisli da ga je gospodar napustio i ostavio u ovom paklu prtljaga – ili je pomislio da je napušten, dok ne nanjuši gospodareve platnene vreće i stade da ih čuva.

– Baš je vrijeme da dođete – zagunđa bog vagona sat kasnije, kad se Vidon Skot pojavio na vratima. – Ovo vaše pseto ne da mi da taknem vaše stvari.

Bijeli Očnjak izađe iz vagona. Bio je zapanjen. Nestalo je ružnog priviđenja grada. Vagon je za njega bio samo soba u kući i ništa više. Kad je ušao, oko njega se prostirao grad. U međuvremenu je grada nestalo. Buka mu više nije brujala u ušima. Pred njim se otvorio nasmijan predio, pun sunca, miran i nepokretan. On nije imao vremena da se čudi

preobražaju. Primio ga je kao i sve ostale neobjašnjive postupke i djela bogova. Takav je bio njegov običaj.

Čekala ih je kočija. Neki čovjek i žena približiše se gospodaru. Žena raširi ruke i sklopi ih gospodaru oko vrata – ovo je nešto opasno! U idućem trenutku se Vidon Skot istrkao iz zagrljaja i rvaao se sa Bijelim Očnjakom, koji je režao i ponašao se kao bijesni demon.

– Sve je u redu, majko – govorio je Skot držeći čvrsto Bijeloga Očnjaka i umirujući ga. – On je mislio da ćeš mi nanijeti neko zlo, a to ne bi dozvolio. Sve će biti dobro. On će se brzo naviknuti.

– A u međuvremenu ja ću smjeti da volim svoga sina samo kad u blizini nema njegovog psa – nasmija se ona, iako bijaše blijeda i ustrašena.

Posmatrala je Bijeloga Očnjaka, a on je režao, rogušio se i zloćudno gledao.

– On će naučiti, mora naučiti, i to bez odlaganja – reče Skot.

Blago je govorio Bijelome Očnjaku dok ga nije umirio, a onda mu reče oštro:

– Lezi! Lezi dolje!

Ovo ga je gospodar bio naučio i Bijeli Očnjak poslušao, mada oklijevajući i nevoljko.

– Sada, majko.

Skot joj raširi ruke u susret, ali ne skidaše oka sa Bijeloga Očnjaka.

– Lezi! – upozoravao ga je. – Lezi!

Bijeli Očnjak se kostriješio, ali bez glasa, dižući se pognuto, ali leže nazad gledajući kako se ponavljaju one opasne kretnje. Ali ne dogodi se ništa loše, kao ni iz zagrljaja nepoznatog boga, koji je uslijedio. Onda vreće sa stvarima staviše na kola, nepoznati bogovi i voljeni gospodar se ukrcaše, a Bijeli Očnjak potrča živahno, čas iza kola, a onda opet sav narogušen uporedo uz konje, opominjući ih kako on pazi da se štogod loše ne dogodi bogovima, koje oni tako brzo vuku po zemlji.

Poslije četvrt sata kočije skretoše kroz kamenu kapiju i udoše u drvored orahovih stabala, čije su grane činile svod i međusobno se ukrštavale. S obje strane su se protezali travnjaci, čije su prostranstvo tu i tamo prekidali ogromni hrastovi debelih grana. Nešto dalje su od svježeg zelenila njegovane trave odudarale pokošene livade, opaljene suncem, smeđe i zlatne, dok su se još dalje nalazili tamni bregovi i brdski pašnjaci. Pri vrhu travnjaka, na uzvišici što se uzdizala iz doline, stajala je kuća sa dubokim trijemovima i mnogobrojnim prozorima.

Bijeli Očnjak nije imao dovoljno vremena da sve to vidi. Čim su kola ušla na imanje, napade ga ovčarski pas blistavih očiju i šiljate njuške – opravdano ogorčen i gnjevan. Pas je utrčao između njega i gospodara i prepriječio mu put. Bijeli Očnjak ne zareža u znak opomene, ali mu se dlaka nakostriješi kad jurnu da izvrši smrtonosni napad. Ali napad ne bi izvršen. On zastade, nezgrapno zadržavajući ukočenim nogama sopstveni zalet, tako da gotovo sjede na stražnje noge, jer je na svaki način želio da izbjegne sudar sa psom, koga je pošao da napadne. To bijaše ženka, a zakon njegove vrste je postavio ogradu između njih. Da bi je napao, on bi morao da prekrši sopstveni nagon.

S ovčarkom bijaše drukčije. Budući ženka, ona nije osjećala takav nagon. S druge strane, ona je kao ovčarski pas posjedovala naročito razvijeno strahovanje od divljine, a osobito od vuka. Bijeli Očnjak bijaše za nju vuk, vječiti pljačkaš koji je upadao među stado, sve do vremena kad je prve ovce savio i čuvao neki od njenih pradavnih predaka. A sada, kad se on zaustavio u naletu i ukočio da izbjegne sudar, ona skoči na nj. On i nehotice zareža kad osjeti njene zube na svojoj plečki, ali ne učini ništa da je povrijedi. Izmače se ukrućenih nogu i pokuša da je obiđe. Pokušavao je lijevo i desno, vrtio se i vrdao ali mu ništa ne pomože. Ona mu je stalno bila na putu.

– Ovamo, Koli! – pozva je nepoznati čovjek u kočiji.

Vidon Skot se nasmijao.

– Nema veze, oče. To mu je dobra lekcija. Bijeli Očnjak će morati da nauči mnogo toga, a sad upravo počinje. On će se već prilagoditi.

Kočija ode naprijed, a Koli zapriječi put Bijelom Očnjaku. Pokušao je da pređe sišavši s puta i trčeći naokolo po travnjaku, ali se ona kretala po manjem krugu i uvijek ga je prestizala i dočekivala sa dva reda sjajnih zuba. On pođe nazad i naokolo po drugom travnjaku, ali ga ona opet prestiže.

Kočija je daleko odvela gospodara. Bijeli Očnjak je spazi gdje nestaje među drvećem. Položaj bijaše očajan. Ponovo pokuša da trči ukруг. Ona pođe za njim trčeći velikom brzinom. A onda se on iznenada okrete i dočeka je. To je bilo staro lukavstvo u borbi. Sudariše se rame o rame. Ona se preturi – i ne samo to. Trčala je tako brzo da se sada kotrljala, čas na leđima, čas porebarke, nastojeći da se zaustavi, grebući šapama po šljunku i skićeći gnjevno zbog povrijeđenog ponosa.

Bijeli Očnjak nije gubio vrijeme. Put bijaše slobodan, a on je samo to želio. Koli potrča za njim stalno urlajući. Put bijaše ravan, a kad je trebalo potrčati, mogla je da nauči koješta od Bijelog Očnjaka. Trčala je pomamno i histerično, naprežući se do krajnosti, odajući svakim skokom napor koji je činila; a za to vrijeme je Bijeli Očnjak glatko izmicao, bez naprezanja, klizeći iznad tla poput aveti.

On sustiže kočiju kad je zašla za kuću do kolskog ulaza. Kočija se zaustavila i gospodar je silazio. U tom trenutku, trčeći još punom brzinom, Bijeli Očnjak iznenada osjeti napad sa strane. Prema njemu je jurio lovački pas. Bijeli Očnjak pokuša da ga dočeka, ali je trčao suviše brzo, a pas bijaše preblizu. Udari ga porebarke, a kako je bio u zaletu i nije očekivao udarac, Bijeli Očnjak pade i preturi se. Uspravi se na noge kao sušto oličenje zloće – poleglah ušiju, zarozanih usana, zgrčena nosa – i škljocnu zubima tako da mu očnjaci za dlaku promakoše vrat lovačkog psa.

Gospodar je prilazio trčeći, ali bijaše prilično daleko. Ovaj put je Koli spasila život lovačkom psu. Koli stiže prije nego što je Bijeli Očnjak uspio da zada smrtonosan udarac, upravo u trenutku kad je skočio. Bila je prevarena i prestignuta u trčanju, a da se ne govori kako je surovo bila oborena na šljunak, te je sad njen dolazak bio kao pravi uragan – rezultat uvrijeđenog dostojanstva, pravednog gnjeva i nagonske mržnje prema tome pljačkašu iz divljine. Pod pravim uglom je naletjela na Bijeloga Očnjaka i udarila ga s boka

upravo u trenutku kad je skakao, pa je opet pao i prevrnuo se.

Tada stiže i gospodar i jednom rukom zadrža Bijelog Očnjaka, dok mu je otac odazvao pse.

– Rekao bih da je ovo suviše topao doček za jednog usamljenog vuka s Arktika – reče gospodar dok se Bijeli Očnjak smirivao pod rukom koja ga je milovala. – U cijelom životu je samo jedanput bio oboren, a sada su ga srušili dva puta za trideset sekundi.

Kočija se odveze, a iz kuće izađe još nekoliko nepoznatih bogova. Neki od njih su s puno poštovanja stajali podalje, ali dvoje, i to žene, ponoviše onaj neprijateljski čin savivši gospodaru ruke oko vrata. Međutim, Bijeli Očnjak se počeo navikavati da to trpi, jer glasovi koje su bogovi ispuštali zacijelo nisu bili opasni. Ipak ih on opomenu režanjem, a to učini i gospodar riječju. U takvim prilikama bi se Bijeli Očnjak priljubio uz gospodareve noge, a ovaj ga je umirivao tapšanjem po glavi.

Lovački pas je na zapovijed "Dik! Lezi!" pošao uz stepenice i legao na kraju trijema, stalno režeći i mrko gledajući došljaka. Koli bijaše povjerena brizi jedne žene-boga, koja joj je obje ruke savila oko vrata i milovala je; ali Koli bijaše zgranuta i zabrinuta, nemirno je cviljela, ogorčena što se dozvoljava prisustvo toga vuka, osvjedočena da bogovi griješe.

Svi bogovi krenuše uz stepenice da dođu u kuću. Bijeli Očnjak je u stopu pratio gospodara. Dik je režao na trijemu, a Bijeli Očnjak se na stepenicama kostriješio i odgovarao mu na isti način.

– Uvedi Koli i ostavi njih dvojicu neka rasprave među sobom – predloži Skotov otac. – Tako će se sprijateljiti.

– Onda bi Bijeli Očnjak, da dokaže prijateljstvo, morao da bude glavni ožalošćeni na pogrebu – nasmija se gospodar.

Stariji Skot pogleda s nevjericom prvo Bijelog Očnjaka, pa Dika, a zatim se obrati sinu:

– Zar misliš da bi... ?

Vidon Skot potvrdi glavom. – Upravo to mislim. Dik bi bio preklan za minutu, najkasnije za dvije.

Zatim se obrati Bijelome Očnjaku: – Ovamo, vuče! Ti ćeš morati u kuću.

Bijeli Očnjak je uz stepenice i preko trijema koračao ukrućenih nogu i čvrsto ispravljena repa, pazeći da ga Dik ne napadne s boka, u isto vrijeme spreman da dočeka bilo kakvu nepoznatu strahotu koja bi mogla da navali na nj iz kuće. Ali ništa slično se ne pojavi, a kad uđe, on se pažljivo osvrte na sve strane, ali ne vidje ništa opasno. Zatim, uzdahnuvši, leže zadovoljno pored gospodarevih nogu posmatrajući šta se događa, spreman da svakog časa skoči i bori se na život i smrt sa svim strahotama koje su se mogle kriti ispod kućnoga krova.

Treća glava

IMANJE BOGOVA

Bijeli Očnjak se već po svojoj prirodi lako prilagođavao, a i mnogo je putovao pa je znao koliko je to potrebno. Ovdje na Sijera Visti, kako se zvalo imanje sudije Skota, Bijeli Očnjak se ubrzo osjećao kao kod kuće. Više nije bilo ozbiljnih neprilika sa psima. Oni su znali mnogo više o navikama bogova s juga nego on, a priznali su njegovo prisustvo kad su vidjeli da je s bogovima ušao u kuću. Iako je bio vuk i mada se nešto slično nikad nije događalo, bogovi su odobrili njegovo prisustvo, a oni, psi tih bogova, mogli su samo da to prihvate.

Dik je u početku doživio nekoliko neprijatnih susreta, dok nije mirno primio Bijeloga Očnjaka kao novoga člana domaćinstva. Da je bilo po Dikovom, oni bi postali dobri prijatelji, ali Bijeli Očnjak nije bio sklon prijateljstvu. Od pasa je tražio samo da ga ostave na miru. Cijeloga života bijaše izdvojen od svoje vrste, pa je želio da tako i ostane. Nije volio da mu se Dik približuje, pa bi ga režanjem tjerao od sebe. Na sjeveru je naučio da ne smije dirati gospodareve pse i to nije zaboravljao. Ipak je težio za samoćom i tako je ignorisao Dika da se ova dobroćudna životinja konačno okanila i za nj se zanimala isto toliko kao za stub za vezanje konja kod staje.

Drukčije se ponašala Koli. Pomirila se s njegovim prisustvom jer takva bijaše volja bogova, ali to nije bio razlog da ga ostavlja na miru. Njeno biće bilo je prožeto sjećanjem na bezbrojne zločine što su ih on i njegovi preci počinili protiv njenih predaka. Opustošeni torovi ne mogu se zaboraviti za jedan dan, čak ni za jedno pokoljenje. Sve je to nju nagonilo i podbadalo na osvetu. Ona nije mogla da se opire volji bogova, ali joj to nije smetalo da mu sitnim pakostima zagorčava život. Dijelilo ih je prastaro neprijateljstvo, a ona se brinula da se to ne zaboravi.

Tako je Koli, zahvaljujući okolnosti što je bila ženka, mogla da zlostavlja Bijeloga Očnjaka. Nagon mu nije dozvoljavao da je napadne, dok je zbog njene upornosti nije mogao ignorisati. Kad bi ga napala, podmetnuo je njenim zubima svoju plečku, zaštićenu krznom, i dostojanstveno se udaljavao ukrućenih nogu. Kad bi ga napala žešće, bio je prisiljen da se kreće ukруг izlažući joj plečku, odvrativši glavu na drugu stranu s izrazom dosade i strpljivosti. Ponekad bi, međutim, osjetio njene zube pozadi, što bi ubrzalo njegovo nimalo dostojanstveno odstupanje. Ignorisao je njeno prisustvo kad god bi mogao i trudio se da joj se uklanja s puta. Kad bi je vidio ili čuo da dolazi, ustajao bi i udaljavao se.

Bijeli Očnjak je morao da nauči još mnogo stvari. Život na sjeveru bijaše sasvim jednostavan u poređenju sa složenim odnosima na Sijera Visti. Morao je, najprije, da upozna gospodarevu porodicu. O tome je već nešto znao. Kao što su Mit-Sah i Klu-Kuč pripadali Sivome Dabru i dijelili s njim hranu, vatru i ćebad, tako su sada na Sijera Visti svi stanovnici pripadali njegovom voljenom gospodaru.

Ipak je bilo razlike, i to mnogo. Sijera Vista bijaše mnogo prostranija nego šator Sivoga Dabra. Trebalo je voditi računa o mnogima. Tu je živio sudija Skot i njegova žena. Bile su i dvije gospodareve sestre, Bet i Meri. Pa onda njegova žena Alis i djeca Vidon i

Mod, mališani od četiri i šest godina. Nikome nije bilo moguće da mu govori o njima, a i sam nije znao niti je mogao išta znati o rodbinskim vezama i odnosima. Ipak je brzo shvatio da svi ovi pripadaju gospodaru.

Onda je posmatrajući, kad god mu se za to pružila prilika, proučavajući akcije, govore i same intonacije glasa, postepeno shvatio prisnost i stepen naklonosti što su ga uživali kod gospodara. Bijeli Očnjak im je prilazio prema tom ustaljenom mjerilu. Cijenio je ono što je cijenio i gospodar. Volio je i pažljivo čuvao sve što je gospodaru bilo drago.

Tako je bilo s njegovo dvoje djece. Nikad nije volio djecu. Mrzio je njihove ruke i bojavao ih se. Sjećao se gorkih iskustava s njihovom okrutnosti i nasiljem iz vremena koje je proživio u indijanskom selu. Kad mu Vidon i Mod priđuše prvi put, on zloćudno zareža opominjući ih. Gospodareva oštra riječ i ćuška privoliše ga da primi njihovo milovanje, iako je mumljao i mumljao pod njihovim ručicama, mada to nije ličilo na predenje. Kasnije je uočio da gospodar veoma voli djecu. Od tada nije više bila potrebna riječ ili ćuška da im dozvoli milovanje.

Ipak Bijeli Očnjak nije pokazivao prevelike znake ljubavi. Gospodarevoj djeci se prepuštao pošteno, mada preko volje, i trpio je njihovu igru kao što čovjek podnosi bolnu operaciju. Kad više ne bi mogao da izdrži, ustajao bi i odlučno ih napuštao. Ali poslije izvjesnog vremena je čak zavolio djecu. Ni tada to nije pokazivao. Nije im prilazio. S druge strane, nije bježao kad bi mu djeca prilazila, nego bi ih čekao. A još kasnije, oči bi mu zadovoljno zasjale kad bi vidio da mu prilaze, a žalostio se čim bi ga napustila da se zabave nečim drugim.

Sve ovo bijaše pitanje razvoja i zahtijevalo je vremena. Slijedeći po vrijednosti, poslije djece bio je sudija Skot. Vjerovatno su za ovo postojala dva razloga. Kao prvo, on je bio, bez sumnje, vrijedna gospodareva svojina, a zatim se nije nametao. Bijeli Očnjak je volio da leži pored njegovih nogu dok bi ovaj čitao novine na širokom trijemu, počastivši Bijelog Očnjaka s vremena na vrijeme pogledom ili riječju – lako podnošljivim znacima da priznaje njegovo prisustvo i postojanje. Ali sve to se događalo kad je gospodar bio odsutan. A čim bi se pojavio, za Bijelog Očnjaka nije postojao niko drugi.

Bijeli Očnjak je svim članovima porodice dozvoljavao da ga miluju, iako im nikada nije pružio ono što je davao gospodaru. Nikakvo njihovo milovanje nije moglo da izazove mumljanje puno ljubavi, niti su ga mogli privoljeti da se pribije uz nekoga od njih. Takav dokaz zaborava i predavanja, izraz potpunog povjerenja, bio je rezervisan samo za gospodara. U stvari, on je sve članove porodice posmatrao jedino kao gospodarevu svojinu.

Takođe je Bijeli Očnjak brzo shvatio kakva razlika postoji između članova porodice i posluge. Sluge su ga se bojale, a on se uzdržavao da ih ne napadne samo s toga što je i njih smatrao gospodarevom svojinom. Između Bijelog Očnjaka i njih vladala je neutralnost i ništa više. Oni su kuhali za gospodara, prali posuđe i obavljali razne druge poslove, isto kao što je činio Mat na Klondajku. Oni su, jednom riječju, pripadali domaćinstvu.

Izvan domaćinstva je bilo još više stvari koje je Bijeli Očnjak morao da nauči. Gospodarevo imanje bilo je prostrano, ali je i ono imalo svoje granice. Granicu zemljišta

činila je cesta. Napolju je bilo zajedničko dobro svih bogova – putevi i ulice. Zatim, iza drugih ograda su bila imanja ostalih bogova. Mnoštvo zakona je upravljalo svim tim stvarima i određivalo kako se treba ponašati, a on nije poznao jezik bogova niti je mogao da uči na drugi način osim iskustvom. Povodio se za svojim prirodnim porivima sve dok ga ne bi naveli da prekrši neki zakon. Kad bi to ponovio nekoliko puta, naučio bi zakon i kasnije bi ga poštovao.

Najjaču ulogu u tome učenju igrala je gospodareva ćuška ili prijekor. Budući da je neizmerno volio gospodara, ćuška bi ga boljela više nego batine što ih je dobijao od Ljepote Smita i Sivoga Dabra. Od njihovih batina boljelo je samo tijelo, a duh je i dalje likovao, divan i nepobjediv. Gospodareva ćuška nije nanosila bolove tijelu, bila je uvijek preblaga da bi ga mogla povrijediti, ali je prodirala duboko. Bila je izraz gospodarevog neodobravanja, i duh Bijeloga Očnjaka je patio zbog nje.

Ćuške su uistinu bile veoma rijetke. Dovoljan bijaše gospodarev glas. Po glasu bi Bijeli Očnjak znao da li je postupio ispravno ili nije. Po glasu je ravnao svoje ponašanje i podešavao radnje. To bijaše putokaz po kojemu se upravljao i učio običaje nove zemlje i novog načina života.

Na sjeveru pas bijaše jedina pripitomljena životinja. Sve ostale su živjele u divljini i, ako nisu bile strašne, predstavljale su zakonit plijen svakog psa.

Cijeloga života je Bijeli Očnjak lovio žive stvari sebi za hranu. Nije mogao da shvati da je na jugu drukčije. Morao je stoga da uči odmah čim je došao u dolinu Santa Klara. Lutajući jednom rano ujutro oko kuće, nabasa na pile koje je bilo pobjeglo iz kokošinjca. Prirodni nagon je upućivao Bijeloga Očnjaka da ga pojede. Nekoliko skokova, sijevanje zuba, uplašeni krik i on ščepa pustolovno pile. Ono je bilo uhranjeno, debelo i mekano. Bijeli Očnjak se obliznu i zaključa da je to bio dobar zalogaj.

Kasnije u toku dana naiđe pored staje na još jedno zalutalo pile. Jedan od sluga pritrča u pomoć. On nije poznao soj Bijeloga Očnjaka i stoga se poslužio samo laganom kandžijom. Poslije prvog udarca, Bijeli Očnjak ostavi pile i pođe na čovjeka. Možda bi ga bila zaustavila tojaga, ali ne i bič. Bezglasno, bez uzmicanja, primi u naletu i drugi udarac, a kad skoči momku za vrat, ovaj vrisnu "Bože moj!" i zatetura unazad. Ispusti kandžiju i pokri rukama grlo. Oštri zubi mu razderaše podlakticu, sve do kosti.

Čovjek bijaše grdno uplašen. Slugu nije toliko ustravila divlja ćud Bijeloga Očnjaka koliko njegova bezglasnost. Stalno štiteći vrat i lice razderanom i okrvavljenom rukom, pokuša da se povuče u ambar. Slabo bi se proveo da se na poprištu nije pojavila Koli. Kao što je ranije spasla život Diku, tako je sada spasla i slugi. Ona jurnu na Bijeloga Očnjaka obuzeta divljim gnjevom. Ona je bila u pravu. Znala je bolje nego lakomisleni bogovi. Opravdane bijahu sve njene sumnje. Stari razbojnik je opet počeo svoju nekadašnju rabotu.

Sluga pobježe u ambar, a Bijeli Očnjak ustuknu pred Kolinim opasnim zubima podmećući joj pleće i trčeći ukруг. Ali Koli nije popuštala, kao što je obično činila poslije propisne lekcije. Naprotiv, bijaše uzbuđenija i gnjevnija tako da na kraju Bijeli Očnjak okači svoje dostojanstvo o klin i pobježe preko polja.

– Naučiće on da ne dira kokoši – reče gospodar. – Međutim, ja mu ne mogu objasniti sve dok ga ne uhvatim na djelu.

Dva dana poslije toga dogodilo se opet, ali u mnogo širim razmjerama nego što je gospodar mogao da predvidi. Bijeli Očnjak je pažljivo posmatrao kokošinjac i navike pilića. U noći, pošto je perad pošla da spava, on se popne na gomilu nedavno dovučene građe. Otuda se vinu na krov peradarnika, pređe preko sljemenjače i uskoči u prostor ograđen za živinu. Čas kasnije uđe u peradarnik i počne pokolj.

Kad ujutro gospodar izađe iz kuće, dočeka ga pedeset bijelih leghorna, koje je sluga poredao na trijemu. On tiho zazvižda prvo od čuda, a zatim udivljeno. Dočeka ga i Bijeli Očnjak, ali bez ikakvog znaka stida ili krivnje. Ponosito je stajao, kao da je zaista izvršio zaslužno i pohvalno djelo. Nije bio svjestan krivnje. Gospodaru se stisnuše usne pred neprijatnim zadatkom. Poče oštro da grdi nesvjesnog krivca, a u grlu mu ne bijaše ničega osim božanskog gnjeva. Snažno je šamarao Bijeloga Očnjaka i gurao mu njušku prema poklanim kokošima.

Bijeli Očnjak više nikada nije napadao kokošinjac. To se protivilo zakonu, a sada je to znao. Onda ga gospodar povede u živinarnik. Kad vidje kako mu živa hrana leprša ispred nosa, Bijeli Očnjak po svom prirodnom nagonu htjede da skoči. Poslušao je nagon, ali ga zaustavi gospodarev glas. Tako on nauči zakon prije nego što napusti živinarnik i ne osvrtaše se više za kokošima, kao da ih nije ni bilo.

– Nikada se ne može odviknuti pas koji počne da kolje kokoši. – Sudija Skot je tužno odmahivao glavom sjedeći za ručkom, dok mu je sin pričao kakvu je lekciju dao Bijelome Očnjaku. – Kad se jednom navikne i okuša krv... – On opet tužno odmahnu glavom.

Ali Vidon Skot se nije složio s ocem.

– Znaš li šta ću uraditi? – upita on na kraju. – Zatvoriću Bijeloga Očnjaka cijelo popodne među kokoši.

– Ali pomisli samo na kokoši! – bunio se sudija.

– Štaviše, – nastavi sin – za svako pile što ga zakolje platiću dolar u zlatu.

– Trebalo bi odrediti globu i za oca – primijeti Bet. Sestra je podrža i za stolom se zaori glasno odobravanje. Sudija Skot klimnu glavom u znak pristanka.

– Odlično! – Vidon Skot zastade malo dok se sjeti. – A onda, ako u toku popodneva Bijeli Očnjak ne bude dirao kokoši, za svakih deset minuta provedenih u živinarniku, ti ćeš mu po jedanput reći, ozbiljno i dostojanstveno, kao da sjediš u sudu i svečano proglašavaš presudu: "Bijeli Očnjače, ti si pametniji nego što sam mislio!"

Sa pogodnih skrivenih mjesta posmatrali su šta će se dogoditi. Poraz bijaše potpun. Kad ga je gospodar zatvorio u dvorište i napustio, Bijeli Očnjak leže i zaspao. Jednom se diže i pođe do valova da se napije vode. Na piliće se nije ni osvrtao. Ponašao se kao da ih uopšte nema. U četiri sata se zaleti i skoči na krov kokošinjca, otuda se spusti na zemlju i pođe polako prema kući. On je naučio zakon. A na trijemu, pred oduševljenim članovima porodice, sudija Skot, gledajući u oči Bijelome Očnjaku, izreče šesnaest puta polagano i svečano:

– Bijeli Očnjače, ti si pametniji nego što sam mislio!

Međutim je mnoštvo zakona zbunjivalo Bijelog Očnjaka i dovodilo ga često u nepriliku. Naučio je da ne smije dirati kokoši koje pripadaju drugim bogovima. Nije smio napadati ni mačke, zečeve i ćurane. U stvari, kad je tek djelimično naučio zakon, činilo mu se da ne smije dirati nikakvo živo biće. Na pašnjaku su mu prepelice mogle bez bojazni lepršati pred nosom. Iako napet i uzdrhtao od revnosti i želje, savladao je sopstveni instinkt i ostajao miran. Pokoravao se volji bogova.

A onda, jednoga dana, opet na pašnjaku, vidje kako Dik goni divljeg zeca. Gledao je i gospodar i nije mu branio. Štaviše, podsticao je i Bijeloga Očnjaka da mu se pridruži. Tako je naučio da nije zabranjeno loviti divlje zečeve. Konačno je shvatio cijeli zakon. Između njega i svih domaćih životinja ne smije da bude neprijateljstava. Mora se održati bar neutralnost ako već ne i prijateljstvo. Ali druge životinje – vjeverice, prepelice i zečevi – bijahu stvorovi divljine koji nikada nisu prišli čovjeku i priznali njegovu vlast. Oni bijahu zakonit plijen svakog psa. Bogovi su štitili jedino pripitomljene i njih nije bilo dozvoljeno ubijati. Bogovi su odlučivali o životu i smrti svojih podanika i ljubomorno su čuvali tu vlast.

Život u dolini Santa Klara bijaše složen u poređenju sa jednostavnim odnosima koji su vladali na sjeveru. Zamršeni život civilizacije zahtijevao je, na prvom mjestu, vladanje sobom i savlađivanje – ponašanje delikatno poput paučine, a istovremeno kruto kao čelik. Život je imao hiljadu lica, a Bijeli Očnjak uvidje da ih mora sve upoznati. Kad je, trčeći za kočijom, pošao u grad San Hoze, zvjerajući ulicom kad bi kočija zastala, pored njega je prolazio život – dubok, širok i raznolik, dražeći stalno njegova čula, zahtijevajući da se stalno prilagođava i saobražava i prisiljavajući ga, gotovo uvijek, da potiskuje prirodne porive.

U mesarama je meso visilo tako da bi ga mogao dohvatiti. Nije smio dirati to meso. U kućama koje je gospodar posjećivao bilo je mačaka i njih je morao ostavljati na miru. Svugdje je bilo pasa koji su režali na nj, a on nije smio napadati. Na prepunim pločnicima bilo je mnoštvo ljudi čiju je pažnju privlačila njegova pojava. Oni bi zastali da ga vide, pokazivali ga prstom, ispitivali, govorili mu i, što je najgore, dodirivali ga. Morao je da otrpi sve te opasne dodire nepoznatih ruku. Uspijevalo mu je da sve to otrpi. Čak više nije bio nespretn ni obuzet sam sobom. Ponosito je primao pažnju koju mu je poklanjalo mnoštvo nepoznatih bogova. Njihovu snishodljivost primao je sa snishodljivošću. Ipak je nešto u njemu sprečavalo veću bliskost. Milovali su ga po glavi i prolazili zadovoljni zbog svoje smionosti.

Nije sve bilo lako Bijelome Očnjaku. Trčeći za kočijom na prilazima San Hozeu, susretao je dječake, koji su običavali da ga gađaju kamenjem. A on je znao da ih ne smije progoniti i obarati. Tako je morao da vrši nasilje nad sopstvenim instinktom samoodržanja. On je to činio, jer je postajao pitom i pripremao se za civilizaciju.

Ipak Bijeli Očnjak nije bio sasvim zadovoljan takvim stanjem stvari. Nije poznavao apstraktnih ideja pravde i poštene igre. Uza sve to je postojalo neko osjećanje pravednosti u

životu i to osjećanje u njemu je negodovalo zbog nepravde, koja mu ne dozvoljava da se brani od onih što su bacali kamenje na nj. Zaboravio je da su, po savezu između njega i bogova, ovi morali da se brinu za njega i da ga brane. Ali jednoga dana gospodar iskoči iz kočije s bičem u ruci, pa išiba dječake koji su bacali kamenje. Poslije ga više nisu gađali, a Bijeli Očnjak je razumio i bijaše zadovoljan.

Doživio je još nešto slično. Oko jedne krčme, na putu prema gradu, upravo na raskršću, bila su tri psa, koja su običavala da ga napadnu svaki put kad je prolazio. Poznajući njegov način borbe, gospodar mu je stalno ponavljao da ne smije napadati. Stoga se Bijeli Očnjak uvijek nalazio u neprilici kad god bi prelazio raskršće. Poslije prvog napada bi režanjem zadržavao pse na pristojnom rastojanju, ali oni bi trčali za njim i vrijeđali ga kavženjem i kevtanjem. To je trajalo izvjesno vrijeme. Ljudi iz krčme su čak podsticali pse da napadnu Bijeloga Očnjaka. Jednoga dana ih otvoreno napujdaše. Gospodar zaustavi kočije.

– Drž' ih! – reče on Bijelome Očnjaku.

Bijeli Očnjak nije mogao da povjeruje. Pogledao je gospodara pa onda pse. A zatim opet upitno pogleda gospodara.

Gospodar potvrdi glavom.

– Drž' ih, stari moj! Pojedi ih! Bijeli Očnjak nije više oklijevao. Okrete se i bez glasa skoči među neprijatelje. Sva tri psa se suprotstaviše. Nastade glasno režanje, mumljanje, škljocanje zubima i gužva tjelesa. Podiže se prašina i sakri poprište borbe. Ali već za nekoliko trenutaka dva su se psa koprcala na tlu, a treći je bježao glavom bez obzira. Preskočio je jarak, provukao se kroz plot i zagrabio preko polja. Bijeli Očnjak ga je slijedio vučijim korakom i vučijom brzinom, oštro i bezglasno. Stiže ga nasred polja, obori i zakla.

Poslije ovog trostrukog ubistva prestadoše uglavnom neprilike s psima. Po cijeloj dolini puče glas o događaju, pa se ljudi pobrinuše da njihovi psi ne dosađuju Borbenom vuku.

Četvrta glava ZOV VRSTE

Prošlo je više mjeseci. U južnoj zemlji bilo je mnogo hrane, a nije trebalo raditi, tako da je Bijeli Očnjak živio srećno u slasti i lasti. Nije se samo geografski nalazio na jugu već je doživljavao i jug svoga života. Ljudska dobrota grijala ga je poput sunca i on je živio kao cvijet zasađen u plodnu zemlju.

Ipak se razlikovao od ostalih pasa. Poznavao je zakon, čak i bolje nego psi koji nisu znali za drugi način života i tačno se držao njegovih propisa, iako se u njemu mogla naslutiti skrivena surovost, kao da je još bio prožet divljinom i da je u njemu spavao vuk.

Nikada nije prijateljevao s ostalim psima. Živio je i ranije izdvojen od sopstvene vrste,

pa je tako i nastavio. Dok je bio vučić, proganjao ga je Lip-lip i čopor štenadi. Tada i u danima provedenim kod Ljepote Smita, ispunjenim borbom, razvila se u njemu odvažnost prema psima. Prirodni tok njegovog života bio je izmijenjen i on se, odvrativši od sopstvene vrste, približio čovjeku.

Osim toga, svi psi u južnoj zemlji su ga sumnjičavo posmatrali. On je u njima izazivao instinktivni strah pred divljinom, tako da su ga dočekivali režanjem i s ratobornom mržnjom. A on bijaše naučio da ne mora na njih trošiti svoje zube. Općenito, bijahu dovoljni ogoljeli očnjaci i zarozane usne da zaustave psa koji bi larmajući jurio da ga napadne.

Jedinu nepriliku za Bijeloga Očnjaka predstavljala je Koli. Nije mu davala ni trenutka mira. Ona se nije pokoravala zakonu kao što se pokoravao on. Opirala se svim gospodarevim nastojanjima da je prijatelji sa Bijelim Očnjakom. U njegovim ušima odzvanjalo je njeno resko i uzbuđeno režanje. Nikad mu nije oprostila pokolj pilića i stalno je vjerovala da ima zle namjere. Za nju je predstavljao krivca i prije počinjenog djela, pa se tako i ponašala prema njemu. Postala je prava napast za njega, slijedeći ga kao policajac oko staja i po imanju, podižući larmu, indignirana i gnjevna, čim bi on radoznalo samo pogledao goluba ili pile. On je najvolio da je ignoriše na taj način što bi legao, naslonio glavu na prednje šape i pravio se da spava. Nju bi to uvijek zapanjilo i ućutkalo.

Osim Koli, sve je Bijelome Očnjaku bilo potaman. Naučio je da se savlada i postiče ravnotežu i poznavao je zakon. Postigao je staloženost, mirnoću i filozofsku strpljivost. Nije više živio u neprijateljskoj sredini.

Više nije na nj svugdje vrebala opasnost, povreda i smrt. S vremenom je izbljedio pojam nepoznatog kao strahote i stalno prisutne prijetnje. Život mu bijaše udoban i lak. Tekao je mirno, bez straha i neprijatelja.

Nije ni primjećivao da nema snijega. Da je mislio o tome, pomislio bi sigurno da je nastupilo neobično dugo ljeto, ali ovako je samo podsvjesno i maglovito osjećao da nema snijega. Na isti način je, naročito kad bi za ljetne žege trpio od sunca, osjećao nejasnu težnju za sjeverom. Ovo se manifestovalo samo kao nemir i nelagodnost a da ni sam nije znao zbog čega.

Bijeli Očnjak nije nikada rado odavao sopstvena osjećanja. Osim priljublivanja uz gospodara i prijateljskog prizvuka u mumljanju, nije poznavao neki drugi način kako da izrazi svoju ljubav. Ipak mu je bilo dano da nauči još i treći način. Uvijek bijaše osjetljiv na smijeh bogova. Smijeh ga je nagonio u ludilo, činio je da mahnita od gnjeva. Ali on nije mogao da se ljuti na voljenog gospodara i, kad je taj bog odlučio da mu se smije dobroćudno ga zadirkujući, on bijaše zabezeknut. Osjećao je kako ga bocka i žeže stari gnjev, koji se budio u njemu, ali se bunio protiv ljubavi. Nije mogao da se ljuti, a ipak je morao nešto da učini. U prvi čas se držao mudro, a gospodar se sve više smijao. Onda je pokušao da se još više uozbilji, a smijeh postade jači. Na kraju gospodarev smijeh razbi njegovu ozbiljnost. Vilice mu se lako razdvojiše, usne se zadigoše malo, a oči mu poprimiše podrugljiv izraz, koji je odavao više ljubav nego humor. Naučio je da se smije.

Isto tako je naučio da se igra s gospodarem, da ga ovaj obori i prevrne mnogim trikovima. Za uzvrat se pravio da je ljut, kostriješio se i divlje režao, škljocao baš kao da ima ubilačke namjere. Zubi su mu se uvijek sklapali hvatajući vazduh. Na kraju takve igre, poslije brzih udaraca, zahvata, skljecanja i režanja, oni bi iznenada zastali, udaljili se nekoliko metara jedan od drugoga, te bi se posmatrali. A zatim, isto tako iznenada kao što se sunce najednom pojavljuje na olujnom moru, počeli bi da se smiju. Ovo bi se uvijek završavalo tako da gospodar rukama ogrli vrat i pleća Bijeloga Očnjaka, koji bi pjevušio i mumljao izražavajući tako svoju ljubav.

Niko drugi se nikad nije igrao sa Bijelim Očnjakom. On to nije htio. Držao se dostojanstveno, a kad bi neko pokušao, opominjuće režanje i nakostriješena griva bijahu nalik na sve, samo ne na igru. Ako je to i dozvoljavao gospodar, ipak nije bilo razloga da se ponaša kao obično pseto, da voli svakoga i služi svakome za igru i zabavu. Volio je punim srcem i nije htio da dijeli ni sebe ni svoju ljubav.

Gospodar je često izjahivao, a Bijelom Očnjaku bijaše najvažnija dužnost u životu da ga prati pri takvim izletima. Na sjeveru je vjernost pokazivao argatujući u amovima, ali ovdje nije bilo sanki niti su psi nosili teret. Tako je pokazivao privrženost na nov način, trčeći uz gospodarevog konja. Ni najduži dan ga nije mogao zamoriti. Gazio je vučijim korakom, laganim, neumornim i bez napora i, poslije pedeset pretrčanih milja, kaskao je neumorno ispred konja.

Ovo jahanje je navelo Bijeloga Očnjaka da ostvari još jedan vid izražavanja – značajan po tome što se njime poslužio samo dva puta u životu. Prvi put se to dogodilo kad je gospodar htio da vatrenog pastuha nauči kako se kapija otvara i zatvara a da jahač ostane u sedlu. Mnogo puta je tjerao konja uz kapiju i pokušavao je da je zatvori, ali se konj plašio, uzmicao i bježao. Bio je plašljiv i sve se više uzbuđivao. Kad se propinjao, gospodar ga je mamuzama prisiljavao da prednje noge spusti na zemlju, na što bi počeo da se rita stražnjim nogama. Bijeli Očnjak je sve zabrinutije posmatrao šta se događa, a kad više nije mogao da podnese, skočio je pred konja i zalajao divlje i opominjući.

Iako je i kasnije pokušavao da laje i gospodar ga u tome hrabrio, uspjelo mu je samo još jedanput, ali ne u prisustvu gospodara. U trku preko livade konj bijaše naišao na zeca, koji mu je iznenada skočio pred noge. Naglo je skrenuo, spotakao se i pao na tle tako da je gospodar slomio nogu. Bijeli Očnjak gnjevno skoči za vrat nemirnome konju, ali ga zadržava gospodarev glas.

– Kući! Idi kući! – govorio mu je gospodar pošto je ustanovio kako je povrijeđen.

Bijeli Očnjak nije bio sklon da ga ostavi. Gospodar je htio da napiše poruku, ali je uzalud po džepovima tražio papir i olovku. Ponovo je naredio Bijelom Očnjaku da ide kući.

Ovaj ga je žudno posmatrao, uputio se, a zatim se vratio i tiho zacvilio. Gospodar mu je govorio, blago ali ozbiljno, a on je načulio uši i slušao s bolnom pažnjom.

– U redu je, stari, ti samo trči kući – tako mu je govorio. – Pođi kući i reci im šta mi se dogodilo. Idi kući, vuče! Idi kući!

Bijeli Očnjak je znao šta znači "kući" pa, iako nije shvatao značenje ostalih riječi,

razumio je da gospodar želi da on pođe kući. Okrete se i otkasa oklijevajući. Zatim stade neodlučno i osvrte se.

– Idi kući! – naredi gospodar oštro i on se ovaj put pokori.

Porodica je bila okupljena na trijemu, uživajući u svježini popodneva kad stiže Bijeli Očnjak. Utrčao je među njih dršćući i pun prašine.

– Vidon se vratio – reče Vidonova majka.

Djeca dočekaše Bijeloga Očnjaka radosnim povcima i potrčашe mu u susret. On im se izmače i pređe trijem, ali ga djeca stjeraše između stolica za ljuljanje i ograde. On zamumlja i pokuša da se probije između njih. Majka uplašeno pogleda djecu.

– Moram priznati da se bojim zbog djece – reče ona. – Strah me da ih jednoga dana iznenada ne napadne.

Režeći divlje, Bijeli Očnjak skoči iz ugla oborivši dječaka i djevojčicu. Majka ih pozva i poče da ih tješi govoreći im da se ne osvrću na Bijeloga Očnjaka.

– Vuk je vuk – govorio je sudija Skot. – Ko mu može vjerovati?

– Ali on nije čistokrvni vuk – umiješa se Bet braneći odsutnog brata.

– To je samo Vidonovo mišljenje – odgovori sudija. – On jedino pretpostavlja da Bijeli Očnjak ima i nešto malo pseće krvi, ali i sam će ti priznati da ne zna ništa o tome. A što se tiče njegova izgleda...

Nije završio rečenicu. Bijeli Očnjak je stajao pored njega režeći divlje.

– Odlazi! Lezi dolje! – naredi sudija Skot. Bijeli Očnjak se okrete ženi voljenog gospodara. Ona kriknu uplašeno kad joj on zubima dohvati haljinu i poče da poteže sve dok se tanka tkanina ne raskide. Sad se svi zainteresovaše za nj. Nije više režao, nego je stajao uzdignute glave i posmatrao ih. Grlo mu se grčevito stezalo, ali nije ispuštalo glasa dok se borio svom snagom, obuzet naporom da se oslobodi onog nečeg neizrecivog što je tražilo svoj izlaz.

– Nadam se da neće pobješnjeti – reče Vidonova majka. – Govorila sam Vidonu kako se bojim da arktička životinja neće podnijeti toplu klimu.

– Mislim da on hoće da nam nešto kaže – reče Bet.

U tom trenutku Bijelome Očnjaku se razveza grlo i on glasno zalaja.

– Vidonu se nešto dogodilo! – reče njegova žena odlučno.

Svi skočiše na noge a Bijeli Očnjak pođe niz stepenice osvrćući se da vidi slijede li ga. Bio je zalajao po drugi i posljednji put u životu, i postigao da ga shvate.

Poslije toga događaja zavolješe ga na Sijera Visti, pa čak i sluga kome bijaše razderao ruku reče da je pametno pseto, uprkos tome što je vuk. Sudija Skot nije odstupao od svoga uvjerenja, i to je dokazivao, na opšte nezadovoljstvo ostalih, mjerenjem i opisima iz enciklopedije i raznih djela iz oblasti prirodnih nauka.

Vrijeme je proticalo, a sunce je neprekidno grijalo dolinu Santa Klara. Ali kad okračaše dani, kad poče druga zima Bijeloga Očnjaka na jugu, Kolini zubi ne bijahu više tako oštri. Dohvaćala ga je kao da se igra, a neka blagost joj je branila da ga ozbiljno povrijedi. Zaboravio je kako mu je zagorčavala život, a kad je počela da igra oko njega, on

je dočekaao svečano, upinjući se da bude nestašan, ali ispade jedino smiješan.

Jednoga dana ona otrča pred njim preko livade prema šumi. Bilo je popodne i gospodar se spremao da izjaše, a Bijeli Očnjak je to znao. Pred vratima je čekao osedlan konj. Bijeli Očnjak je oklijevao. Međutim, ono u njemu bijaše jače od zakona koji je naučio, od navika što su ga oblikovale, jače od ljubavi prema gospodaru i od same želje za životom. I kad ga u trenutku oklijevanja Koli nježno dohvati zubima, a zatim pobježe, on se okrete i pođe za njom. Gospodar je toga dana izjahao sam a među drvećem su, rame uz rame, trčali Bijeli Očnjak i Koli, isto kao njegova majka Kajči i stari Jednooki prije više godina u tihoj šumi sjevera.

Peta glava USPAVANI VUK

U to vrijeme su novine bile pune vijesti o drskom bijegu jednog osuđenika iz zatvora Sen Kventin. Bio je to strašan čovjek. Već od rođenja bijaše naopak. Nije bio rođen u normalnim prilikama niti mu je sredina pomogla da se razvije kako treba. Ruke društva su grube, a taj čovjek bijaše očit primjer njegovog uticaja. On bijaše zvijer – uistinu čovjek-zvijer – ali tako strašan da mu je najbolje pristajao naziv mesoždera.

U zatvoru Sen Kventin bio je nepopravljiv. Kazne ga nisu mogle slomiti. Mogao je da umre boreći se luđački do kraja, ali nije htio da živi i podnosi udarce. I što se više borio, sredina je grublje postupala prema njemu, a jedini rezultat grubosti bijaše da je postajao još divljačniji. Luđačka košulja, izgladnjavanje, batine i premlaćivanje bijahu pogrešan postupak za njega. Tako se s njim postupalo još u vrijeme kad bijaše mekan dječak u sirotinjskoj četvrti San Franciska – podatna ilovača u rukama društva, pogodna da se preobrati u ma šta.

Za vrijeme izdržavanja treće kazne u zatvoru Džim Hol naiđe na ključara koji bijaše gotovo ista takva zvijer. Ključar ga je nabjeđivao kod nadzornika, zakidao njegova prava i progonio ga. Razlika među njima sastojala se u tome što je ključar nosio svežanj ključeva i revolver. Džim Hol je posjedovao jedino ruke i zube. Ipak jednoga dana on zaskoči ključara i dohvati ga zubima za grlo, upravo kao kakva životinja iz džungle.

Poslije toga baciše ga u ćeliju za nepopravljive. Ćelija bijaše sva od gvožđa – pod, zidovi, strop. Nikako nije izlazio iz nje. Nije viđao neba ni sunca. Dan mu bijaše sumrak, a noć crna tišina. Bio je živ sahranjen u gvozdenom grobu. Kad su mu donosili hranu, režao je poput divlje životinje. Mrzio je sve. Danima i noćima je iskaljivao svoju mržnju prema svijetu. Nedjeljama i mjesecima ne bi ispuštao ni glaska grizući sopstvenu dušu u gluhoj tišini. Bio je čovjek i nakaza, najstrašniji proizvod luđačkog mozga.

A onda jedne noći pobježe. Nadzornik je tvrdio da je nemoguće pobjeći, ali ćelija bijaše prazna, a na pragu je ležao ubijeni ključar. Put kojim je prolazio do spoljnog zida

označavahu još dva ubijena čuvara, koje je zadavio rukama da ne dižu buku.

Snadbjeven oružjem zadavljenih čuvara, bježao je preko brda kao živi arsenal, a progonila ga je organizovana vlast društva. Za njegovu glavu bi raspisana visoka ucjena u zlatu. Pohlepni farmeri tragali su za njim naoružani lovačkim puškama. Njegova krv bi mogla isplatiti dug za kuću ili poslati sina na studije. I građani, zabrinuti za javno dobro, dograbiše puške i pođoše da ga traže. Čopor pasa-tragača slijedio je tragove njegovih okrvavljenih nogu. A njuškala zakona, plaćene borbene životinje društva, bijahu mu na tragu i danju i noću, služeći se telefonom, telegrafom i specijalnim vozovima.

Ponekad bi ga našli i ljudi mu se junački suprotstavljahu ili bježahu glavom bez obzira kroz ogradu od bodljikave žice na radost onih koji su o tome za doručkom čitali iz novina. Poslije takvih susreta bi mrtve i ranjene prevozili u grad, a njihova mjesta su popunjavali drugi želeći da i oni učestvuju u lovu na čovjeka.

Tada Džim Hol iznenada nestade. Psi su se uzalud trudili da ponovo otkriju izgubljeni trag. Naoružani ljudi zaustavljali su bezazlene stočare iz udaljenih dolina i zahtijevali od njih da dokažu ko su. Pohlepni lovci na ucjene tvrdili su da su na desetak planinskih padina pronašli ostatke Džima Hola.

U međuvremenu su na Sijera Visti novinske izvještaje čitali više zabrinuto nego radoznalo. Žene bijahu uplašene. Sudija Skot se junačio i smijao, ali nije bio u pravu, jer on je u posljednjim danima svoga službovanja bio izrekao presudu Džimu Holu. A Džim Hol je u sudnici, pred svima, izjavio da će se jednoga dana osvetiti sudiji koji ga je osudio.

Ovaj put je Džim Hol bio u pravu. Nije bio kriv za zločin za koji su ga osudili. Takav slučaj se na jeziku lopova i policije naziva "pakovanje". Džim Hol bijaše "spakovan" u zatvor za zlodjela koja nije počinio. Zbog ranijih dviju presuda sudija Skot mu je izrekao kaznu od pedeset godina robije.

Sudija Skot nije znao da učestvuje u zavjeri policije, nije znao da su dokazi rezultat podvale i krivog svjedočenja, da je Džim Hol nevin za ono za što ga optužuju. A, s druge strane, Džim Hol nije znao da je sudija Skot neobaviješten. Džim Hol je vjerovao da sudija zna sve i da radi u dosluhu sa policijom u izricanju nakazne nepravde. I tako, kad mu je sudija Skot izrekao kaznu da pedeset godina bude živ sahranjen, Džim Hol je, mrzeći sve u društvu koje je tako postupalo prema njemu, ustao i počeo da divlja po sudnici, dok ga nije savladalo nekoliko njegovih neprijatelja u plavoj odjeći.

Za njega sudija Skot bijaše glavni krivac te nepravde i on iskali na sudiji sav svoj gnjev prijeteći osvetom koja će ga stići. Zatim Džima Hola odvedoše u njegovu živu grobnicu, otkuda je pobjegao.

Bijeli Očnjak nije znao ništa o tome. Međutim, postojala je tajna za koju su znali samo on i gospodareva žena Alisa. Svake noći, pošto bi svi u Sijera Visti pošli na počinak, ona bi ustajala i puštala Bijeloga Očnjaka da spava u velikom holu. Kako Bijeli Očnjak nije bio kućno pseto i nije smio da spava u kući, ona bi zorom silazila i puštala ga napolje, prije nego što se porodica razbudi.

Jedne noći, dok su u kući svi spavali, Bijeli Očnjak se probudi, ali ostade da leži

mirno. Vrlo tiho je njušio vazduh i osjetio prisustvo nekog stranog boga. Do ušiju mu dopre kretanje stranog boga. Bijeli Očnjak nije bijesno zalarmao. To nije bio njegov običaj. Strani bog se kretao nečujno, ali još nečujnije se kretao Bijeli Očnjak, jer nije imao odjeće koja bi mu se trla o tijelo. Bezglasno ga je slijedio. U divljini je lovio vanredno plašljive životinje i poznavao je vrijednost iznenađenja.

Strani bog je zastao na dnu velikog stepeništa da osluhne, a Bijeli Očnjak je čekao i posmatrao, nepokretan kao da je mrtav. Uz te stepenice se išlo voljenom gospodaru i njegovim najmilijim. Bijeli Očnjak se nakostriješi, ali još očekivaše. Strani bog podiže nogu i pođe uz stepenice.

Tada Bijeli Očnjak napade. Jurnuo je bez upozorenja, bez ikakvog režanja. Kroz vazduh skoči stranome bogu na leđa. Prednjim nogama mu se pripi uz ramena, zarivši istovremeno očnjake u zatiljak. Tako je ostao jedan trenutak, dovoljno da ga prevali nauznak.

Zajedno padoše na pod. Bijeli Očnjak odskoči i, dok je čovjek nastojao da se dignu, ponovo ga napade očnjacima.

Sijera Vistu razbudi uzbuna. Činilo se da se na dnu stepeništa bori dvadesetak protivnika. Odjeknuše revolverski pucnji. Jedan čovjek zaurla bolno i užasno. Jako režanje pomiješa se sa lupom prevrnutog pokušaja i zveketom razbijenog stakla.

Gužva se smiri gotovo isto tako brzo kao što se bila podigla. Borba nije trajala više od tri minute. Ustravljeni članovi domaćinstva okupiše se na vrhu stepeništa. Odozdo, kao iz crnog bezdana, dopiralo je krkljanje, kao da mjehurići vazduha izbijaju iz vode. Ponekad bi krkljanje postajalo šištavo, gotovo nalik na zvižduk. Ali i to se ubrzo umiri i utiša. Više se iz tame ne ču ništa osim teškog dahtanja nekog stvorenja koje se s naporom borilo za vazduh.

Vidon Skot pritisnu dugme na stepeništu, i svjetlost obasja prizemlje. Zatim on i sudija Skot oprezno siđoše s revolverima u rukama. Opreznost je bila suvišna. Bijeli Očnjak bijaše obavio sve sam. Među polomljenim i prevrnutim pokušajima ležao je, dijelom postrance, neki čovjek, čija ruka pokrivaše lice. Vidon Skot se saže i prevrte ga tako da mu se vidjelo lice. Razderano grlo objašnjavalo je uzrok njegove smrti.

– Džim Hol – reče Sudija Skot, pa se otac i sin pogledaše značajno.

Onda se obratiše Bijelome Očnjaku. I on je ležao postrance. Oči mu bijahu sklopljene, ali se kapci s naporom malo razmakoše kad je nastojao da vidi ko se naginje nad njim, dok se rep vidljivo trzao u bezuspješnom pokušaju da zamaše. Vidon Skot ga pomilova, a njemu iz grla izbi mumljanje u znak priznanja. Ali ono bijaše slabo i ubrzo prestade. Kapci mu se ponovo sklopiše i tijelo se opusti i ispruži na podu.

– Gotov je, jadnik – promrmlja gospodar.

– Vidjećemo još – reče sudija Skot idući prema telefonu.

– Iskreno govoreći, šanse su mu jedan prema hiljadu – reče hirurg pošto se sat i po bavio oko Bijeloga Očnjaka.

Jutro je prodirale kroz prozore i zasjenjivalo svjetlost sijalica. Cijela porodica, izuzev

djece, okupila se oko ljekara da čuje njegovu presudu.

– Slomljena stražnja noga – nastavljao je on. – Tri slomljena rebra i bar jedno od njih je probilo pluća. Izgubio je vrlo mnogo krvi. Vrlo je vjerovatno da ima unutrašnjih povreda. Mora da je čovjek pao na njega. Da i ne govorimo o ranama od tri kuršuma, koja su probila skroz. Jedan prema hiljadu je mnogo. Njegove su šanse prije jedan prema deset hiljada.

– Ne smijemo propustiti ništa što bi mu moglo pomoći – uzviknu sudija Skot. – Troškovi ne igraju ulogu. Stavite ga pod rendgen, učinite sve. Vidone, telegrafiši smjesta doktoru Nikolsu u San Francisko. Ne zamjerite, doktore, vi ćete shvatiti, dužni smo da mu pružimo sve što se može.

Hirurg se smješкао povlađujući:

– Razumije se, ja vas shvatam. On zaslužuje sve što može da se učini. Morate ga njegovati kao ljudsko biće, kao bolesno dijete. I ne zaboravite što sam rekao za temperaturu. Ja ću ponovo doći u deset.

Dobro su ga njegovali. Djevojke ogorčeno odbiše prijedlog sudije Skota da se dovede prava bolničarka, i same se prihvatiše te dužnosti. A Bijeli Očnjak izdrža uprkos predviđanjima hirurga, koji mu je davao jednu šansu prema deset hiljada.

Međutim, njemu nije trebalo zamjeriti. On je cijeloga života liječio i operisao neotporne civilizovane ljude, koji su živjeli pod krovom, potomke mnogih generacija koje su tako živjele. U poređenju sa Bijelim Očnjakom, oni bijahu nježni i mlitavi, a uz život prijanjali bez snage. Bijeli Očnjak bijaše došao pravo iz divljine, gdje nejaki rano pogibaju i gdje nikome nije zajamčeno skrovište. Ni otac ni majka mu ne bijahu slabi, a isto tako ni pokoljenja njegovih predaka. Bijeli Očnjak je naslijedio gvozdenu konstrukciju i životnu snagu divljine, a držao se života svim svojim bićem i svakim njegovim djelićem, duhom i tijelom, upornošću, koja je od pamtivijeka bila svojstvo svih stvorenja.

Vežan kao robijaš, ne mogući da se pokrene od zavoja i gipsa, Bijeli Očnjak je nedjeljama visio između života i smrti. Duge sate je provodio spavajući i mnogo je sanjao. Kroz sjećanje mu prodoše mnoge vizije sjevera. Vратиše mu se sve aveti prošlosti. Opet je živio u jazbini sa Kajči, puzao dršćući prema koljenima Sivoga Dabra da mu pruži svoju odanost, trčao da se spase pred Lip-lipom i cijelim luđački razlajanim čoporom štenadi.

Ponovo je trčao kroz tišinu i lovio živu hranu u mjesecima gladi; opet je trčao na čelu zaprege, dok su za njim odjekivali pucnji biča Mit-Saha i Sivoga Dabra, a oni uzvikivali "Ra! Ra!" kad bi naišli na tijesan prolaz, a zaprega se sklapala poput lepeze da se provuče. Još jedanput je preživljavao vrijeme provedeno kod Ljepote Smita i borbe što ih je vodio. U takvim trenucima je cvilio i režao u snu, a oni koji su ga gledali govorahu da ružno sanja.

Ali najviše ga je proganjala jedna mora – električni tramvaji, koji su mu se, zvečeći i zvoneći, prikazivali kao džinovski razjareni risovi. On bi ležao skriven u grmlju, čekajući da se vjeverica odvaži i siđe na tle, daleko od svoga skrovišta na drvetu. Onda bi skočio na nju, a ona se pretvarala u električni tramvaj, strašan i prijeteći, pun zveketa, sipajući vatru na nj. Isto bi bilo i kad bi čekao sokola da se spusti s neba. On bi se sručio i padajući se prometao u neizbježivi električni tramvaj. Ili bi se našao u kavezu Ljepote Smita. Pred

kavezom su se okupljali ljudi, i on je znao da predstoji borba.

Gledao bi vrata da vidi ulazak protivnika. Vrata bi se otvorila i prema njemu bi ugurali strašni električni tramvaj. Ovo se ponavljalo hiljadu puta i svaki put je izazvalo jednako velik i snažan užas.

Jednoga dana skidoše mu gips i posljednje zavoje. To bijaše svečan dan. Oko njega se okupilo sve živo sa Sijera Viste. Gospodar mu je trljao uši, a on je mumljao svoju pjesmu. Gospodareva žena ga nazva "Hvaljeni vuk" i svi prihvatiše to ime i žene ga zвахu Hvaljeni vuk.

On pođe da ustane, ali pade od slabosti poslije nekoliko bezuspješnih pokušaja. Ležao je tako dugo da su mu mišići olabavili i izgubili svu snagu. Malo se stidio svoje bolesti, kao da prema bogovima zaista ne ispunjava dužnosti kao što treba. Stoga se junački napregnu da ustane i konačno stajaše na sve četiri, teturajući i njišući se naprijed i nazad.

– Hvaljeni vuk! – rekoše žene uglas. Sudija Skot ih pogleda likujući.

– Neka se čuje i iz vaših usta! – reče on. – Upravo kako sam ja stalno tvrdio. Nijedan pas ne bi ovo mogao učiniti kao on. On je vuk.

– Hvaljeni vuk! – rekoše žene uglas.

– Da, Hvaljeni vuk – složi se sudija. – I neka mu odsada to bude ime.

– Moraće da nauči hodati, – reče hirurg – pa možemo početi odmah. Neće mu škoditi.

Izvedite ga.

I on pođe napolje, poput kralja, praćen svim stanovnicima Sijera Viste. Bijaše veoma slab, a kad stiže do travnjaka, leže da se malo odmori.

Zatim se povorka uputi dalje, dok mu se snaga vraćala u mišiće i krv poče da protiče kroz njih. Stigoše do staje, gdje je na ulazu ležala Koli, a oko nje se na suncu igralo petoro ili šestoro zdepaste štenadi.

Bijeli Očnjak je začuđeno posmatrao. Koli ga opomenu režanjem, a on je pazio da se ne približi. Gospodar pomože prstima noge jednom štenetu da se dovuče do njega. On se sumnjičavo nakostriješi, ali ga gospodar uvjeri da je sve u redu. A Koli, u rukama jedne od žena, posmatraše ljubomorno i zareža u znak da nije sve u redu.

Štene se opruži pred njim. On načuli uši i posmatraše radoznalo. Onda im se njuške dodirnuše i on osjeti topli jezik šteneta na svom licu. Bijeli Očnjak, ne znajući ni sam zašto to čini, isplazi jezik i obliza njušku šteneta.

Ovo pozdraviše svi pljeskom i radosnim uzvicima. On bijaše iznenađen, te ih je posmatrao ne shvatajući. Onda, ga ponovo obuze slabost i leže načuljenih ušiju, nasloni glavu na jednu stranu i posmatraše štene. I ostala štenad pođoše prema njemu, na veliku žalost Koli, a on im svečano dopusti da se penju i prevrću po njemu. U prvi mah, usred aplauza bogova, on pokaza nešto od svoje nekadašnje zbunjenosti i nezgrapnosti. Ali ovo prođe kad se nastavi nespretna igra štenadi i on leže strpljivo s napola sklopljenim očima, drijemajući na suncu.

BILJEŠKA O PISCU

Jack LONDON (Džek London) je popularni američki pisac. Rodio se 1876. godine i živio do 1916. godine. Njegovo rođeno ime je Džon Grifit. Romansijer je i pripovjedač. Siromaško djetinjstvo, burna mladost i plodan život. I dvije velike ljubavi: ljubav prema životu, i ljubav prema znanju. Bio je radnik, mornar, krijumčar, kopač zlata (pročitati roman "Zlato"), a što je za nas najvažnije: bio je i ostao veliki književnik. U rusko-japanskom ratu bio je ratni dopisnik, a novinarstvom se bavio neprekidno. Sve što je činio – činio je žestoko, moćno, sa ljubavlju, do kraja osjećajući sam život, pa je tako i pisao. Jedan njegov savremenik (V. B. Hargrav), dok je Džek London boravio u gradu Dejvisonu, na rijeci Jukon, u potrazi za zlatom, o njemu zapisao i ovo: "Nijedan drugi čovjek nije u mojoj uspomeni ostavio tako snažan dojam kao Džek London. On je tada bio još dječak, ali je posjedovao duševne osobine zrela čovjeka. I ja nikada nisam ni mislio o njemu kao o dječaku, osim kad se radilo o njegovom srcu, čistom, veselom, nježnom, i blagom mladenačkom srcu. Njegova ličnost svugdje je izazivala divljenje. Ne samo po svojoj ljepoti, jer bio je lijep mladić, nego je u njemu bilo nešto što se ne da opisati, ono čime se genij razlikuje od prosječnosti. /.../ Bio je idealist, koji je išao za tim da postigne ono što je nedostižno; sanjar, koji je bio čovjek među jakim ljudima; čovjek, koji je s dubokom vjerom gledao u život, a koji je isto tako nepokolebljivo znao gledati i smrti u oči."

Neka Londonova djela su: *Ljudi sa dna* (1903), *Bijeli Očnjak* (1907), *Morski vuk* (1904), *Željezna peta* (1907), *Zlato* (1910), *Mjesečeva dolina* (1913), *Martin Idn* (1909), *Kralj alkohol* (1913), *Rat klasa* (1905) *Zov divljine* (1904) i druga djela.

Godine 1899. objavio je London svoju prvu knjigu novela, pod naslovom "Sin vuka", a to ime Indijanci sjevera upotrebljavaju za bijelog čovjeka, osvajača.

A. H. Dubočanin